ŽELEZAR

TEDNIK – GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

ŠTEVILKA: 27 ● LETO: XXIX — JESENICE, DNE 10. JULIJA 1980

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

Delegatski sistem in razvoj samoupravljanja sta ustvarila še večje možnosti, da je mladina navzoča in mnogo bolj aktivna tam, kjer se sprejemajo sklepi, kjer se vpliva na spreminjanje odnosov in na ves nadaljnji razvoj družbe. To daje mlademu rodu veliko priložnost, da se uveljavi, da ni odmaknjen od političnega odločanja in da v celoti uveljavi vlogo, ki mu v naši družbi pripada. S tem se bodo širile možnosti, da so mladi tako kot vsi drugi delovni ljudje zares svobodni, da pa za takšno svobodo prevzamejo tudi konkretno odgovornost.

Predsednik Tito na XI. kongresu ZKJ

45-LETNICA VELIKE STAVKE JESENIŠKIH KOVINARJEV

V soboto, 12. julija, bo ob šesti uri zjutraj preteklo natanko 45 let, odkar se je pričela velika stavka jeseniških kovinarjev, ki je imela izreden pomen pri utrjevanju delavske akcijske enotnosti in borbenega duha jeseniškega delavca, kar je bilo izrednega pomena za kasnejše dogodke, predvsem pa za leto 1941, ko so jeseniški železarji predstavljali jedro upornikov proti fašizmu na Gorenjskem in so se železarji nasploh zelo številno odzivali narodnoosvobodilnemu boju in odporniškemu gibanju.

Ne da bi globlje posegali v obdobje pred stavko v širšem ekonomsko-političnem pogledu, je vendar potrebno omeniti veliko razhajanje takratnih delavskih strokovnih organizacij in njihovo zapadanje pod različne vplive v boju za temeljne pravice delavcev v takratni Kranjski industrijski družbi Jesenice, ki so jo v glavnem imeli v lasti tuji delničarji-kapitalisti. Začetno obdobje njihovega lastništva, to je v letih 1930 do 1935, je bilo pod zaščito šestojanuarske diktature iz leta 1929, ki so jo lastniki temeljito izkoristili, najtežje v zgodovini jeseniških železarjev, navaja v svojih spominih Vencelj Perko. Stopnjevalo se je izkoriščanje delavcev ob skrajno kritičnih in nizkih mezdah in stalnem naraščanju cen življenjskih stroškov, ob nenehni grožnji lastnikov po nadaljnjem zmanjševanju mezd in novih redukcijah delavcev. Kljub sklenjeni in podpisani kolektivni pogodbi so jo lastniki stalno kršili. Vse to je seveda ustvarjalo veliko nezadovoljstvo med delavci, ki jih je bilo takrat v obratih na Savi, Javorniku in Blejski Dobravi približno 2.470.

Posredovanja delavskih zaupnikov in predstavnikov strokovnih organizacij niso zalegla in vedno bolj je bilo čutiti vedno večje izigravanje direkcije KID delavskih zahtev. Ker vodstva delavskih strokovnih organizacij (sindikat) niso bila pripravljena na ostrejše intervencije,pravi Venrelj Perko, so se odločili, da mimo strokovnih organizacij stopijo v akcijo in da odločno povejo, da tako ne morejo in nočejo več.

Pri tem je potrebno povedati, da so bili tisti »SO« predvsem komunisti, delavski zaupniki, ki so se ravnali po sklepih IV. konference Komunistične partije Jugoslavije, ki je bila decembra 1934 v Ljubljani in ki je v svojih sklepih opredelila aktivnosti komunistov med delavci. Med temi sklepi je bila med drugim opredeljena tudi borba za ustvaritev akcijske skupnosti delavskega razreda in enotnosti socialnih organizacij na temelju razrednega boja. Zato je tudi razumljivo, da je stavka imela dva cilja: ureditev medsebojnih, zlasti ekonomskih odnosov med tovarno in delavci in dvigniti borbenega duha jeseniškega delavca ter ne

(Nadaljevanje na 2. strani)

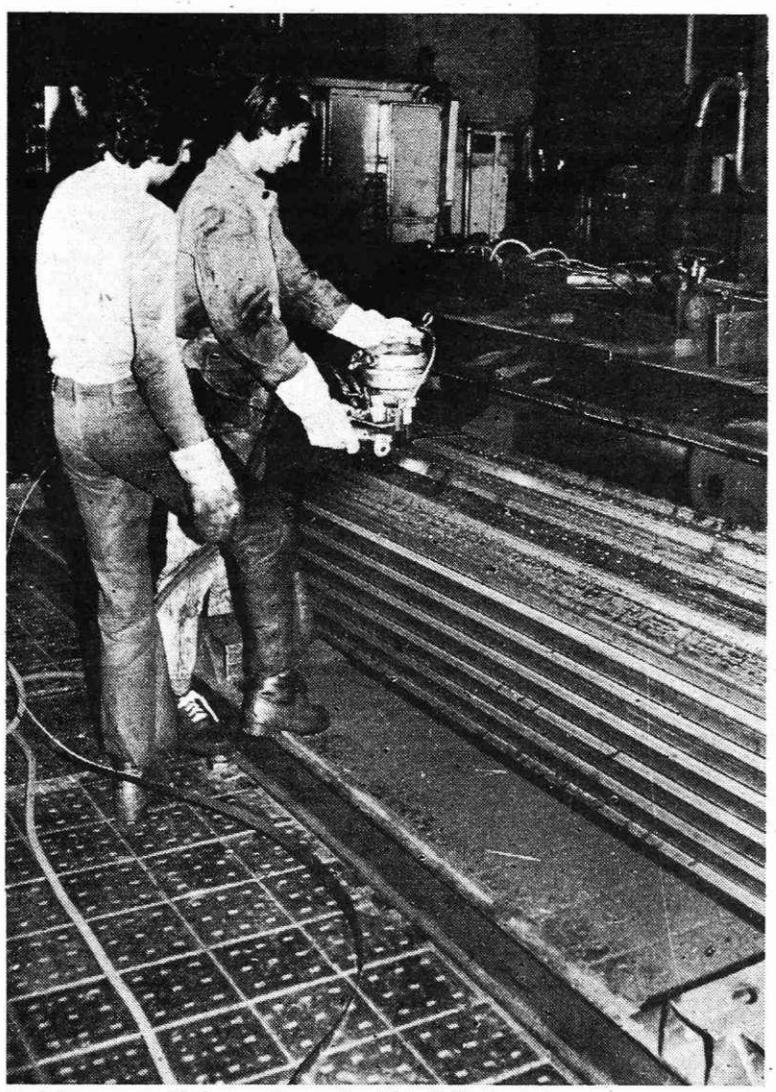

Sodelavca v profilarni na Javorniku (Foto I. Kučina)

SEDEM TEHNIČNIH IZBOLJŠAV SEDEMNAJSTIH AVTORJEV

V preteklem mesecu so odbori za gospodarstvo v TOZD obravnavali sedem tehničnih izboljšav, pri katerih je sodelovalo 17 avtorjev. Novatorji so s tehničnimi izboljšavami ustvarili 614.663,00 din inovacijskega dohodka in prejeli 63.451,00 din posebnih nadomestil. Po posameznih temeljnih organizacijah so zabeležili naslednje rezultate:

TOZD ELEKTRODE

Avtorjema **Ludviku Podlesniku** iz TOZD Elektrode in **Jožu Kralju** iz TOZD Vzdrževanje je bilo dodeljeno posebno nadomestilo za uvedbo mletja odpadne opeke na mlinu I. Z ukinitvijo proizvodnje v obratu šamotarne so bile ob zmanjšanju mletja ognjestalnega materiala dane tehnične možnosti za mletje odpadne opeke in surovin za lastno uporabo za izdelavo dodajnih materialov za varjenje. Ker granulat za mleto opeko ni bil pogoj, sta avtorja prišla na idejo, da speljeta tok materiala mimo mlina I., to je od drobilca preko elevatorja in trakov direktno v silose. Obenem sta določila, katere vrste materialov se melje na posa-

(Nadaljevanje na 2. strani)

V JUNIJU PRI SKUPNI ZA 8,6, PRI BLAGOVNI PROIZVODNJI PA ZA 22,8 % ZA DRUŽBENIM PLANOM

V preteklem mesecu juniju smo v Železarni dosegli 120.769,5 ton skupne proizvodnje, kar je pomenilo izvršitev 91,4 % družbenega plana in 94,8 % programa. Še večji zaostanek pa izkazujemo pri blagovni proizvodnji, ki je bila dosežena z 31.123,1 tone, kar predstavlja 77,2 % družbenega plana in 89,4 % programa.

Družbeni plan in program so presegli v TOZD: Plavž za 5,8 %, Livarna za 4,7 %, Valjarna debele pločevine je sicer zaostala za družbenim planom za 22,7 %, kar za 15,9 % pa so presegli program, Hladna valjarna Jesenice za 0,2 %, Vratni podboji za 24,7 %, Jeklovlek za 3,2 %.

Za družbenim planom pa so zaostale TOZD: Jeklarna za 1,6 %, predvsem zaradi dobrega dela v elektro jeklarni, kjer so za 12,9 % presegli družbeni plan, medtem ko je SM jeklarna zaostala za 8,3 %, Valjarna bluming-štekel je zaostala za 11,9 %, Valjarna žice in profilov za 4,4 %, Hladna valjarna Bela 36,9 %, Žičarna za 21,1 % za družbenim planom, za programom pa le 8,9 %, Profilarna za družbenim planom 15,5 %, za programom pa 1,4 %, Elektrode za 0,4 % in Žebljarna za 3,1 %.

Podrobne rezultate s komentarjem boste lahko prebrali v prihodnji številki Železarja.

DELO IN PROBLEMI SKUPNE DISCIPLINSKE KOMISIJE TOZD IN DELOVNIH SKUPNOSTI V PRVEM POLLETJU

Polletno poročilo skupne disciplinske komisije TOZD in delovnih skupnosti naše železarne je prav gotovo tudi neke vrste ogledalo našega obnašanja in zato ga tudi v celoti objavljamo.

VLOŽENIH ZAHTEVKOV

Zahtevke za uvedbo in vodenje disciplinskega postopka so v vseh primerih kršitve delovne obveznosti vložili vodje TOZD oziroma sektorjev. Število vloženih zahtevkov po TOZD in delovnih skupnostih je naslednje:

TOZD – DELOVNA SKUPNOST	ŠT. ZAHTEVKOV
JEKLARNA	105
HLADNA VALJARNA BELA	49
VALJARNA BLUMING ŠTEKEL	45

(Nadaljevanje na 3. strani)

PRODAJA V JUNIJU IN PRVEM POLLETJU POD PLANOM

V juniju smo s prodajo 31.736 ton naših izdelkov, z realizacijo storitvenih TOZD in ostalo realizacijo vključno s TOZD Družbena prehrana dosegli 613 milijonov din celotne realizacije. Količinsko smo za 22 % zaostali za planom, ker pa je poprečna prodajna cena za 11 % večja od planirane, smo za planirano realizacijo zaostali za 13 %, oziroma 92,7 milijona din. Letošnja junijska prodaja je količinsko za 20 % manjša od junijske prodaje v letu 1979, vrednostno pa je za 6 % presegla lansko.

Planirano količino prodaje je v mesecu juniju presegla le TOZD Vratni podboji, vse ostale pa zaostajajo za planirano količino. TOZD Livarna je prodala le 61 % planirane količine, TOZD Žičarna in TOZD Hladna valjarna Bela pa sta imeli količinsko prodajo za 32 % nižjo, kot

(Nadaljevanje na 6. strani)

OSEBNI DOHODEK ZA JUNIJ

Osebni dohodek za mesec junij je na ravni Železarne za 356 din nižji od poprečnega osebnega dohodka za mesec maj. Manjši osebni dohodek je v 18 enotah združenega dela, v petih enotah pa je osebni dohodek na zaposlenega nekoliko višji od majskega.

Faktorji, ki so vplivali na znižani osebni dohodek v mesecu juniju so: v mesecu juniju ni bilo praznikov, kot so bili v mesecu maju; stimulacija za proizvodnjo je od preteklega meseca v poprečju za 1,5 % nižja od majske stimulacije; učinek pa je za 0,4 % v poprečju Železarne višji od majskega. Na to poprečje vpliva predvsem TOZD Jeklarna, ki ima za 3,10 % višji učinek v mesecu juniju kot v maju. Dosegla je izredno spod-

(Nadaljevanje na 6. strani)

K STABILIZACIJSKIM PRIZADEVANJEM SODI TUDI DOSLEDNO URESNIČEVANJE DELITVE DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV PO DELU IN REZULTATIH DELA

»Osebni dohodek delavca se določa tako, da ustreza rezultatom njegovega dela in njegovemu osebnemu prispevku, ki ga je dal s svojim živim delom in z upravljanjem in gospodarjenjem z družbenimi sredstvi kot svojim in družbenim minulim delom k povečanju dohodka temeljne organizacije, v skladu z načelom delitve po delu in v sorazmerju z rastjo produktivnosti svojega dela in dela delavcev v drugih temeljnih organizacijah, s katerimi je združil delo in sredstva ter celotnega družbenega dela.« (126. člen zakona o združenem delu)

»Delavci v temeljnih organizacijah so dolžni določiti osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke.

Če delavci v temeljnih organizacijah ne določijo osnov in meril iz prvega odstavka tega člena, prejemajo le z zakonom zajamčeni osebni dohodek.

V primeru drugega odstavka tega člena lahko določi pristojni organ družbenopolitične skupnosti ukrepe za družbeno varstvo samoupravnih pravic in družbene lastnine pod pogoji in na način, ki jih določa zakon.« (127. člen zakona o združenem delu)

Rok za določitev osnov in meril je bil po zakonu 31. december 1978. V temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, oziroma bolje rečeno v delovni organizaciji Železarna, smo sicer samoupravni splošni akt, ki določa osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe, z manjšo zamudo sicer sprejeli in ga tudi že dopolnjevali, pa vendarle samoupravni organi in družbenopolitične organizacije ugotavljajo, da je neustrezen in zato se že precej časa, že mnogo predolgo, pripravljajo nove ali izpopolnjene osnove in merila. S tem pa bodo šele opredeljene skupne osnove in merila za samoupravni sporazum, ki ga delavci v temeljni organizaciji sklenejo z delavci v drugih temeljnih organizacijah v sestavi delovne organizacije, ki je osnova za samoupravne splošne akte o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke, ki jih mora po zakonu imeti vsaka temeljna organizacija združenega dela.

Ne da bi ponavljali že večkrat izrečene pa tudi napisane slabosti sedanjih osnov in meril za delitev osebnega dohodka, bomo morali priznati, da se kažejo tudi že negativne posledice, kajti sedanji sistem je v nekaterih pogledih bolj destimulativen kot stimulativen, ker ne zajema rezultatov dela in prispevka k povečanju dohodka temeljne organizacije konkretnega delavca. Sedanji sistem namreč dovoljuje, da imata priden in vesten delavec in slab, neodgovoren delavec na istih delih in opravilih enak mesečni osebni dohodek. O tem so delavci izrekli že veliko kritik, o tem je bilo več razmišljanj v našem glasilu, pa vendar se stvari polževo pomikajo naprej. Najbrž mora biti tudi za to nekdo odgovoren, še toliko bolj, ker je vprašanje delitvenih odnosov še kako pomemben faktor v naših stabilizacijskih prizadevanjih.

Že na enajstem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije junija 1978 je predsednik Tito v svojem uvodnem referatu poudaril med drugim:

»Da bi dosegli večjo produktivnost dela, nas čaka pomembna naloga, da izboljšamo sistem delitve po delu, tako da bo postal glavna spodbuda za produktivnost in tudi za uspešnejše upravljanje in učinkovitejše poslovanje sploh . . .«

To pa so v tem trenutku, v prizadevanjih za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, ključne naloge, ki jih imamo tudi v svojih akcijskih programih. Pri tem pa smo preveč zanemarili izpopolnjevanje osnov in meril za določanje osebnih dohodkov.

45-LETNICA VELIKE STAVKE JESENIŠKIH KOVINARJEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

glede na njegovo politično pripadnost ustvariti akcijsko enotnost vsega delavstva. Kot že rečeno, so jeseniški kovinarji s stavko pred 45 leti oba cilja tudi dosegli. Stavka na Javorniku je trajala sedem dni in 19 ur in pol, na Savi pa štiri dni in 14 ur.

V že omenjenih spominih Venclja Perka, takrat glavnega zaupnika delavcev in glavnega akterja stavke, preberemo:

»Zaradi slabih okoliščin, v katerih so delavci bivali podnevi in ponoči v tovarni, spali na deskah, železnih ploščah in drugih trdih predmetih, je bil sprejet sklep, da gredo žene, mladoletniki in bolni delavci domov. Donašanje hrane je bilo določeno za zajtrk od 7. do 9. ure, kosilo od 12. do 14. ure in večerjo od 18. do 20. ure. Od stavkajočih delavcev je šel iz tovarne lahko le tisti, ki je potreboval zdravniško pomoč ali v podobnih nujnih primerih.

Prva in zadnja misel delavca je bila vsak dan, kaj bo prinesel naslednji dan, ker so se ves čas tako napeto prepletale stvari. Zaupniki v obratih so sproti tolmačili položaj, pojasnjevali potek dogodkov, bodrili omahljivce in budno pazili na provokatorje, da ne bi le-ti dobili prilike za razdiralna dela. Zasluga teh zaupnikov, katerih jedro so tvorili komunisti in njih simpatizerji, je bila v tem, da je bila morala stavkajočih na višini. Od časa do časa smo zbranim delavcem na skupnih zborovanjih poročali tudi zastopniki na pogajanjih in iskali pri delavcih oporo za stališča, ki naj jih uveljavljamo na pogajanjih.

K dobremu razpoloženju stavkajočih so pripomogle tudi razne družabne igre in zabave, ki so jih pretežno organizirali člani delavskih kulturnih društev Enakost z Jesenic (Enakost je bila ustanovljena po razpustu Svobode ker je bila komunistično usmerjena, opomba pisca) in Svoboda z Javornika. Pevski zbori so peli borbene, delavske in narodne pesmi. Zbor na Savi je pel take pesmi nasproti Kazine takrat, ko so bila tam pogajanja. Sekstet Korenovih je zabaval delavce in pel na nasipu tovarne ob cesti. Mimoidoči so se ustavljali in poslušali lepo petje. Stavkajoči so prirejali razprave o političnih in drugih problemih, igrali šah in karte ter balinali. Ob pesmi so se slišali zvoki harmonike, kitar ter drugih instrumentov. Pokojnemu Tomazinu, ki je med tem umrl v bolnišnici Bratovske skladnice zaradi poškodb pri delu, so priredili na nasipu pred bolnico in pri glavnem vhodu v tovarno na Javorniku komemoracijo. Združeni pevski zbori so mu zapeli v slovo žalostinke. Kako lepo je bilo videti to v borbi in sedaj v žalovanju složno družino, ko so se očetje, bratje in sinovi na notranji strani, matere, sestre, žene in hčere pa na zunanji strani tovarne poslavljali od dragega pokojnika.«

Koliko moralno–etičnih kvalitet je združenih v tej sicer ne edini, vendar pa zgodovinski akciji jeseniških kovinarjev. Mnoge od teh so se uveljavile, kalile in razširjale v naši narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji, pa tudi kasneje pri obnovi in izgradnji naše domovine. Tudi danes bi jih morali bolj uporno in vztrajno uveljavljati v naši samoupravni praksi in v socialističnih samoupravnih odnosih. Seveda pa so imeli pri tem izejmno zaslugo komunisti in najbolj napredni delavci. Te kvalitete bi morda morali celo mnogo bolj poudarjati ob spominjanju na te dogodke kot same faktografske navedbe.

Najbolj prodorno je pomen stavke jeseniških kovinarjev pred 45 leti ob praznovanju 40-letnice stavke in 25-letnice delavskega samoupravljanja označil v svojem ogovoru predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit, ki je med drugim poudaril:

»Jeseniška stavka je potrdila spoznanje o povezanosti in medsebojni odvisnosti celotnega delavskega razreda. Na zaupanje v lastno moč in na borbeno razpoloženje kovinarjev je močno vplival politični uspeh zleta Svobod v Celju, ki se ga je istega leta udeležilo okrog 500 Jeseničanov. Stavka jeseniških kovinarjev je pospešila močan stavkovni val v letu 1936, ki je slovenskemu ljudstvu dokazal, kje sta moč in pripravljenost za odpor proti socialnemu in nacionalnemu zatiranju. To pa je bistveno prispevalo k povezovanju vseh plasti ljudstva z delavskim razredom, povezovanju, ki se je uresničilo v Osvobodilni fronti.

Upravičena je zato ocena, da brez revolucionarnih procesov, ki so se odvijali na Gorenjskem ob jeseniškem štrajku in po njem, na Jesenicah ne bi dosegli že 1941. leta politične enotnosti železarjev in večine prebivalstva, o katerem govori celo nemško poročilo 27. januarja 1942, ko ugotavlja, da so na Jesenicah skoraj vsi ljudje pristaši osvobodilne fronte.

Nasploh je bil prispevek jeseniških železarjev za razvoj partizanstva na Gorenjskem odločujoč. Že leta 1941 je iz železarne na Jesenicah odšlo v partizane 231 delavcev, se pravi vsak deseti železar. Skupaj je v vsem obdobju odšlo v partizane na Slovenskem kakih 3.000 kovinarjev. Proizvodnja je zaradi odpora delavcev padla v jeseniški železarni med vojno za nekaj več kot tretjino predvojne. Naj poudarim še, da je po socialnem poreklu izšlo 455 gorenjskih prvoborcev, skoraj dve tretjini, iz delavskih družin, po političnem prepričanju pa skoraj prav toliko članov in somišljenikov komunistične partije.«

Ta dan velike stavke jeseniških kovinarjev so si prebivalci krajevne skupnosti SAVA – Jesenice tudi izbrali za svoj krajevni praznik, ki ga bodo letos v teh dneh praznovali prvič.

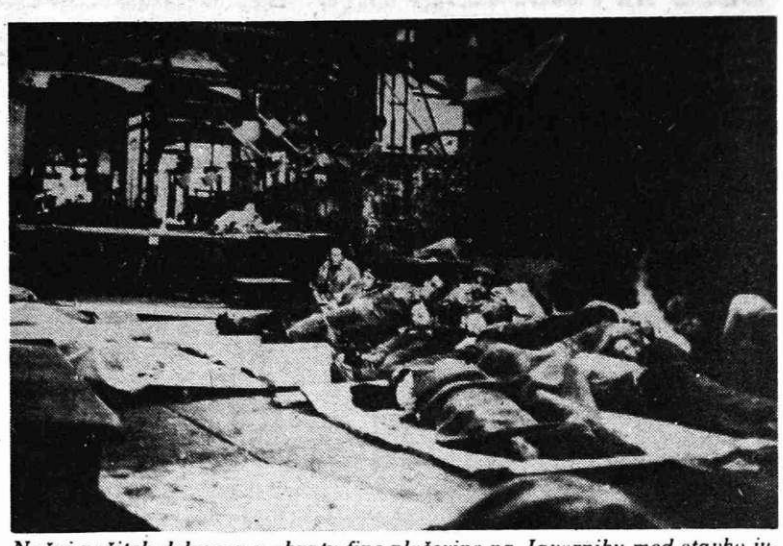

Nočni počitek delavcev v obratu fine pločevine na Javorniku med stavko julija 1935 (Foto arhiv Železarne)

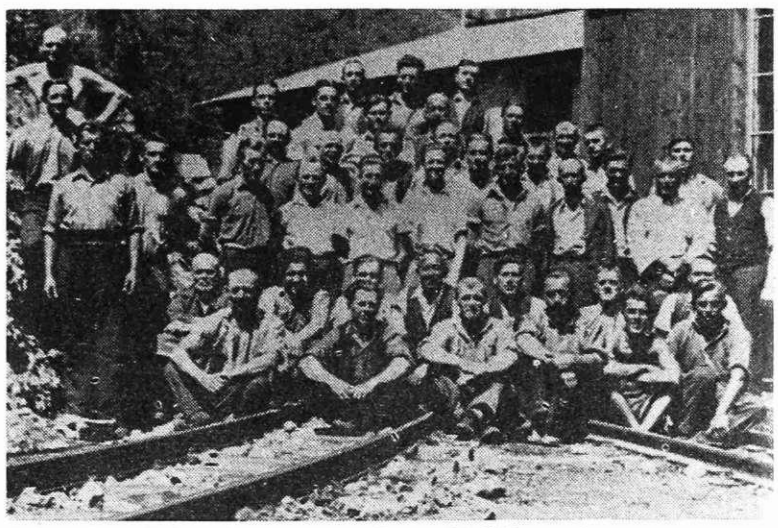

Del stavkajočih delavcev julija 1935 (Foto arhiv Železarne)

Kolektiv valjarne žice na Savi ob koncu stavke leta 1935 (Foto arhiv Železarne)

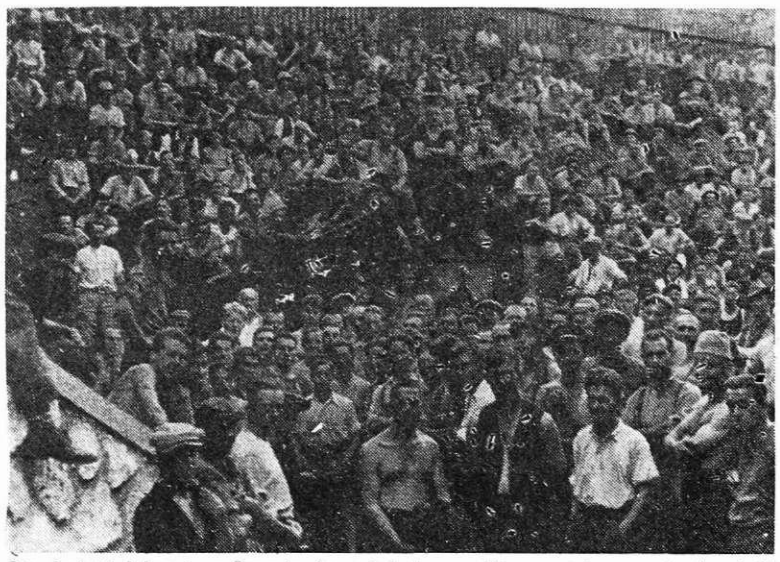

Stavkajoči delavci na Jesenicah poslušajo poročilo o poteku pogajanj – julij 1935 (Foto arhiv Železarne)

SEDEM TEHNIČNIH IZBOLJŠAV SEDEMNAJSTIH AVTORJEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

meznem mlinu. Tako se na mlinu I melje – radex in magnezit opeka, D-masa, šamot opeka in FeSi. Z izločitvijo krogličnega mlina se pojavlja prihranek pri zamudnem čiščenju mlina, poleg tega pa se podaljša vzdržnost naprav za mletje.

TOZD JEKLARNA

Avtorjem **Janku Baumanu, Jeftu Praskalo, Viktorju Renku** in **Henriku Zupanu** iz TOZD Jeklarna je bilo dodeljeno enkratno posebno nadomestilo za uvedbo spremenjenega načina zidanja livnih plošč za format OK 520. Ta način zidanja livnih plošč se je dejansko uporabljal delno v letu 1977, v letu 1978 in delno v letu 1979, dokler ni pričel obratovati konti liv. Avtorji so z uvedbo navedene tehnične izboljšave veliko pripomogli k lažjemu, hitrejšemu in cenejšemu delu pri vlivanju tega formata.

TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE

Avtorju **Marku Obrstarju** iz TOZD Hladna valjarna Jesenice je bilo odobreno drugo posebno nadomestilo za uvedbo novega načina čiščenja valjčnic v konti peči. Valjčnice se pri obratovanju onesnažujejo zaradi vpliva plina, temperature in polproizvoda, ki se giblje po valjčnicah. Onesnaženje valjčnic se pokaže na ta način, da se na površini valjčnic nabirajo oksidni sestavki, ostanki olja, emulzije in druge nečistoče v obliki bradavic, ki na ogretem materialu puščajo odtiske. Pri starem načinu čiščenja valjčnic so morali peč odklopiti, odpreti in nato ročno s smirkovo kolutjo očistiti valjčnice. Po novem načinu se na dinamo trakove navari prokrom trakove, ko le-ti pridejo skozi peč, se jih odreže. Pri vstopu v peč se trakove zatakne tako, da se v peči valjčnice sučejo in drsijo po mirujočem traku, trak pa se občasno pomika naprej.

Avtorju **Viktorju Žanu** iz TOZD Remontne delavnice je bilo odobreno posebno nadomestilo za izdelavo tesnil za valj vozička pri navijalcu in odvijalcu traku Siemag valjavskega stroja. Originalna tesnila so bila iz usnja, imela so kratko življenjsko dobo in prav zaradi tega so bila večkrat vzrok zastojev.

TOZD ŽIČARNA

Avtorjema **Francu Alešu** in **Matiju Pesjaku** je bilo dodeljeno drugo posebno nadomestilo za uvedbo zamenjave nožnih stikal NT 10 s stikali KT 1. Pri stari izvedbi je bilo stikalo za ustavljanje stroja Redaelli RF priključeno na kabel in postavljeno na tla. Ko je delavec hotel stroj ustaviti, je moral pohoditi stikalo na tleh. Slaba stran take postavitve stikala je bila tudi v tem, da stikalo ni bilo vedno na istem mestu in ko je delavec iskal stikalo z nogo, se je povečala možnost poškodb. Po predelavi je stikalo montirano na stroju, vklaplja in izklaplja pa se prek vzvoda.

Avtorjema **Dragu Koblarju** in **Pavlu Dimitrovu** je bilo odobreno drugo posebno nadomestilo za uvedbo izdelovanja vložkov za oklepe vidia votlic. Vidia votlice so v procesu proizvodnje žice zelo važen element in predstavljajo v stroških precejšnjo postavko. Z uvedbo izdelovanja vložkov za oklepe vidia votlic pa je ta strošek precej manjši. Sama izvedba tehnične izboljšave je zelo enostavna in domiselna.

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Odbor za gospodarstvo je ponovno obravnaval tehnično izboljšavo, ki se nanaša na napravo za odlaganje gredic ter na predlog komisije za inovacije avtorjem: **Marjanu Endliharju, Francu Hrastarju, Francu Ravniharju, Francu Brelihu in Janezu Kovaču** odobril enkratno posebno nadomestilo.

I. P.

ČESTITAMO

V preteklem mesecu je na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo diplomiral STANE SMOLEJ iz Železarskega izobraževalnega centra in si s tem pridobil strokovni naziv DIPLOMIRANI SOCIOLOG.

K uspehu mu iskreno čestitajo sodelavci iz Železarskega izobraževalnega centra in mu želijo veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

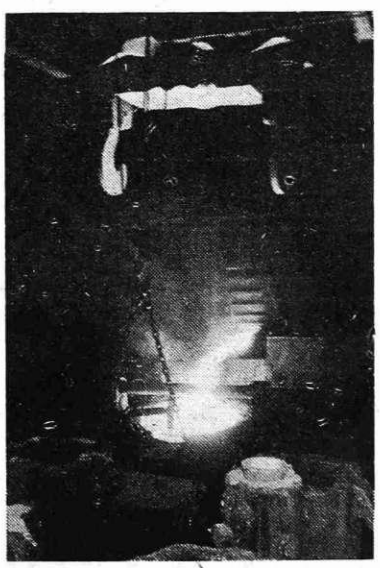

Prebod SM peči

NEHAJMO S POSILJEVANJEM IZRAZOSLOVJA NA PODROČJU PREDELAVE KOVIN

Kratka informacija v Delu 17. junija letos da: »Krajina-metal v Bihaču namerava izdelati prototip domačega DEFORMACIJSKEGA stroja za izdelavo in predelavo osno simetričnih žičnih profilov«, je bila povod za to pisanje, kajti dovolj je bilo deformacij o pojmovanju, izražanju in praksi!

Ne bom se torej nadalje izražal v anemičnem akademskem slogu »na znanstveni ravni«, temveč v stilu tradicionalno robatih žičarjev in stilu mojega bivšega sodelavca, potem jezikoslovca Janeza Svoljšaka.

Izraz »deformacija« je primeren in dovoljen samo v teoriji trdnosti materialov in teoriji plastičnega preoblikovanja, kjer se nanaša na virtualno ali dejansko elastično ali plastično spremembo oblike elementarnega delca preizkušanca v odvisnosti od določenih dinamičnih pogojev. Popolnoma nesprejemljiva pa je uporaba tega termina **pri plastičnem preoblikovanju** v industrijski oziroma v obratni praksi! Manj spotakljiv izraz bi bil **transformacija**! Tukaj je »deformacija« srhljiva in osovražena beseda! Pomeni popačen in pokvarjen izdelek, izmeček ali nasilno spremembo oblike.

Razen tega je pri vlečenju okrogle žice in pri valjanju trakov izraz »deformacija« popoln nesmisel! Saj ni nobene deformacije! Žica ima pred in po vleku popolnoma isto obliko – krožno obliko prereza, trak pa pred in po vtiku obliko pravokotnika iste širine, le da se pri žici zmanjša premer, pri traku pa višina. Torej hladna plastična predelava ni izražena s spremembo oblike, temveč z redukcijo ali odvzemom prečnega prereza.

Če F_0 označuje površino prereza pred predelavo, F_1 pa po predelavi, je izraz ali merilo za stopnjo plastične predelave ali procentualno:

$$\frac{F_0 - F_1}{F_0} = 100\ \%, \text{ali}$$

pa logaritemsko: $\ln \frac{F_0}{F_1}$.

Ne vem na čigavem kabinetnem zelnniku je ta cvetka »na znanstveni podlagi« zrasla? »Deformacija« kot tehnični izraz za oznako plastične predelave se je najprej razpasla na srbskohrvatskem govornem področju, tako da so jo žal na posvetovanjih začeli uporabljati tudi strokovnjaki iz prakse, sedaj pa prodira tudi v slovenščino!

Želim strokovnjakom na univerzah in z univerz, ki se še niso kalili v trdem praktičnem delu in v tesnem sodelovanju s kolektivom v obratu, povedati naslednje: Kdor hoče biti uspešen in koristen v praktični industrijski dejavnosti in produkciji, mora imeti posluh za izražanje, zdrave tradicije in zakonitosti, ki tam vladajo! Noben pametni vodja ne bo v žičarni naročil žičarju naj vleče žico s toliko in toliko odstotkov »deformacije«!

Ali naj to leto, ob jubileju 90-letnice obstoja, preimenujemo hladno valjarno, žičarno in žebljarno v »deformacijske obrate«?

Obžalujem, da moram takšne pojave grajati. Toda, kot najstarejši jugoslovanski strokovnjak na področju hladne predelave jekla, ki se že pol stoletja ukvarja s temi »deformacijami«, smatram, da sem dolžan in pristojen, da to povem.

Miroslav Nikolić

DELU IN PROBLEMI SKUPNE DISCIPLINSKE KOMISIJE TOZD IN DELOVNIH SKUPNOSTI V PRVEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

ŽIČARNA	36
HLADNA VALJARNA JESENICE	25
VZDRŽEVANJE	16
TRANSPORT	16
VALJARNE ŽICE IN PROFILOV	16
JEKLOVLEK	16
ENERGETIKA	12
STROJNE DELAVNICE	12
VALJARNA DEBELE PLOČEVINE	11
ŽEBLJARNA	11
REMONTNE DELAVNICE	11
PROFILARNA	10
PLAVŽ	9
ELEKTRODE	8
VRATNI PODBOJI	8
SEO-TKR-NOVOGRADNJE	4
KO-FI	4

Tako je bilo v obdobju od 1. januarja do 30. junija vloženih 433 zahtevkov, v istem času lani pa 307.

KRŠITVE DELOVNIH OBVEZNOSTI

Delavci TOZD in delovnih skupnosti so 433 krat kršili delovno obveznost, in sicer:

– neopravičeni izostanki z dela	210
– zapuščanje dela in TOZD	62
– samovoljno prenehanje delovnega razmerja	42
– malomarno opravljanje delovnih nalog	32
– vinjenost	23
– fizični napad, žalitve in obrekovanje	21
– odklonitev dela	20
– nezakonita dejanja	6
– povzročanje nereda in pretepa	4
– prilaščanje materiala	3
– nezadostna skrb za varstvo delavca	3
– preprečevanje sestankov delavcev	3
– zamujanje na delo	2
– zloraba bolniške odsotnosti	2

Od navedenih kršitev delovnih obveznosti je 38 delavcev več kot enkrat kršilo delovno obveznost.

OBRAVNAVE

Skupna disciplinska komisija je imela 31 obravnav, na katerih je ugotavljala odgovornost delavcev, ki so kršili delovno obveznost, v 424 *primerih*, 68 primerov obravnavanih kršitev iz leta 1979 pa je že vštetih. Rezultati obravnav so bili:

- ukrep je izrekla v 341 primerih,
- ustavila je postopek v 9 primerih
- oprostila odgovornosti v 36 primerih
- združila zahtevke v 38 primerih

IZREČENI UKREPI

Skupna disciplinska komisija je delavcem TOZD in delovnih skupnosti, odgovornim za kršitve delovnih obveznosti, izrekla naslednje disciplinske ukrepe:

– prenehanje del. razmerja	116
– preklic pogoja	13
– preneh. del. razmerja pogojno za 12 mesecev	15
– preneh. del. razmerja pogojno za 9 mesecev	2
– preneh. del. razmerja pogojno za 6 mesecev	20
– preneh. del. razmerja pogojno za 3 mesece	18
– denarna kazen	6
– razporeditev k drugim delovnim nalogam	3
– javni opomin	19
– opomin	61

Od 1. januarja do 30. junija 1980 je na osnovi disciplinskega ukrepa prenehalo delovno razmerje 129 delavcev, v enakem obdobju lanskega leta pa 95 delavcev.

Delavci TOZD in delovnih skupnosti so ugovarjali na drugi stopnji v 13 primerih, v dveh primerih pa se je postopek obnovil.

POGOSTNOST POSAMEZNIH KRŠITEV DELOVNE OBVEZNOSTI

- neupravičeni izostanki z dela
  37 primerov Jeklarna
- zapuščanje dela in TOZD
  36 primerov Jeklarna
- samovolj. prenehanje del. razm.
  10 primerov HV Bela
- malomarno opravlj. dela
  6 primerov Jeklarna
- vinjenost
  4 primeri Žičarna
- fiz. napad, žalitve, obrekovanja
  6 primerov Valj. bl.-št
- odklonitev dela
  9 primerov Remont. del.
- nezakonita dejanja
  4 primeri Jeklarna
- povzročanje nereda in pretepa
  3 primeri Jeklarna
- prilaščanje materiala
  1 primer v več TOZD

PROBLEMATIKA

V skupno disciplinsko komisijo je bilo izvoljenih premalo zunanjih članov, namesto 18 je bilo izvoljenih samo 9, od katerih se redno udeležuje obravnav samo pet. Zunanji član Janez Pogačnik iz Biroja za urbanizem in stanovanjsko poslovanje se sploh ne udeležuje disciplinskih obravnav.

Opis kršitev delovnih obveznosti, ki jih navajajo vodje TOZD oziroma sektorjev, niso identične s kršitvami, določenimi s pravilnikom o delovnih razmerjih. Razen tega so opisi kršitev delovnih obveznosti slabi, zlasti niso opisane posledice, ki nastajajo zaradi kršitve delovne obveznosti.

Veliko število vloženih zahtevkov TOZD Jeklarna je nemogoče pravočasno obravnavati glede na ostale TOZD oziroma delovne skupnosti.

Janko Kavalar

PORTRET SODELAVCA

Miloš CVETKOVIĆ je doma iz Gračaca v Liki. Na Jesenice je prišel že leta 1948 in od takrat dela v Železarni. Lani je praznoval 50-letnico življenja. Z ženo živita na Koroški Beli. Imata dva sinova in hčer, ki imajo tudi že svoje družine.

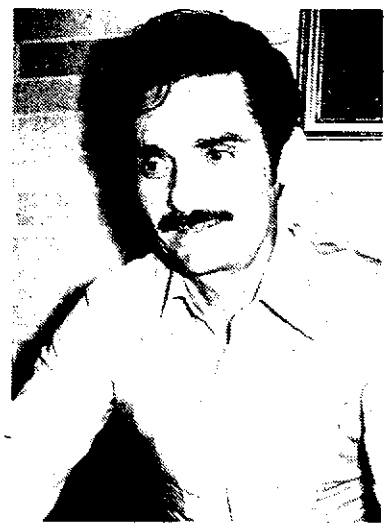

Vrsto let je bil glavni delovodja priprave vložka. Sedaj po reorganizaciji pa je vodja oddelka priprave vložka.

Leto 1948 je bilo odločilno za njegovo nadaljnjo življenjsko pot. Takrat je sodeloval na mladinski delovni akciji na avtocesti bratstva in enotnosti Beograd–Zagreb. Mladince so takrat vabili, da bi se odločili za delo v industriji. Prišel je tudi predstavnik jeseniške železarne. Tako se je z nekaj prijatelji odločil, da bo šel na Jesenice. Prvi vtis, kot pravi, ni bil najboljši. Žal mu je bilo, da se je odločil ravno za Jesenice. Zdelo se mu je, da to ni prava odločitev za mladega človeka, željnega znanja in novih izkušenj. V metalurgiji sprva ni videl pravih možnosti zase. Pozneje je spoznal ljudi, si pridobil prijatelje, tudi z Železarno se je pobliže seznanil – in se privadil Jesenicam.

Nekaj mesecev je delal v adjustaži na Javorniku, kjer je kmalu opravil tečaj za plamenskega rezalca. Nato je začel delati v jeklarni.

Vendar je še leta 1948 odšel k vojakom. Bil je pri KNOJ-u najprej v Valjevu, nato pa na tromeji z Madžarsko in Romunijo. Tu je vodil skladišče vojaške opreme in hrane. Pri vojakih je bil sprejet tudi v zvezo komunistov. Na Jesenice se je vrnil 1951. leta, zopet v jeklarno na pripravo vložka. Od takrat dalje se začenja njegovo strokovno usposabljanje. Opravil je vrsto seminarjev in tečajev, tako strokovnih kot političnih. Delal je praktično na vseh delovnih mestih na oddelku priprave vložka. Bil je žerjavovodja, delal je na vlagalnem stroju, nekaj časa je bil tudi pomočnik pri peči, nekaj let je nadomeščal delovodja SM jeklarne, potem je bil tu tudi sam delovodja, kasneje pa glavni delovodja priprave vložka obeh jeklarn, sedaj pa je vodja oddelka priprave vložka.

Vedno je bil aktiven tudi v organih samoupravljanja in v družbenopolitičnih organizacijah. Večkrat je bil sekretar OOZK jeklarne in potem talilnic, predsednik sindikata in delavskega sveta v jeklarni. Več mandatov je bil v tovarniškem komiteju ZK, dvakrat pa tudi v občinskem komiteju ZK. Bil je delegat na V. kongresu ZK Slovenije. Sedaj je že drugo mandatno dobo predsednik odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Jeklarna, član občinskega komiteja ZK ter član delavskega sveta SOZD Slovenske železarne.

»Moj hobi so avtomobili« pravi o sebi. »Rad se ukvarjam s svojim avtomobilom in ga tudi sam popravljam.«

Bil je tudi član taborniške organizacije in je skupaj z Božom Pančurjem in svojim sinom postavljal tabor v Karigadorju pri Novigradu. Naredili so stanovanjsko barako, sanitarije, okrog 20 zložljivih miz in okrog 50 stolov, pa še vrsto drugih stvari.

Zastavil sem mu nekaj vprašanj.

Kakšna je razlika med delom v Železarni nekoč in danes?

»Razlika je ogromna. 1948. leta smo delali po 240 ur na mesec. Dejansko smo bili prosti samo med dopustom, ki pa je bil minimalen – 11 dni. Delo je bilo mnogo bolj nevarno kot danes, delali smo skoraj brez zaščitnih sredstev. Malic ni bilo.

Smo generacija, ki je v otroštvu prestala vojno. Svoja mlada leta smo preživeli v pomanjkanju in smo zato bili sposobni prenesti vse napore. Odnosi med sodelavci pa so bili mnogo bolj tovariški in človeški.

Danes so delovni pogoji bistveno drugačni. Delo je bolj varno, socialni položaj ljudi je mnogo boljši. Na teden imamo dva dni počitka.

Takrat se je živelo na karte. Kupiti se ni dalo skoraj nič. Tudi to se je spremenilo. Žal dobrine, ki jih imamo danes na voljo, vzbujajo pri ljudeh potrošniško mrzlico, ki marsikoga zapelje na stranska pota.

Ali se je sedaj, ko potekajo akcije za stabilizacijo, kvaliteta dela kaj izboljšala? Ali se obnašamo dovolj stabilizacijsko?

Ne obnašamo se še v polni meri stabilizacijsko. Mislim, da vsi še nismo doumeli resnosti situacije, v kateri se nahajamo. Pestijo nas razne težave. SM peči so stare in iztrošene. Preobremenjenost žerjavov in proge je očitna. Imamo tudi kadrovske in organizacijske težave. Kvalitetni premik jeklarne je povzročil tehnične probleme, ki še niso povsem rešeni. Jeklarna živi v neki krizi. Kdaj bomo sposobni vse to prebroditi? Kratkoročne rešitve so sicer možne, za daljši čas pa je edina rešitev nova jeklarna.

Se delavci vključujejo v stabilizacijske tokove? Ali je čutiti razliko v delu in odnosu do dela sedaj in pred sprejetjem stabilizacijskih ukrepov?

Razlika vsekakor je. Na oddelku priprave vložka z okrnjeno posadko (kadrovske težave, fluktuacija) še kar dobro delamo, tako da v jeklarni ne pride do zastojev. Velika večina delavcev razume, da morajo opravljati tudi dela, ki ne spadajo v njihov delokrog. Le tako lahko delo poteka nemoteno.

Na družbenopolitičnih organizacijah smo si zadali nalogo, da mora jeklarna delati z vsemi petimi pečmi tudi čez poletje zaradi pomanjkanja jekla. To pa lahko dosežemo le s skupnimi napori nas vseh. Seveda imamo tudi pojave nediscipline, tako delovne kot tehnološke, vendar jih ni tako veliko.

»Rad bi še povedal«, pravi na koncu razgovora Miloš Cvetković, »da moramo tisto, kar so nam predhodniki s Titom na čelu v revoluciji in po njej dali, ohraniti in ostati trdno na začrtani poti.«

db

Železarski globus

NEMŠKA DEMOKRATIČNA REPUBLIKA

Japonsko podjetje Nissan-Iwoi je dobilo iz Nemške demokratične republike naročilo za dobavo opreme za jeklolivarno z letno proizvodnjo 05.400 ton jeklo litine v vrednosti 32 milij. dolarjev. Pričetek obratovanja je predviden v začetku leta 1983. Njen proizvodni program bo obsegal predvsem dele opreme za rudnike rjavega premoga, katerega izkop nameravajo v prihodnjih letih v tej državi znatno povečati.

ZDA

Strokovnjaki avtomobilskih tovarn v ZDA vlagajo veliko naporov, da bi dosegli čim manjšo lastno težo avtomobilov in s tem tudi prihranek na gorivu. V zadnjem času so pričeli razvijati dve novosti pri avtomobilskem motorju. Prva je ohišje motorja izdelano iz plastičnega materiala, ki tehta samo 77 kg in je za približno 50 % lažje kot iz železove zlitine. Druga novost je prav tako ohišje motorja, vendar izdelano iz utopno kovanega železa. Tudi v tem primeru je prihranek na teži znaten in sicer pri motorju s šitirimi valji za 33 % v primerjavi z ohišjem iz železove litine.

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 14. DO 20. JULIJA

14. julija, MIHA STOJAN, vodja TOZD Elektrode, Bohinjska Bela 49 a.
15. julija, BORIS BREGANT, član PO, Jesenice, Titova 2, štev. telefona 81-284.
16. julija, FRANC VIČAR, vodja invest. razvoja, Žirovnica, Rodne 51.
17. julija, BERTI BRUN, vodja TOZD Jeklovlek, Jesenice, C. revolucije 1 A, štev. telefona 82-798.
18. julija, JANEZ POLJŠAK, vodja spl. sektorja, Hrušica 12.
19. julija, FRANC BRELIH, vodja TOZD Vzdrževanje, Jesenice, Kurirska 3, štev. telefona 81-612.
20. julija, MARIN GABROVŠEK, vodja TKR, Jesenice, Kejžarjeva 1, štev. telefona 81-439.

V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja štev. 19, št. telefona 601.

Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj. Dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa je v Železarni. V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je dežurstvo od 7. do 19. ure doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa v Železarni.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 14. 7.	MARJAN PINTAR	AVGUŠTIN NOVŠAK
TOREK – 15. 7.	JOŽE HRIBAR	JANEZ KOVAČ
SREDA – 16. 7.	IGOR LOGAR	MIROSLAV ZUPAN
ČETRTEK – 17. 7.	MITJA BENEDIČIČ	BOGOMIR SVETINA
PETEK – 18. 7.	JANEZ FALETIČ	JOŽE RAVNIK
SOBOTA – 19. 7.	BOŽIDAR PRISTAVEC	VITO PRETNAR
NEDELJA – 20. 7.	JOŽE ZIDAR	MARTIN BRUMAT

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je:	358
vezni telefon je:	410
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni	od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa	od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:	
dnevni dežurni	od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa	od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 14. do 19. julija bodo delale naslednje obratne ambulante.

dopoldne: I. obratna ambulanta – dr. Branimir Čeh (14. in 15. julija) in IV. obratna ambulanta – dr. Kovačič-Može (14., 17. in 18. julija).

Popoldne: II. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 19. julija, samo dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

Zobne ambulante:

dopoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej,
za Železarno v torek, 15. julija, od 13. do 19. ure.
za borce v četrtek, 17. julija, od 13. do 19. ure.

Popoldne: I. zobna ambulanta zaradi letnega dopusta zaprta.

V soboto, 19. julija, samo dopoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

Sodelavke – tekačice pri odpremi tednika Železar (Foto S. Kokalj)

PERSONALNE VESTI — JUNIJ

V delovno razmerje je bilo sprejetih 45 novih delavcev, delovno razmerje pa je prekinilo 63 delavcev.

INVALIDSKO JE BIL UPOKOJEN: Stevo VEČENOVIČ, 1926, KSI – spl. varn. sl. – 28 let v ŽJ.

STAROSTNO SO BILI UPOKOJENI: Slavko BERNČAN, 1926, valj. žice – 32 let v ŽJ, Jože BERTONCELJ, 1922, strojne delavnice – 37 let v ŽJ, Mihael COLNAR, 1919, transport – 33 let in pol v ŽJ, Danica INGLIČ, 1924, plavž – 19 let v ŽJ, Pavla JEREB, 1925, elektrode – 29 let v ŽJ, Marija JUSTIN, 1930 jeklarna – 33 let v ŽJ, Alojz KLINAR, 1928, remont. delavnice – 32 let v ŽJ, Jakob PRAPROTNIK, 1926, valj. deb. ploč. – 32 let in pol v ŽJ, Štefan SVETINA, 1920, žičarna – 28 let v ŽJ, Drago KOŠIR, 1919, transport – 32 let in pol v ŽJ, Slavko Tuma, 1916, remont. delavnice – 39 let v ŽJ.

Upokojenim sodelavcem želimo, da bi dolgo uživali težko zasluženi pokoj!

UMRLI SO: Nurija Jusufagič, 1949, Plavž – 9 let v ŽJ, Darko TORKAR, 1952, Energetika – 9 let v ŽJ.

Svojcem naše iskreno sožalje!

ODŠLI V JLA: Almir ČATAK, 1960, remont. delavnice, Vojo JOVIČIČ, 1958, stroj. delavnice, Domen ŠIMIČ, 1960, vzdrževanje, Miran ŠTENDLER, 1960, remont. delavnice, Suad VUKALIČ, 1961, transport.

DISCIPLINSKO ODPUŠČENI: Nedeljko BAJIČ, 1957, valjarna deb. ploč., Zdravko ČUBRA, 1958, transport, Zdravčo GORGIEV, 1957, jeklarna, Halid HASIĆ, 1959, energetika, Slobodan ILIĆ, 1962, valj. žice, Branko JUSTIN, 1954, hl. valj. Bela, Enijaz KOMIĆ, 1956, valj. žice, Hasan MERDANIĆ, 1959, hl. valj. Bela, Veselin MIŠEV, 1959, žičarna, Dragiša PEPIĆ, 1957, jeklarna, Danilo REIHARD, 1963, valj. žice, Jožko REKAR, 1955, vzdrževanje, Sadik RIZVANOVIĆ, 1956, energetika, Muhamed SMAJIĆ, 1953, hl. valj. Bela, Ljupčo SPASEVSKI, 1959, jeklovlek, Kemal SULEJMANI, 1959, hl. valj. Jesenice, Nijaz ŠAHBAZ, 1958, valj. bl. št., Abid ŠUPUK, 1958, energetika, Ljuban TRBARA, 1958, profilarna, Osman ŽUNIĆ, 1956, jeklarna.

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Strojne delavnice

14. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V petek, 20. junija, je predsednik Slavko Polanc sklical 14. redno sejo odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Strojne delavnice. Pregled sklepov je podal vodja TOZD Jane MALENŠEK in ugotovil, da so vsi sklepi realizirani razen dveh zaostalih.

Odbor je v nadaljevanju sprejel sklep, da se Janezu Reberniku na osnovi uspešno opravljenega poizkusnega dela izda odločba za nedoločen čas s 1. julijem 1980 za opravljanje nalog tehnologa priprave dela.

Sprejeli so sklep in zadolžili vodjo strojne obdelave, da pripravi predlog o zasedbi delovnih nalog zarisovalec na risalni plošči v zvezi s prošnjo Brce-Kogovšek do naslednje seje odbora.

Odbor je razpravljal o desetodstotnem dodatku na kvaliteto in soglašal z ugotovitvijo SEOP, vodij obratov, IO OO sindikata in računovodje TOZD, ki ne odobravajo dodatka, glede na popis delovnih nalog in opravil predlaganim kandidatom.

Odbor je vzel na znanje šest premestitev in sicer: pripravnik na delovne naloge kalkulant, III. kovač na delovne naloge II. kovač, rezkalec specialist na delovne naloge orodjar-graver, dva sodelavca, ki sta dotlej delala na delovnih nalogah II. ključavničar na delovne naloge I. ključavničar in sodelavca, ki je opravljal delovne naloge IV. ključavničar na naloge IV. elektrovarilec.

Sprejeli so sklep in potrdili predlog vodje strugarne valjev Bogomirja Svetina o nadomestovanju vodij v času odsotnosti.

Na delovne naloge vodja NC centra, je bil imenovan Marjan Koblar s pripombo, da pred tem opravi strokovni izpit. Obenem pa je odbor sprejel sklep in imenoval Franca Koširja za NC programerja tehnologa.

Odbor je enemu delavcu ugodil skrajšano prekinitev delovnega razmerja v TOZD na osnovi zdravniškega spričevala.

Prošnji za premestitev iz TOZD Strojne delavnice v TOZD Jeklarna žerjavovodji ni mogel ugoditi in bo šele ugodeno ob ustrezni zamenjavi.

Dvema sodelavcema iz strugarne je odbor odobril štiri in šestdnevni neplačani dopust zaradi odhoda v JLA.

Odbor je obravnaval prošnjo za sprejem v TOZD, vendar se zaradi preskopih podatkov ni mogel odločiti. Zadolžil je kadrovika TOZD Strojne delavnice, da poišče potrebne podatke do naslednje seje odbora.

Ugodil je prošnji pihalnega orkestra Jeseniški železarji za odobritev izredno plačane odsotnosti trem sodelavcem – godbenikom (1 dan in dvakrat 4 ure) zaradi sodelovanja pri sprejemu vlaka bratstva in enotnosti.

Sodelavcu iz konstrukcijske delavnice je na prošnjo VIZ Jesenice TOZD Osnovna šola Tone Čufar odbor odobril dva dni izredno plačane odsotnosti zaradi poučevanja plavanja v Novigradu.

Tudi prošnjo GRS – postaje Jesenice za odobritev plačane odsotnosti z dela, 20. junija za tri sodelavce zaradi sodelovanja na vaji tehnik reševanja v gorah so ugodno rešili. Ugodili so tudi prošnji GRS – postaja Kranjska gora za tridnevno izredno plačano odsotnost enemu sodelavcu, zaradi udeležbe na tečaju pri usposabljanju članov GRS za potrebe reševanja v gorah.

Člani hokejskega društva Jesenice pa je na prošnjo Zveze hokeja na ledu Jugoslavije zaradi skupnih priprav državne reprezentance v hokeju na ledu odobril petdnevno neplačano odsotnost z ozirom na pričetek sezone, pomanjkanje kadra, narave dela in situacije v sami TOZD.

Mladincu Feridu Gazibari je odbor odobril izredno plačano odsotnost zaradi odhoda na ZMDA Niš'80.

TOZD Valjarna debele pločevine

13. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Predsednik odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Valjarna debele pločevine je v ponedeljek, 30. junija, sklical 13. sejo odbora.

Po pregledu izvrševanja sklepov je bilo ugotovljeno, da so bili v glavnem izvršeni, razen treh:

– ugotovitev razlike med dejansko temperaturo v Ignis peči in temperaturo, ki jo kažejo instrumenti peči,

– obravnava poročila o izdatkih za pogodbeno delo in

– primerjava opravljenih nadur s predlogom nadur v juniju.

Zaradi izredno dolgih dobavnih rokov za zaboje za odpadke so sprejeli sklep, da je treba zaboje takoj naročiti.

Obravnavali so izvrševanje plana v mesecu juniju in ugotovili, da so rezultati zadovoljivi. Plan na progi je bil presežen za 565 ton, v adjustaži za 921 ton in odpremi za 662 ton. Zaradi dobrega dela odpreme in adjustaže je bila v juniju odpremljena vsa medfazna zaloga.

Obravnavali in potrdili so program proizvodnje za mesec julij, ki znaša 5.200 ton.

Potrdili so predlog nadur za mesec julij, ki znašajo skupno 720 nadur.

Na znanje so vzeli poročilo računovodstva osebnih dohodkov, iz katerega je razvidno, da žnesek za koriščenje sredstev za pogodbena dela še ni presegel dovoljenega zneska za leto 1980 v TOZD Valjarna debele pločevine, zato so sprejeli sklep, da se razlika koristi za pogodbena dela v jesenskih ali zimskih mesecih.

Seznanjeni so bili še z informacijo energetskega gospodarstva, da se bo zemeljski plin predvidoma podražil. V zvezi s tem so sprejeli sklep, da je treba v temeljni organizaciji čimbolj varčevati s tem gorivom.

IS

11. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V četrtek, 26. junija, je član odbora za delovna razmerja Ibrahim Behlič sklical enajsto redno sejo odbora. Po pregledu izvrševanja sklepov so ugotovili, da so bili vsi izvršeni.

Na znanje so vzeli poročilo o odsotnosti z dela za mesec maj. V tem mesecu je bila odsotnost 716 dni ali 15,82 %, od tega je bilo 269 dni odsotnosti zaradi bolezni in 328 dni rednih letnih dopustov. Število neupravičenih izostankov je bilo 55 dni, kar sta v glavnem povzročila dva delavca, ki sta samovoljno prekinila delovna razmerja in sta še v disciplinskem postopku.

Obravnavali so prošnjo delavca za premestitev na drugo izmeno in sprejeli sklep, da vodja proge do naslednje seje pripravi ustrezno rešitev in jo posreduje odboru.

Na znanje so vzeli tudi prošnjo Leopolda Anderla za prekinitev delovnega razmerja in preklic odpovedi istega delavca.

Obravnavali so prošnjo občinske konference ZSMS Jesenice za odobritev izredno plačane odsotnosti Remzu Alagiču za udeležbo na ZMDA in prošnji ugodili za čas od 6. julija do 3. avgusta 1980.

Razpravljali so še o delih in opravilih signer pločevine ter delu delavcev pri potisni in Ignis peči ter sprejeli sklep, da delovodja proge po lastni presoji odredi, kateri izmed delavcev pri pečeh dvakrat na izmeno zamenja signerja pločevine.

Železarski globus

AVSTRALIJA

Peta celina spada med tiste države, ki imajo največje zaloge kvalitetne železove rude na svetu. Skupno jih cenijo na okoli 35 milijard ton. Od tega je devet milijard ton z visoko vsebnostjo železa (preko 62 %), 12 milijard ton s srednjo (58–62 %) in 14 milijard ton z nižjo (50–57 %). Večina teh zalog, in sicer čez 32 milijard ton je v Zahodni Avstraliji. V zadnjih petnajstih letih je narasla letna količina nakopane železove rude v tej državi s 6 milij. ton leta 1964 na 83 milij. ton leta 1978. Izvoz je leta 1978 znašal 75 milij ton.

TOZD Profilarna

13. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V četrtek, 3. julija, je bila trinajsta seja odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Profilarna, ki jo je vodil predsednik Franc Logar. Obravnavali so pregled sklepov zadnje seje, izpolnjevanje plana v juniju in plan za julij.

Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da so bili vsi sklepi izvršeni, razen zadnjega, da naj asistent za delovne naprave čimprej urgira, da se napravi zaščita na leteči žagi na oblikovnem stroju Rossi II.

Člani odbora so ugotovili, da je bil operativni plan za junij v količini 1.600 ton dosežen. Če bo dovolj vložnega materiala, člani odbora menijo, da bo tudi v juliju operativni plan dosežen.

Sklenili so, da naj se reklamacije rešujejo tako, da se ob ugotovitvi krivde predhodnega obrata za izmeček, temu vpiše materialno obremenitev reklamacije, kljub temu, če ta material predelajo. V nasprotnem primeru bodo morali nekvalitetni material zavrniti.

V razpravi so sodelovali: F. Logar, Bunjevec, Bertoncelj, Bevc, Novak, H. Klokočovnik in vodja TOZD.

SK

DOPUST NA MORJU V NAŠEM LETOVIŠČU

Osebje železarskega počitniškega naselja v Biogradu na moru (Foto V. Hribar)

Naše letovišče v Biogradu na moru je prav gotovo eno najlepših delavskih letovišč. V borovem gozdičku je poleg lepo opremljenih stanovanjskih objektov in restavracije z jedilnico in gostiščem mali športni park z igrišči za odbojko, košarko, balinanje in namizni tenis. Ob teh igriščih je otroško igrišče za najmlajše, otroke naših železarjev. Vsakdo, ki preživlja tu svoj desetdnevni letni odmor, lahko najde za sebe neke vrste sprostitve in rekreacije.

V letovišču se sklepajo nova poznanstva in tovarištva. Osebje v letovišču je zelo ljubeznivo in gostoljubno, kar se čuti na vsakem koraku.

Prepričan sem, da so se vsi, ki so doslej preživljali svoj dopust v našem domu v Biogradu na moru počutili zelo udobno in se zadovoljni vrnili domov. Prepričan sem, da bo tako tudi v bodoče. Mislim, da je celotna organizacija pod vodstvom vodje letovišča Francija Pirca na izrednem nivoju. Še posebno je opazna čistost in urejenost tako sob kot ostalih prostorov in okolice, za kar skrbi zelo dobro osebje, ki zasluži vse priznanje za prijetno bivanje.

BIOGRAN NA MORU

Dalmacija je znana po vsej naši domovini in izven naših meja po svojem morju, kulturno-zgodovinskih spomenikih, lepoti in seveda po svojih dalmatinskih specialitetah. Poleg večjih turističnih krajev Splita, Dubrovnika, Zadra, Šibenika, Bakra, Reke... je vrsta manjših turističnih mest. Biogad na moru je eden teh manjših mest v središču Dalmacije. Mestece ima okrog 5.000 prebivalcev, ki v glavnem živijo od turizma. Kraj je bogat po kulturno-zgodovinskih spomenikih, plaže pa so obkrožene z gozdnato in zelo slikovito obalo, ki jo tu in tam presekajo lepi hoteli. V okolici je tudi več lepo urejenih privatnih gostišč, ki so daleč poznana po svojih specialitetah.

Čez poletno sezono gostujejo v gostinsko-turističnih organizacijah številni znani pevci narodno zabavne glasbe. Vsi turisti, ki so preživljali svoj dopust na tem delu naše jadranske obale se dobro počutijo in težko zapuščajo te kraje, te lepote našega plavega Jadrana.

Husein Kljunić

PREGLED SESTANKOV SDS

V minulih štirinajstih dneh smo iz štirih TOZD ter iz ene delovne skupnosti prejeli le sedem zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Osrednja tema sestankov so še vedno ustalitvena prizadevanja ter seznanjanje s tekočo problematiko (predvsem s »tedenskimi informacijami«). Ker vse bolj prihajamo v čas letnih dopustov, ponekod skupine vključujejo v sestanke tudi to problematiko, z namenom, da bi si delo razporedili tako, da ne bi prihajalo do motenj v proizvodnji.

SDS **ponvično gospodarstvo** (TOZD JEKLARNA) se je na sestanku seznanila s poslovanjem in finančnim stanjem v jeklarni. Ugotovila je, kot je razvidno tudi iz poročila za mesec maj, da je dosegla dobre rezultate, kljub temu, da se soočajo s pomanjkanjem delavcev ter z odsotnostjo. Trudijo se, da ne povzročajo zastojev v proizvodni verigi znotraj jeklarne. Da ne bi povzročali motenj v proizvodnji, so imeli pred očmi tudi, ko so se dogovarjali glede koriščenja dopusta. Pri tem se verjetno ne bodo mogli izogniti nadurnemu delu, glede katerega imajo delavci, ki imajo otroke, določene pomisleke, saj se jim poznajo odtegljaji pri otroškem dodatku. Pod razno se je skupina seznanila z nekaterimi informacijami ter izrazila mnenje, da bi bilo treba za tiste, ki se niso mogli udeležiti preizkusa znanja iz varnosti pri delu, ta preizkus ponoviti.

SDS **adjustaža 1** (TOZD JEKLOVLEK) meni, da se zaradi splošnega stanja v Železarni ne bi smeli slepiti s sorazmerno dobrimi rezultati, ki so jih v TOZD Jeklovlek zabeležili v prvem četrtletju. Premalo je še prave zavzetosti ter še preveč neodgovornega ponašanja pri delu. SDS naj bi k stabilizaciji prispevala z boljšo delovno in tehnološko disciplino, z bolj kvalitetnim delom (ki bi prispevalo k zmanjšanju šte vila reklamacij), z zmanjšanjem stroškov v pomožnem prome u, z racionalnim (po planu) koriščenjem dopustov ter sploh z izpolnjevanjem sprejetih stabilizacijskih ukrepov. SDS je izrazila svojo podporo tudi ukrepom na področju zdravstva, saj meni, da je pri tem vprašanju »treba čimprej preiti od besed k dejanjem«. V zapisniku posebej omenja, da imajo v TOZD najvišjo bolezensko odsotnost v Železarni.

Tudi SDS **RTA 1** (TOZD REMONTNE DELAVNICE) je na sestanku izrazila svojo podporo ustalitvenim ukrepom, ki jih je predlagal poslovodni odbor ter ukrepom za obrat RTA, ki jih je obrazložil vodja oddelka za obratno vzdrževanje in reparaturo. Prav tako podpira ukrepe na področju zdravstva. Razen tega se je seznanila tudi s sklepi 11. seje delavskega sveta ter s tedenskimi informacijami št. 1, 2 in 3. Poseben poudarek je bil na sestanku dan tudi odgovornosti pri izvajanju remontnih del.

SDS **delavnica elektroenergije** ter **delavnica PIV energije** (TOZD ENERGETIKA) sta razpravljali o možnih kandidatih za predsednika in podpredsednika skupščine občine Jesenice. SDS delavnica elektroenergije je glede možnega kandidata za predsednika občine izrazila mnenje, da bi morali delavci Železarne, preden o tem odločajo, prejeti mnenje in priporočilo poslovodnega odbora in družbenopolitičnih organizacij Železarne. Ne zdi se jim primerno, da bi v sedanji gospodarski in stabilizacijski situaciji v Železarni člani kolektiva zapuščali Železarno. Menijo, da moramo najprej izpolniti zadane naloge ter vrniti delovni organizaciji zaupanje in ime, ki ga je imela. Prav tako meni, da bi moral na to mesto kandidirati mlajši kandidat. Glede predlaganega kandidata za podpredsednika skupščine občine pa izraža bojazen, da ne bo zmogel hkrati uspešno opravljati del in nalog pri ŽTP ter funkcije podpredsednika. Skupina se je seznanila tudi s sklepi samoupravnih organov ter družbenopolitičnih organizacij TOZD Energetika. Ne sestanku so bile med drugim izrečene tudi pripombe na račun nadurnega dela uslužbencev (kalkulantka, evidentičarke, tajnica) v TOZD. Za obrat električne energije je bilo pojasnjeno, da evidentičarka porabi za izračun porabe električne energije le tri nadure mesečno, za obrat toplotne ter plinske in vodne energije pa naj bi vodja TOZD pripravil odgovor do naslednjega sestanka. Postavljeno je bilo tudi vprašanje, kako moreta v toplotni energiji oditi istočasno na dopust kalkulantka in evidentičarka, češ da bo to po vsej verjetnosti povzročilo opravljanje nadurnega dela. S tem, da bi v delavnici sami opravili čimveč popravil in ostalih del, skupina skuša zmanjšati ali celo odpraviti potrebo po uslugah zunanjih firm.

SDS **oddelek investicijske dokumentacije** (DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TKR TER NOVOGRADNJE) se je v zvezi s stabilizacijskimi ukrepi seznanila z informacijo o nadurnem delu, o postopku za povrnitev škode ter z informacijo s seje odbora samoupravne delavske kontrole z dne 24. aprila. Posebej je obravnavala tudi program ukrepov, ki se nanašajo na sektor novogradenj ter na njihov oddelek in najvažnejše sklepe izvršilnega odbora osnovne organizacije sindikata ter predlog za uvedbo premakljivega delovnega časa v ERC. Skupina med drugim meni, da je tudi za OID sprejemljiva uvedba premakljivega delovnega časa, da pa bi moral biti v tem smislu tudi prevoz na delo pa tudi malica ustrezneje organizirana. V zvezi s predlaganimi ukrepi na področju zdravstva skupina postavlja več vprašanj. Zanima jo, kaj je mišljeno z »dosegljivostjo zdravnika« (ali je za delavca, ki dela v isti izmeni kot za njega pristojni zdravnik, ta med delovnim časom »dosegljiv«, ali pa mora iti popoldne h kateremukoli zdravniku), kako je s priznanjem »bolniške« v primeru, da mora delavec opraviti specialistični pregled, – ti so večinoma le dopoldne – med delovnim časom in kako je, če delavec med delovnim časom obišče zdravnika, ki mu predpiše zdravila, ne prizna mu pa bolniške. Vodja SDS, ki je hkrati tudi predsednik komisije za ocenjevanje delovnega prispevka, je na sestanku povedal, da se je po njegovi oceni delegatski sistem ocenjevanja izrodil, ker je v praksi prišlo do uravnilovke (13 plus-minus 1,5 %), poleg tega pa prihaja za vsako desetinko odstotka do zamere med sodelavci. Skupina se je nato dogovorila, da začno poskusno ocenjevati po sistemu »vsi-vse«. SDS **kemični laboratorij HVB** v isti delovni skupnosti se je na sestanku seznanila z navodilom za varčnejšo uporabo električne energije. Odločila se je tudi za poskusno racionalnejšo porabo nekaterih kemikalij. Skupina meni, da v laboratoriju nujno, kljub določenim izdatkom, rabijo centralno klimatsko napravo, ugotavlja pa tudi, da je treba poskrbeti za zatesnitev stropa, da ne bi iz hale prodiral prah ter jim povzročal škode na aparaturah. Vprašuje tudi, kdaj bo poskrbljeno za nov aparat za mikro ogljik. Zaradi odsotnosti bo skupina v juliju še potrebovala pomoč kadra iz glavnega laboratorija.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje – Božidar Lakota

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

PESEM KRAMPOV IN LOPAT ODMEVA V MOJSTRANI

V nedeljo, 6. julija popoldne, so številni prebivalci krajevne skupnosti Dovje-Mojstrana pred osnovno šolo 16. december slovesno sprejeli 78 brigadirjev iz Beograda in pobratene občine Valjevo, ki bodo ves mesec julij sodelovali na lokalni mladinski delovni akciji Dovje-Mojstrana »80«. Med brigadirji iz Beograda so mladi iz doma Dragi Milovanovič, med brigadirji iz Valjeva pa mladi iz krajevne skupnosti Stave, ki je pobratena s KS Dovje-Mojstrana.

Zbrane brigadirje je najprej pozdravil predsednik skupščine krajevne skupnosti Ivko Klančnik, ki je tudi v kratkih besedah predstavil ta kraj. Iskreno dobrodošlico je za tem brigadirjem zaželel tudi podpredsednik izvršnega sveta skupščine občine Jesenice Teodor Kreuzer. Za pester program ob sprejemu pa so poskrbeli člani KUD Jaka Rabič Dovje-Mojstrana.

Brigadirji so v ponedeljek takoj začeli z delom. Najprej so na Aljaževi ulici v Mojstrani urejali cesto in kopali jarek za odvod vode. V okviru lokalne akcije, ki bo trajala do konca julija, bodo brigadirji poleg urejanja in pripravljanja cest za asfaltiranje, kopali vodovod na Belci, urejali bodo naravni park Triglavski gaj ter opravljali še različna druga dela v celotni krajevni skupnosti.

V času akcije so brigadirji nastanjeni v osnovni šoli 16. december v Mojstrani. Poleg dela na delovišču pa bodo ves mesec med brigadirji potekale tudi izredno pestre interesne dejavnosti. Med drugim najrazličnejši krožki, politična šola Edvarda Kardelja in razna srečanja. Brigadirji si izredno želijo tudi sodelovanja z mladimi iz krajevne skupnosti, prav tako pa tudi z ostalimi prebivalci. Kdor bi rad sodeloval pri kakšnem krožku se mora javiti v štabu akcije v osnovni šoli 16. december.

Sicer pa naj ob koncu še povemo, da si bodo brigadirji v času bivanja v Mojstrani ogledali tudi več filmskih predstav, več krajev na Gorenjskem, jeseniško železarno in druge zanimivosti v Mojstrani in okolici.

J. R.

MLADI O STABILIZACIJSKIH PRIZADEVANJIH

V torek, 24. julija, se je sestalo predsedstvo konference mladih delavcev pri občinski konferenci socialistične mladine Jesenice. Obravnavali so priprave na problemsko konferenco, ki bo obravnavala vključevanje osnovnih organizacij ZSMS v stabilizacijska prizadevanja v svojih organizacijah združenega dela.

Razpravljali so tudi o dosedanjem delu članov predsedstva konference mladih delavcev. Ker so med njimi tudi taki, ki se do sedaj še niso preveč izkazali, so razmišljali o morebitnih kadrovskih spremembah.

Dogovorili so se tudi, da bodo člani predsedstva obiskali tiste osnovne organizacije, v katerih v zadnjem času vlada mrtvilo. To je osnovno organizacijo Elim, Vodovod in osnovno organizacijo Kovinar.

M. C.

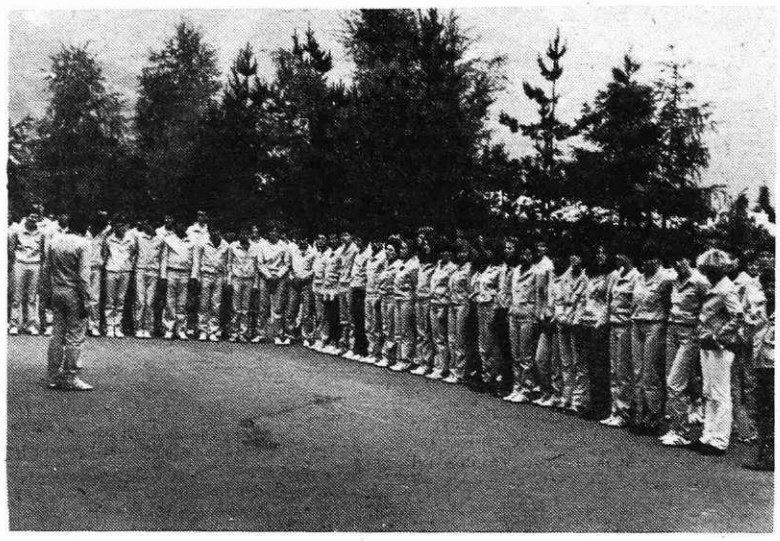

Brigadirji iz Beograda in Valjeva v Mojstrani — zbor pred osnovno šolo 16. december v Mojstrani (Foto J. Rabič)

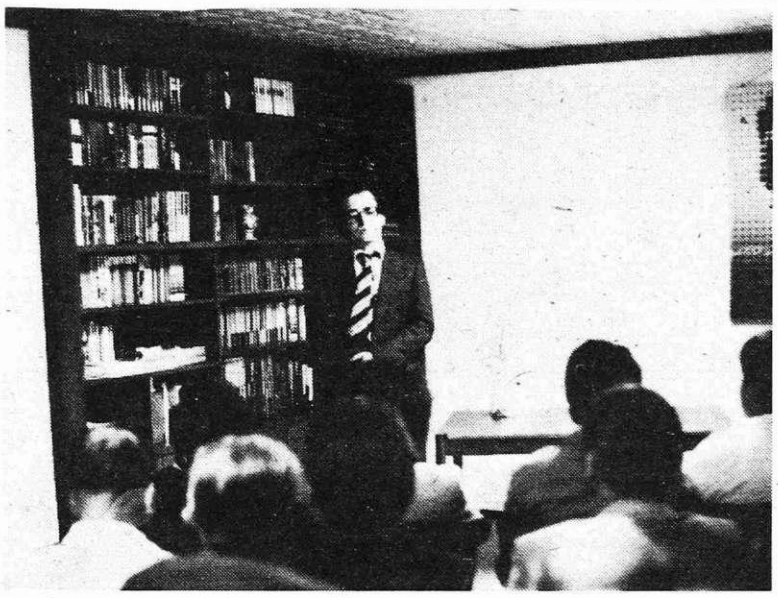

Predsednik OK ZSMS Jesenice Slavko Mežek ob otvoritvi slovenske knjižnice v St. Jakobu na avstrijskem Koroškem, za katero so sredstva na pobudo mladih zbirali tudi v naši občini (Foto V. Hribar)

Železarski globus

JAPONSKA

V letu 1979 so japonske železarne odlile 90,8 % vse proizvodnje navadnejših vrst jekel na napravah za kontinuirano vlivanje in s tem prvič presegle količine 90 %. Pri izdelavi posebnih jekel je bilo odlito 79,8 % celotne količine.

SEJA KADROVSKE KOMISIJE

V ponedeljek, 20. julija, se je sestala kadrovska komisija pri občinski konferenci Zveze socialistične mladine Jesenice. Člani komisije so obravnavali predlog pravilnika svojega delovanja. Spregovorili so tudi o poteku evidentiranja možnih kandidatov za organe občinske konference. Ugotovili so, da ne poteka tako, kot bi moralo in da je potrebno vključiti v mladinsko delo študente, ki so letos zaključili šolanje in to predvsem tiste študente, ki so v mládinski organizaciji že delali.

M. C.

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje ... 10

Tito

ZAŠČITA ŽIVALI OB JEDRSKEM NAPADU

PRVA POMOČ OB JEDRSKEM NAPADU POŠKODOVANI ŽIVINI

Organizacija prve pomoči. Učinki jedrske eksplozije zajamejo obsežno ozemlje, zlasti če gre za eksplozijo večje moči. Če so učinki zajeli živino — rejski predel, je poškodovano tudi veliko živine.

Pomoč poškodovani živini mora biti hitra, zato morajo pri tem sodelovati lastniki živine, delavci živinorejskih delovnih organizacij ter veterinarske enote civilne zaščite. Ker pa so na prizadetem območju poškodovani tudi številni ljudje in zato ne morejo sodelovati pri tej nalogi, je treba k prvi pomoči pritegniti enote civilne zaščite, živinorejce in strokovne veterinarske delavce s sosednjih neprizadetih predelov.

Pomoč poškodovani živini organizirajo štabi za civilno zaščito, pri čemer upoštevajo predloge pristojnih veterinarskih organov. Da bi bila pomoč organizirana načrtno in smotrno, je treba najprej zbrati podatke o posledicah napada: v katerih predelih je živina poškodovana, koliko je te živine in koliko bodo pri prvi pomoči lahko sodelovali živinorejci in enote civilne zaščite s prizadetih predelov. Na podlagi tega je treba zahtevati pomoč v ljudeh in sredstvih za prvo pomoč s sosednjih neprizadetih predelov.

Izvajanje prve pomoči neposredno usmerjajo strokovni veterinarski delavci. Pri tem se ravnajo po načelu: lažje ranjeno ali opečeno živino naj oskrbijo živinorejci sami, težje ranjeni in opečeni živini dajo prvo pomoč veterinarske enote civilne zaščite, hudo poškodovano živino, pri kateri zdravljenje ne bi bilo uspešno ali rentabilno, je treba določiti za zakol.

Če je bila eksplozija izvedena v ozračju in ni pričakovati močnejših radioaktivnih padavin, se prva pomoč lahko izvaja na prostem. Če pa je bila eksplozija prizemna in ji bodo sledile radioaktivne padavine, je treba prvo pomoč izvesti v zatesnjenih hlevih. Če teh ni, je treba živino čimprej umakniti z območja, ki ga bodo zajele padavine. V tem primeru damo na ogroženem območju prvo pomoč le tisti živini, ki nanjo ne more čakati.

Ob množičnih poškodbah živine verjetno ne bo dovolj zavojnega materiala. V tem primeru je treba uporabiti priročne pripomočke in sredstva.

PRVA POMOČ. Kot je že navedeno, povzročijo učinki jedrske eksplozije pri živalih različne poškodbe: poškodbe na očeh z začasno ali trajno slepoto, mehanične poškodbe, opekline, radiacijsko bolezen in kombinirane radiacijske poškodbe. Za vse te vrste poškodb je značilno, da se pojavijo hkrati pri velikem številu živali.

Živali, ki so ob eksploziji oslepele, odpeljemo po možnosti v temen hlev in jih začasno ne izpostavljamo naporom. Če je poškodba oči lažja, bodo čez dan ali dva spet normalno videle. Pri hujših poškodbah bodo ostale trajno slepe. Tudi take živali lahko pitamo dalje ali uporabljamo za delo, vendar moramo paziti, da se tedaj ko so zunaj hleva, ne poškodujejo.

Živalim, ki so dobile mehanične poškodbe, bodisi zaradi neposrednih ali posrednih učinkov udarnega vala, dajemo prvo pomoč enako kot pri navadnih mehaničnih poškodbah.

Živalim z opeklinami, bodisi da so te nastale neposredno zaradi toplotnih žarkov iz ognjene oble, ali zaradi žarkov po eksploziji, dajemo prvo pomoč kot pri navadnih opeklinah.

Kot je že omenjeno, se prva znamenja radiacijske bolezni pokažejo pri vseh živalih šele dva ali tri dni po sevanju. Dotlej ravnamo z njimi, kot da so zdrave, vendar jih, če so bile v območju radioaktivnega sevanja, opazujemo. Ko opazimo prve znake, radiacijske bolezni, obvestimo o tem veterinarja in naprej ravnamo po njegovih navodilih.

Če so živali dobile kombinirane radiacijske poškodbe, t. j. če so bile mehanično poškodovane ali opečene, obenem pa so bile izpostavljene še močnemu radioaktivnemu sevanju, oskrbimo mehanične poškodbe in opekline, kot da živali niso bile izpostavljene radioaktivnemu sevanju. Če so živali kontaminirane z radioaktivnim prahom, jih seveda dekontaminiramo. Če so se pri živalih pokazali znaki radiacijske bolezni, jih je treba zdraviti po navodilih in pod nadzorstvom veterinarja.

RADIACIJSKA KONTAMINACIJA ŽIVINE

Če živine nismo mogli zaščititi ter je radiacijsko kontaminirana, jo moramo čimprej dekontaminirati.

Pod radiacijsko dekontaminacijo razumemo odstranitev radioaktivnih delcev s kože in drugih površin, kjer so nevarni za živino in ljudi.

Glede organizacije dekontaminacije veljajo načela, ki smo jih omenili pri prvi pomoči.

Dekontaminacija je lahko delna ali popolna. Delno dekontaminacijo opravljajo lastniki živine in delavci živinorejskih delovnih organizacij. Težiti pa je treba, da ti vselej, kadar je to mogoče, opravijo popolno radiacijsko dekontaminacijo živine.

Nadaljevanje

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI

ITALIJANSKA ŽELEZARSKA INDUSTRIJA V LETU 1979

V letu 1979 je železarska industrija izdelala 24.075 mil. ton surovega jekla, kar je v primerjavi z letom 1978 za 128.000 ton ali 0,53 % manj. Grodlja so izdelali 11.322 milij. ton ali za 18.000 ton oziroma 0,16 % manj kot leto prej.

Kot povsod v industrijsko razvitih državah poteka tudi v italijanskih železarnah trend proizvodnega postopka za surovo jeklo v smeri zmanjšanja proizvodnje SM jekla iz kisikovih konvertorjev in obločnih elektropeči. Situacija v letih 1978 in 1979 je razvidna iz spodnje razpredelnice:

postopek	1978 milij. ton	%	1979 milij. ton	%
SM peč	1.510	6,2	1.139	4,7
Kisikov vertor	10.447		.190	ko 42,3
Elektro peč	12.246	50,6	12.746	53,0
ßSkupaj	4.2'3	100,0	324.075	100,0

Podatki v tabeli kažejo, da italijanske železarne največ surovega jekla izdelajo v obločnih električnih pečeh. To gre seveda predvsem na račun velikega števila majhnih železarn z elektrojeklarnami, ki obratujejo v severni Italiji. SM jekla izdelujejo italijanske železarne vse manj. Tudi železarna Cornegliano v Genovi, v kateri obratuje velika SM jeklarna, bo v kratkem prešla na izdelavo surovega jekla v OBM kisikovih konvertorjih. S tem bodo dejansko prenehali izdelovati SM jeklo v italijanskih železarnah.

Količina izdelanih posebnih, nizko in visoko legiranih jekel je dosegla lani 5.020 milij. ton. V primerjavi z letom 1978 je bila nižja za 2,3 %.

Zanimivo je, da so države, članice Evropske gospodarske skupnosti v letu 1979 povečale količino izdelanega surovega jekla, brez upoštevanja Italije, za 7,1 % (ob upoštevanju 5,6 %), medtem ko so italijanske železarne izdelale celo nekoliko manj kot v predhodnem letu. Vzrok za to, da so v Italiji zamudili ugodno priložnost za povečanje količine izdelanega jekla zaradi izboljšane konjunkture so bila nekatera nesoglasja s sindikati v prvih sedmih mesecih. Kasneje so sicer skušali to nadomestiti, vendar do skupnega povečanja količine v primerjavi z letom 1978 ni prišlo.

Manj izdelanega jekla v italijanskih železarnah je imelo za posledico znatno večji uvoz železarskih izdelkov. Spodnja razpredelnica prikazuje izvoz in uvoz v letih 1978 in 1979 v milij. ton in preračunano na surovo jeklo:

leto	proizvodnja	uvoz	izvoz	razlika	poraba
1978	24.203	5.485	11.020	–5.535	19.311
1979	24.075	7.394	9.273	–1.879	22.864

Veliko presenečenje predstavlja v preteklem letu domače tržišče, saj je prodaja v primerjavi z letom 1978 narasla kar za 3,5 milij. ton surovega jekla ali 18,6 %. Takšno povečanje povpraševanja po železarskih izdelkih niso pričakovali niti največji optimisti. Zato je bilo treba zaradi manj izdelanega jekla doma močno povečati uvoz. Istočasno pa je bilo razočaranje italijanske železarske industrije zaradi prenizke proizvodnje ob povečani možnosti prodaje še toliko večje.

Za letošnje leto predvidevajo v Italiji bolj zmerno povečanje gospodarske aktivnosti, kar ne zagotavlja bistveno znižanje porabe železarskih izdelkov preko lanskoletne. Zato kaže, da bo proizvodnja italijanskih železarn tudi letos ostala na približno isti ravni kot lani.

OSEBNI DOHODEK ZA JUNIJ

(Nadaljevanje s 1. strani)

buden rezultat odlitih gredic na konti livu, s čimer so za 479 ton presegli doslej največjo odlito količino. Tudi delavci TOZD Plavž so po ocenah v preteklem mesecu delali dobro, saj so izdelali 14.598 ton grodlja.

Število nadur se je v mesecu juniju še zmanjšalo, in sicer še za 7.618 ur v primerjavi s predhodnim mesecem. Deleži nadur v efektivnih urah so različni in zajemajo od 0,16 % (DS-KO-FI) do 13,76 % (TOZD Livarna).

Na zmanjšanje osebnega dohodka vpliva tudi dopust na proste sobote, ki ga je bilo v mesecu juniju porabljenega še za 0,2 % manj kot v maju.

Na ravni Železarne je osnovni OD na zaposlenega za mesec junij 3,1 % višji kot meseca maja. V primerjavi z lanskim junijem je pa letošnji junijski osebni dohodek za 12,2 % višji od lanskoletnega. Indeks prvih šestih mesecev leta 1980 presega istovetno doseganje v letu 1979 za 16 indeksnih točk.

Število zaposlenih se je v mesecu juniju spet zmanjšalo, tako da je poprečje padlo na 6464.

B. J.

STRUKTURA OSEBNEGA DOHODKA ZA JUNIJ

Vrsta izplačila	Znesek OD v din	din na fizično zaposl.	Struktura OD v % 22 = 100	19 = 100	16 = 100
1. Osnovni OD	24.162.525	3.738	45,9	47,3	54,1
2. Učinek	8.979.518	1.389	17,1	17,6	20,1
3. Stim. za proizv.	1.222.623	189	2,3	2,4	2,7
4. Ocena del. prisp.	3.176.737	491	6,0	6,2	7,1
5. Skupaj 1 – 4	37.541.403	5.807	71,3	73,5	84,0
6. Nočni dodatek	1.594.418	247	3,1	3,1	3,5
7. Popoldanski dod.	1.014.734	157	1,9	2,0	2,3
8. Sobotni dodatek	118.518	18	0,2	0,2	0,3
9. Nedeljski dodatek	760.666	118	1,4	1,4	1,7
10. Nadurni dodatek	356.455	55	0,7	0,7	0,8
11. Skupaj 6 – 10	3.844.791	595	7,3	7,4	8,6
12. Otežkočeni dod.	576.451	89	1,1	1,1	1,3
13. Dodatek za del. dobo	1.914.892	296	3,6	3,8	4,3
14. Sobotni dopust	336.637	52	0,6	1,0	0,8
15. Ostala doplačila	426.258	66	0,8	0,8	1,0
16. Skupaj 5 + 11 do 15	44.640.432	6.905	84,7	87,6	100,0
17. Redni in izred. dop.	4.444.198	688	8,6	8,7	10,0
18. Nadom. OD za bol. ods. do 30 dni	1.865.968	289	3,5	3,7	4,2
19. Skupaj 16 + 18 + 19 OD iz sredstev DO	50.950.598	7.882	96,8	100,0	114,2
20. Nadom. OD za bol. ods. nad 30 dni	1.619.930	251	3,1	3,2	3,6
21. Ostale refundacije	52.399	8	0,1	0,1	0,1
22. Izplačani neto OD	52.622.927	8.141	100,0	103,3	117,9

PRIMERJAVA UR IN ZASLUŽKOV

Obdobje	ur na zaposlen.	OD na uro	DIN na zaposlenega	DIN na 182 ur	% učinka	indeks OD 1979 = 100
I. 1979	189.6	25.86	4904	4707	33.0	62.3
I. 1978	188.9	31.94	6034	5813	35.0	76.6
I. 1979	189.8	41.50	7873	7553	35.7	100.0
I. 1980	191.5	45.00	8625	8190	36.6	109.1
II. 1980	185.6	46.30	8592	8426	38.3	109.1
III. 1980	188.7	45.36	8561	8256	38.2	108.7
IV. 1980	188.0	45.44	8541	8270	37.9	108.5
V. 1980	188.2	45.15	8497	8217	36.8	107.9
VI. 1980	185.2	43.97	8141	8003	37.2	103.4
VI. 1979	188.3	38.14	7183	6941	35.3	91.2
I.–VI. 1980	187.9	45.20	8493	8227	37.5	107.9
I.–VI. 1979	188.7	38.18	7203	6949	34.5	91.49

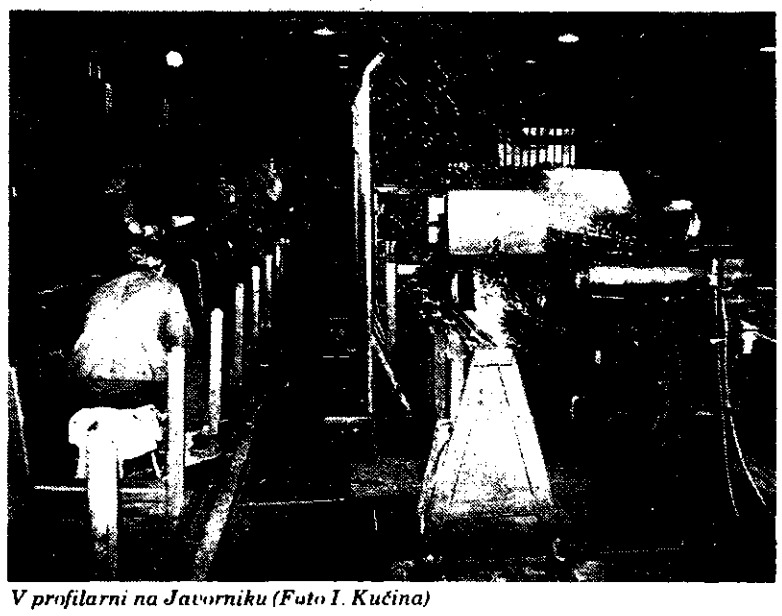

V profilarni na Javorniku (Foto I. Kučina)

PRODAJA V JUNIJU ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

je bila predvidena z družbenim planom. Zaradi višje dosežene cene od planirane so vrednostno plan presegle tri TOZD: Hladna valjarna Jesenice, Profilarna in Žebljarna. Vrednostno so plan presegli tudi v TOZD Vratni podboji, vendar le zaradi večje prodane količine in ne cene, saj je bila ta celo 3 % nižja od planirane. TOZD Elektrode in Livarna nista dosegli planirane cene, zato je vrednostni zaostanek za planom še večji kot količinski.

Kumulativni podatki o prodaji kažejo, da smo v prvem polletju letošnjega leta s prodajo 211.696 ton naših izdelkov za 11 % zaostali za planirano količino. S to prodajo smo ustvarili 3.521 milijonov din osnovne realizacije, ta pa se je z realizacijo storitvenih TOZD in ostalo realizacijo vključno s TOZD Družbena prehrana povečala za 78 milijonov din. V skupni vrednosti smo v prvih šestih mesecih zaostali za planom za 401 milijon din ali 10 %. Poprečna prodajna cena za tono je bila 16.633 din, kar je za 118 din bolje od poprečne planirane prodajne cene in za 3.383 din več od poprečne prodajne cene v lanskem prvem polletju.

Primerjava med TOZD kaže, da je največjo količino prodala TOZD Hladna valjarna Bela, in sicer 45.260 ton, sledi ji TOZD Valjarna debele pločevine s 43.519 tonami prodane pločevine, vendar pa planirane prodajne količine nista dosegli. Količinsko so plan prodaje dosegli le v treh TOZD, in sicer v TOZD Hladna valjarna Jesenice, Vratni podboji in Žebljarna, medtem ko so vse ostale TOZD za količinskim planom prodaje zaostale. Tudi vrednostno rezultat ni dosti boljši, saj je dosežena prodajna cena v poprečju enaka planirani, tako da je tudi zaostanek v vrednostni realizaciji 10 %. Največje odstopanje v negativni smeri je v TOZD Hladna valjarna Bela, ker je prodajna cena 14 % nižja od načrtovane, ker pa v tej TOZD v prvem polletju tudi niso dosegli planirane količine, je vrednostna realizacija 18 % pod načrtovano.

Te tri TOZD so presegle lanskoletno prodano količino, vrednostno pa za lansko prodajo zaostajajo v TOZD Livarna in Valjarna žice. Celotna realizacija je letos za 17 % ali 535 milijonov din višja od lanskoletne kljub temu, da količinsko zaostaja za 6 %, saj je bila letos poprečna prodajna cena za 25 % višja od lanskoletne.

P. Z.

Železarski globus

DANSKA

Edina danska železarna DDS se bori z velikimi težavami, saj je lansko leto zaključila s precejšnjo poslovno izgubo. Vendar ji bo, kot že prej, tudi letos pomagala državna blagajna. Danski parlament je že sprejel ustrezen sklep o subvenciji 108 milij. danskih kron. S temi finančnimi sredstvi bodo tudi lahko zaključili začeto rekonstrukcijo, v kateri bodo SM peči nadomestili z obločnimi električnimi pečmi skupaj z napravo za kontinuirno vlivanje. S takšno modernizacijo tehnološkega postopka računajo, da bodo v bodoče lahko tudi ekonomsko uspešneje poslovali.

LR KOREJA

V tej azijski državi, ki je izdelala leta 1979 3,2 milij. ton surovega jekla, predvidevajo, da bodo ob koncu sedemletnega gospodarskega načrta, ki sedaj teče in bo zaključen leta 1984, povečali železarsko proizvodnjo na 6,4 do 7 milij. ton grodlja, 7,4 do 8 milij. ton surovega jekla in 5,6 do 6 milij. ton valjanih izdelkov. Železarska industrija te države, ki je še do nedavnega prednjačila pri proizvodnji grodlja, je sedaj mnogo bolj uravnovešena in zato v veliki meri krije lastne potrebe po železarskih izdelkih. Še več, del svoje proizvodnje tudi izvaža.

ITALIJA

Italijanski železarski koncern ITALSIDER je dobil iz Libije naročilo za dobavo 110.000 ton nerjavečih cevi s premerom 863 mm (34 col) v vrednosti 55 milijard lir. Cevi, ki bodo dobavljene v sredini leta 1981 bodo služile za gradnjo plinovoda med mesti Misurata in Mars El Brega.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Zahodnonemško podjetje Mannesmann-Demag je v letošnjem letu prevzelo naročilo za dobavo osmih naprav za kontinuirano vlivanje. Tri bodo dobavljene na Japonsko, dve v Taiwan in po ena na Švedsko, v ZDA in Zvezno republiko Nemčijo. Proizvodna zmogljivost teh naprav bo presegla 10 milij. ton letno.

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA PRODAJE ZA MESEC JUNIJ

TOZD	IZVRŠITEV OD I–IV 1979			DRUŽBENI PLAN I–IV 1980			IZVRŠITEV OD I–IV 1980			INDEKSI					
	Količ. t	Cena din/t	Vrednost din	Količ. t	Cena din/t	Vrednost din	Količ. t	Cena din/t	Vrednost din	Kol. 8/2	Cena 9/3	Vred. 10/4	Kol. 8/5	Cena 9/6	Vred. 10/7
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Livarna	53,7	25.682	1,379.022	60	30.000	1,800.000	36,4	28.224	1,027.173	67,8	109,9	74,5	60,7	94,1	57,1
Valj. bluming-štekel	6.441,6	15.704	101,161.732	7.270	17.132	124,548.437	6.037,3	18.180	109,760.609	93,7	115,8	108,5	83,0	106,1	88,1
– bluming	566,5	14.676	8,313.940	400	11.695	4,678.000	555,2	15.742	8,740.052	98,0	107,3	105,1	138,8	134,6	186,8
– štekel	5.875,1	15.803	92,847.792	6.870	17.448	119,870.437	5.482,1	18.427	101,020.557	93,3	116,6	108,8	79,8	105,6	84,3
Valj. žice in prof.	2.030,0	8.867	18,001.578	2.350	10.645	25,014.683	1.707,9	11.358	19,398.138	84,0	128,1	107,8	72,7	106,7	77,5
Valj. debele pločevine	7.970,1	12.871	102.583.037	8.590	14.169	121,712.286	6.223,2	16.720	104,050.379	78,1	129,9	101,4	72,4	118,0	85,5
Hlad. valjarna Bela	8.935,6	15.215	135,962.833	8.060	19.137	154,246.317	5.543,7	20.230	112,148.626	62,0	133,0	82,5	68,8	105,7	72,7
Hlad. valjarna Jesenice	2.240,6	15.220	34,104.253	2.320	17.500	40,600.000	2.269,5	19.076	43,292.451	101,3	125,3	126,9	97,8	109,0	106,6
Žičarna	4.018,0	16.354	65,711.675	4.800	19.300	92,638.030	3.247,2	23.695	76,941.191	80,8	144,9	117,1	67,7	122,8	83,1
Profilarna	2.242,1	13.168	29,525.162	1.930	14.012	27,043.352	1.857,3	16.716	31,047.943	82,8	126,9	105,2	96,2	119,3	114,8
– HOP	2.101,8	12.013	25,248.764	1.790	12.172	21,788.042	1.681,3	15.247	25,634.758	80,0	126,9	101,5	93,9	125,3	117,7
– rondele	29,4	34.219	1,007.097	20	36.500	730.000	32,9	41.872	1,377.281	111,9	122,4	136,8	164,5	114,7	188,7
– stebrič. + distančn.	23,9	21.726	519.665	10	20.781	207.810	66,5	18.911	1,258.154	278,2	87,0	242,1	665,0	91,0	605,4
– diski	87,0	31.620	2,749.636	110	39.250	4,317.500	76,6	36.248	2,777.750	88,0	114,6	101,0	69,6	92,4	64,3
Skladišče 38	0,9	40.073	34.824	170	30.200	5,134.000	53,6	23.631	1,266.404		59,0		31,5	78,2	24,7
Vratni podboji	721,4		2,824.415	110	28.236	3,105.996	121,9	27.283	3,325.186	16,9		117,7	110,8	96,6	107,1
Jeklovlek	1.758,4	21.283	37,424.529	1.830	27.114	49,617.917	1.776,7	27.240	48,398.554	101,0	128,0	129,3	97,1	100,5	97,5
Elektrode	2.279,5	13.707	31,245.702	2.220	17.155	38,084.210	2.087,8	16.704	34,873.453	91,6	121,9	111,6	94,0	97,4	91,6
– elektrode, var. žica, prašek, masa, Emona Zgb.	2.004,1	15.495	31,053.717	2.220	17.155	38,084.210	1.752,4	19.773	34,650.402	87,4	127,6	111,6	78,9	115,3	91,0
– ognjevzdržni mat.	275,5	696	191.985				335,4	665	223.051	121,7	95,5	116,2			
Žebljarna	1.046,3	9.363	9,797.493	950	10.187	9,678.000	773,5	13.802	10,676.378	73,9	147,4	109,0	81,4	135,5	110,3
OSNOVNA REALIZACIJA	39.738,2	(14.337)	569,756.255	40.660	(17.049)	693,223.228	31.736,0	(18.786)	596,206.485	79,9	131,0	104,6	78,1	110,2	86,0
Realizac. storitev TOZD			2,093.367			2,743.192			3,928.092			187,6			143,2
Ostala realizac. vključno Družbena prehrana			7,795.303			9,736.245			12,891.167			165,4			132,4
SK. ZUNANJA REALIZACIJA	39.738,2	(14.586)	579,644.925	40.660	(17.354)	705,702.665	31.736,0	(19.316)	613,025.744	79,9	132,4	105,8	78,1	111,3	86,9

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA PRODAJE OD JANUARJA DO JUNIJA

TOZD	IZVRŠITEV APRIL 1979			DRUŽBENI PLAN APRIL 1980			IZVRŠITEV APRIL 1980			INDEKSI					
	Količ. t	Cena din/t	Vrednost din	Količ. t	Cena din/t	Vrednost din	Količ. t	Cena din/t	Vrednost din	Kol. 8/2	Cena 9/3	Vred. 10/4	Kol. 8/5	Cena 9/6	Vred. 10/7
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Livarna	435,8	25.259	11,009.949	345	30.000	10,350.000	337,4	31.623	10,669.216	77,4	125,2	96,9	97,8	105,4	103,1
valj. bluming-štekel	34.302,1	13.854	475,226.625	41.750	16.619	693.848.742	33.756,5	17.232	581,690.838	98,4	124,4	122,4	80,9	103,7	83,8
– bluming	3.304,0	11.922	39,390.584	2.200	11.224	24,691.800	2.680,1	14.376	38,530.156	81,1	120,6	87,8	121,8	128,1	156,0
– štekel	30.998,1	14.060	435,836.041	39.550	16.919	669,156.942	31.076,4	17.478	543,160.682	100,3	124,3	124,6	78,6	103,3	81,2
Valj. žice in prof.	16.678,1	8.136	135,696.372	15.010	10.387	155,911.597	10.708,9	10.193	109,161.114	64,2	125,3	80,4	71,3	98,1	70,0
Valj. debele pločevine	45.928,9	12.001	551,204.661	47.370	13.721	649,962.896	43.519,2	14.582	634,607.554	94,8	121,5	115,1	91,9	106,3	97,6
Hlad. valjarna Bela	47.725,3	13.330	636,198.222	47.330	18.736	886,779.242	45.260,4	16.173	731,974.360	94,8	121,3	115,1	95,6	86,3	82,5
Hlad. valjarna Jesenice	14.074,9	14.173	199,491.185	13.990	16.961	237,281.000	14.351,8	17.683	253,786.595	102,0	124,8	127,2	102,6	104,3	107,0
Žičarna	26.412,4	15.062	397,845.659	27.670	18.773	519,458.180	22.641,9	19.952	451,752.279	85,7	132,5	113,5	81,8	106,3	87,0
Profilarna	11.594,6	12.562	145,656.354	13.040	14.059	183,330.828	10.654,3	15.380	163,862.199	91,9	122,4	112,5	81,7	109,4	89,4
– HOP	10.851,8	11.528	125,100.420	12.170	12.526	152,441.068	9.679,7	14.194	137,394.870	89,2	123,1	109,8	79,5	113,3	90,1
– rondele	123,0	30.757	3,784.795	120	34.608	4,152.900	168,3	36.500	6,142.911	136,8	118,7	162,3	140,3	105,5	147,9
– stebrič. + distančn.	189,2	18.065	3,418.131	60	20.781	1,246.860	378,3	16.787	6,350.424	199,9	92,9	185,8	630,5	80,8	509,3
– diski	436,6	31.080	13,353.008	690	36.942	25,490.000	428,0	32.644	13,973.994	99,4	105,3	104,7	62,0	88,4	54,8
Skladišče 38	2,8	31.100	83.509	1.000	29.625	29,625.000	434,2	27.018	11,729.637		86,9		43,4	91,2	39,6
Vratni podboji	490,7	24.998	12,269.250	640	27.452	17,569.030	687,9	28.281	19,454.596	140,2	113,1	158,6	107,5	103,0	110,7
Jeklovlek	9.913,4	21.158	209,749.916	10.750	25.114	269,974.498	10.741,9	26.192	281,357.147	108,4	123,8	134,1	99,9	104,3	104,2
Elektrode	12.815,2	13.130	168,268.816	13.220	16.520	218,389.740	12.734,5	16.177	206,006.636	99,4	123,2	122,4	96,3	97,9	94,3
– elektrode, var. žica, prašek, masa, Emona Zgb.	11.469,5	14.576	167,188.540	13.220	16.520	218,389.740	11.130,3	18.426	205,084.630	97,0	126,4	122,7	84,2	111,5	93,9
– ognjevzdržni mat.	1.345,7	802	1,080.276				1.604,2	575	922.006	119,2	71,7	85,3			
Žebljarna	5.899,2	9.411	55,518.338	5.840	9.809	57,286.890	5.866,8	11.010	65,127.510	99,5	118,0	117,3	100,5	113,2	113,7
OSNOVNA REALIZACIJA	226.273,1	(13.250)	2.998,218.966	237.955	(16.515)	3.929,767.643	211.695,7	(16.633)	3.521.169.681	93,6	125,5	117,4	89,0	100,7	89,6
Realizac. storitev TOZD			21,437.352			21,315.286			21,302.665			99,4			99,9
Ostala realizac. vključno Družbena prehrana			44,631.717			56,724.210			56,424.484			126,4			99,5
SK. ZUNANJA REALIZACIJA	226.273,1	(13.542)	3.064,288.035	237.955	(16.843)	4.007,807.139	211.695,7	(17.000)	3.598,896.830	93,6	125,5	117,4	89,0	100,9	89,8

INDUSTRIJA JEKLA V SVETU V 80 LETIH (2)

V zadnji številki našega glasila smo objavili prevod prvega dela sestavka pod gornjim naslovom, ki je bil objavljen v 83. številki ČELIKA. Ugotovitve na simpoziju, ki ga je 27. in 28. februarja v Parizu organiziral komite za jeklo OECD, je zapisala članica jugoslovanske delegacije na simpoziju Mileva Stefanović. V prvem delu je predvsem govora o vzrokih nastajanja današnje krize v črni metalurgiji in o perspektivi gospodarskega razvoja v svetu v osemdesetih letih.

PORABA IN IZDELAVA JEKLA V SVETU DO LETA 1990

Poraba in izdelava jekla v svetu sta v letih 1960 do 1975 imeli visoko stopnjo rasti, skladno z visoko konjunkturo splošnogospodarskih gibanj, še posebno pa s povečano industrijsko proizvodnjo. Vendarle pa je bila rast porabe in izdelave jekla prekinjena leta 1975.

Izdelava jekla v svetu, gledano srednjeročno, je omejena s porabo. Poraba pa je seveda odvisna od več faktorjev: od nivoja doseženega gospodarskega razvoja države, od strukture gospodarskih aktivnosti, od razvitosti lastne izdelave jekla in podobno. Ker so posamezne države in področja na različnih stopnjah gospodarskega razvoja je evidentno, da se morajo ocene povečevanja porabe delati posamično za države in področja.

Izdelane so številne metode za ocenjevanje porabe jekla v prihodnjem obdobju. Medtem, rezultati so po pravilu odvisni od natančnosti sprejetih predpostavk o gibanju makroekonomskih veličin, ki so v korelaciji s povečanjem porabe jekla. »Intenzivnost« porabe jekla v odnosu na družbeni bruto produkt je različen v posameznih razvojnih obdobjih industrializacije: na začetku je visok, kasneje pa poraba jekla raste vzporedno z rastjo družbenega bruto produkta, da bi bila kasneje »intenzivnost« porabe jekla oslabljena, glede na hitrejšo rast proizvodnje, ki zahteva manj jekla (kemijska industrija, aluminijska industrija idr.).

Sodobne tendence v porabi jekla v svetu karakterizira slabitev povečanja porabe, zaradi uporabe vse številnejših kvalitet jekla in vedno bolj adekvatnih geometrijskih oblik izdelkov, s čemer se specifično varčuje pri jeklu.

Kako se je povečevala poraba jekla v letih 1960–1979 in kakšen razvoj se pričakuje do leta 1990 se vidi iz naslednjih podatkov:

LETO	milij. ton surov. jekla
1960	336
1965	457
1970	588
1975	681
1980	794
1985	889–953
1990	1.011–1.101

Stopnja rasti je v letih 1960–1965 znašala 6,3 %, v razdobju 1965–1970 5,2 % poprečno letno, v letih 1970 do 1975 pa 3,3 %. Za obdobje 1975–1980 se stopnja rasti porabe jekla ocenjuje v višini 2,8 %, v letih 1980 do 1985 od 2,3 do 3,7 % in v letih 1985–1990 predvidevajo poprečno letno povečanje od 2,6 do 2,9 %.

Različna intenzivnost gospodarskega razvoja v posameznih državah, bo v bodočnosti vplivala na izmenjavo deleža posameznih območij k skupni porabi jekla v svetu, v smeri krepitve deleža dežel v razvoju in slabitev deleža držav evropske ekonomske skupnosti in Severne Amerike.

PRIČAKOVANE SPREMEMBE V REGIONALNEM RAZPOREDU PORABE JEKLA

	države EGS in Japonska	Sev. Amerika	Vzh. Evropa	Zah. Evropa, Oceanija, Južna Afrika	Države v razvoju
1960	30	28	27	6	9
1970	31	25	26	7	11
1975	28	21	29	8	14
1980	26	20	29	8	17
1985	25	18	29	8	20
1990	23	17	28	8	24

(v odstotkih v odnosu na svetovno porabo jekla)

Ocenjujejo, da bodo kapacitete – nominalne in efektivne – za izdelavo jekla v svetu leta 1985 znašale (v milijonih ton surovega jekla):

	Nominalni		Efektivni	
	1978	1985	1978	1985
Drž. OECD	567,1	581,0	513,5	526,0
Ostale drž.	75,7	121,9	55,8	96,0
SKUPAJ	642,8	702,9	569,3	622,1

Kapacitete so bile leta 1978 izkoriščene od 73 do 80 %. Proizvodnja se je nekoliko povečala leta 1979, vendar je kljub temu ostal pomemben višek neizkoriščenih kapacitet, ki je znašal okrog 80 milij. ton ali 16 % od efektivnih kapacitet.

Povečanje za okrog 60 milij. ton nominalnih kapacitet surovega jekla, ki se pričakuje na osnovi projekta, ki se bo realiziral do leta 1985, okrog 13,9 milij. ton odpade na države OECD in 46,2 milijona ton na ostale države. Računajo, da bo okrog 80 % pričakovanega skupnega povečanja kapacitet, izgrajenih v: Braziliji, Koreji, Tajvanu, Mehiki, Venezueli, Iranu, Nigeriji, Saudski Arabiji, Alžiru in Indiji.

Izdelava jekla na osnovi direktne redukcije (železova goba in metalizirani peleti), bo uporabljena v več kot v četrtini skupno pričakovanega povečanja kapacitet v obdobju 1978–1985. Orientacija na uporabo tega procesa je pomembna predvsem v državah, ki pridobivajo nafto in razpolagajo z naravnim plinom. Industrijske države, kakor tudi države, ki pridobivajo surovine, se bodo držale tradicionalnih proizvodnih procesov.

Projekti za naložbe so do leta 1985 usmerjeni:

a) na znižanje variabilnih stroškov z ukrepi za varčevanje z energijo in izboljšanjem izkoriščenosti, v prvi vrsti:

– z razširitvijo deleža kontinuiranega vlivanja,

– z zamenjavo Bessemerjevega in SM postopka z oksigenskim bazičnim in električnimi pečmi,

– s koristenjem toplote iz rekuperatorjev,

– z maksimalnim koristenjem lastnega jeklenega odpadka;

b) na prilagajanje razvoju tržišča, pri čemer bodo predvsem vodili računa o relativnem povečanju povpraševanja po kvalitetnih jeklih in še posebno na povečanje kvalitet pri ploščatih izdelkih;

c) na naložbe namenjene zaščiti človekovega okolja.

Projekti za razvoj črne metalurgije za obdobje po letu 1985 še niso definirani. Ocenjuje se, da bo proizvodnja jekla leta 1990 dosegla okrog 950 milijonov ton surovega jekla z naslednjo regionalno strukturo (v milijon tonah):

Države EGS in Japonska	265
Severna Amerika	146
Vzhodna Evropa	274
Ostale države Zah. Evrope, Oceanija, Južna Afrika	77
Države v razvoju	188

Ocenjujejo, da bo prišlo do izmenjave udeležbe posameznih območij v skupni proizvodnji jekla in sicer:

	Države EGS in Japonska	Severna Amerika	Vzhodna Evropa	Zah. Evropa Oceanija, Južna Afrika	Države v razvoju
USTVARJENO:					
1960	35	38	26	5	6
1970	38	22	27	6	7
1975	37	19	28	7	9
PREDVIDENO:					
1980	32	18	29	8	13
1985	30	17	28	8	17
1990	28	15	29	8	20

(v odstotkih skupne svetovne proizvodnje jekla)

Predvidevanja porabe in ponudbe jekla do leta 1990 na svetu v celoti kažejo:

– da bo prišlo do nekolikšne slabitve povečanja porabe in izdelave jekla v odnosu na sedanje stanje:

– da se bosta pomembno povečali količini porabe in izdelave jekla v državah v razvoju v odnosu na industrijsko razvita območja.

Proces izmenjave udeležbe posameznih območij v proizvodnji jekla bo povzročil, verjetno tudi v bodoče, pojave viškov kapacitet. Potrebno je pričakovati, da bodo v državah evropske gospodarske skupnosti in Japonske v prvem planu vprašanja povezana z reševanjem problemov vezanih na prilagajanje proizvodnih kapacitet povpraševanju po jeklu, ki se bodo povečevala prilično v počasnejšem tempu.

Države v razvoju pa bodo soočene s problemom financiranja izgradnje železarn, kakor tudi s težavami vezanih z začetki obratovanja oziroma poskusnim obratovanjem.

Postavljanje opozorilnih tabel v Železarni (Foto I. Kučina)

STROŠKI PROIZVODNJE IN IZGRADNJE ŽELEZARN

Po podatkih W. Crandalla, svetnika instituta iz Washingtona, železarne, ki danes obratujejo na Japonskem, lahko izdelujejo jeklo po znatno nižjih stroških, kakršne dosegajo železarne v Nemčiji, državah Beneluksa in ZDA. To je posledica dejstva, da je na Japonskem učinkovitost delovne sile večja, boljši izpleni, bolje zastopano kontinuirano vlivanje in nižje plače.

Za vzporejanje stroškov proizvodnje s stališča konkurenčne pozicije izdelovalcev jekla, je vzet vzporeden pregled železarn, ki učinkovito poslujejo, koristijo kapacitete okrog 90 %, izdelujejo pa valjane ploščate izdelke. Stroški amortizacije, obresti in profita so v tej primerjavi izključeni.

Iz pregleda je razvidno, da so stroški proizvodnje na Japonskem za okrog 60 ameriških dolarjev (iz leta 1978) nižji, kakor v ZDA in državah evropske gospodarske skupnosti.

STROŠKI PROIZVODNJE V OBSTOJEČIH ŽELEZARNAH (v ameriških dolarjih iz leta 1978 za ameriško tono)

	ZDA	Japonska	Nemčija Beneluks
delovna sila	114	74	108
surovine in ostalo	220	200	230
vzdrževanje opreme	30	30	30
	364	304	368
delavec/čas na tono	8,8	8,25	9,0
skupni stroški delovne	14,00	9,00	12,00
sile na delavca/čas	14,00 $	9,00 $	12,00 $

Stroški izgradnje nove integrirane železarne, v kateri izdelujejo valjane ploščate izdelke, so skoraj enaki v ZDA in v državah evropske gospodarske skupnosti in se gibljejo okrog 1.050 dolarjev na tono finalnega izdelka. V Aziji in na Vzhodu so ti stroški morda za 10 do 15 % nižji, v Južni Ameriki pa za okrog 10 % višji.

Po nekih drugih virih, ki so bili iznešeni na simpoziju, stroški pri izgradnji železarn stalno naraščajo in že dosegajo v ZDA 1.200 do 1.400 dolarjev na tono, medtem ko se v deželah v razvoju dvigajo tudi do 1.500 dolarjev na tono finalnega izdelka.

Proizvodni stroški se v novih železarnah občutno razlikujejo od tistih v že obstoječih železarnah. Znatno so namreč obremenjeni s stroški kapitala za nakup opreme, ki je vedno dražja. V novi železarni produktivnost dela lahko doseže okrog 7,7 delavec/čas na tono kompletnega valjanega izdelka. Produktivnost je z enako opremo v deželah v razvoju nekoliko slabša.

STROŠKI PROIZVODNJE V NOVIH ŽELEZARNAH (v dolarjih iz leta 1978 za metrično tono)

	ZDA in drž. EGS	Japonska	Druge države Azije	Latinska Amerika
delovna sila	108	69	22	44
surovine	190	190	190	190
stroški opreme	178	152	168	209
	476	411	380	443
PREDPOSTAVKE:				
delavec/čas na tono	7,7	7,7	11	11
cena dnine (v dolarjih na uro)	14	9	2	4
stroški izgradnje na tono finalnega izdelka – v dolarjih	937	800	800	1.000

Normalno bi lahko pričakovali, da bodo cene jeklarskih izdelkov v naslednjih letih, pri svobodnem delovanju mehanizma tržišča, v funkciji obrobnih stroškov proizvodnje v železarnah, ki poslujejo učinkovito, v poprečnih stroških proizvodnje v novih Železarnah. Težko pa je seveda verjeti, da bodo posamezne države opustile svobodno delovanje tržišča in da ne bodo s protekcionaškimi ukrepi ščitile svojega tržišča.

UKREPI EKONOMSKE POLITIKE IN DRUGI UKREPI ZA REŠEVANJE PROBLEMOV INDUSTRIJE JEKLA

V okviru splošnih tem je bilo iznešenih nekaj referatov na temo »politika prilagajanja, modernizacije in adaptacije industrije jekla«. Po osnovnih zamislih se glavni ukrepi ekonomske politike za premostitev problemov v črni metalurgiji lahko strnejo v naslednje: rekonstrukcija kapacitet; bolj gibljiva politika na področju delovne sile; povečano uveljavljanje ukrepov, ki morajo prispevati k urejanju in organizaciji tržišča jekla in okrepljena vloga države pri urejanju stanja v industriji jekla. Zaradi negovanja globalnega pristopa k temu problemu, je OECD leta 1978 ponovno osnoval komite za jeklo.

Mišljenja posameznikov o teh vprašanjih so zelo različna. Pojavila se je bojazen, da bi preveč organizirano tržišče pomenilo dogovor velikih na škodo malih in da je obstoječa regulativa (GATT in dr.) zadostna za urejanje tržišča jekla. Pozornost je vzbudila stališče L. W. Foya (predsednik Bethlehem Steel Corp.), ki je dejal, da je ameriška jeklarska industrija vložila zahtevo vladi ZDA v kateri zahteva: da se zagotovijo sredstva za višino naložb okrog sedem milijonov dolarjev letno (sedaj se vlaga okrog dve milijardi dolarjev); pospešena amortizacija vseh industrijskih naprav; omilitev zakonske regulative za zaščito sredine in aktiven odnos države pri preprečevanju dumpinškega in subvencioniranega uvoza, ki ruši domače tržišče (V ZDA je objavljena publikacija: Jeklo na prelomnici: Ameriška industrija jekla v osemdesetih letih.).

Na take zahteve ameriške industrije jekla je reagiral predsednik nemškega združenja industrije železa in jekla. Opozoril je, da nemške cene niso dumpinške in da so določene prednosti v proizvodnih stroških, ki jih je dosegla ZR Nemčija, kot posledico okrepitve in organiziranja nemških podjetij jeklarske industrije.

Najpogosteje poudarjeno mišljenje na simpoziju se je nanašalo na potrebo po modernizaciji industrije jekla, kjerkoli je zastarela. Istočasno pa je bilo rečeno, da tega ne more narediti industrija jekla brez širše pomoči države. Med ukrepi, ki se zahtevajo od države kot pomoč, so bili poudarjeni: olajšave in razni zakonski predpisi s področja zaščite dela in sredine; protitrustovski predpisi; pospešitev razvoja in znanstvenoraziskovalne dejavnosti, kakor tudi zagotovitev dodatnega kapitala za pomembno akcijo modernizacije in rekonstrukcije.

Predstavniki japonske industrije jekla so v svojih nastopih poudarjali, da pri njih industrija jekla in vlada že dolgo sodelujeta pri vprašanjih razvoja te panoge. Po njihovem mnenju je neugoden položaj industrije jekla v ZDA in državah Zahodne Evrope posledica pomanjkanja plana in čvrste državne politike na tem področju gospodarstva.

V zaključnih razpravah o tej problematiki je poudarjeno (E. Davignon), da usodo jekla morajo obravnavati vsi zainteresirani: država, podjetja, sindikati in porabniki. Zdrave industrije jekla v svetu ni, če ni organizirana in to se ne nanaša samo na tradicionalne proizvajalke jekla, temveč tudi na države, ki šele začenjajo graditi svojo industrijo jekla. Industrija jekla bi morala biti tudi konkurentna. Vendar pa se vse bolj zateka k protekcionizmu, ki preprečuje mehanizem svobodnega delovanja tržišča.

(OPOMBE: PROTEKCIONIZEM – politika in ukrepi stimuliranja in zaščite domače proizvodnje pred tujo konkurenco. Skoraj vse države v razvoju uporabljajo različne ukrepe protekcionizma (carine na uvoz industrijskega blaga, kontigenti ipd.), toda tudi razvite države uporabljajo protekcionistične ukrepe za uvoz kmetijskih in industrijskih proizvodov iz držav v razvoju; OECD – organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, ki jo sestavljajo: Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Danska, Finska, Francija, ZR Nemčija, Grčija, Islandija, Irska, Italija, Japonska, Luxemburg, Holandija, Norveška, Portugalija, Španija, Švedska, Švica, Turčija, Velika Britanija in ZDA. Namen organizacije je, da se zagotovi stabilnejši razvoj članic in nečlanic, polna zaposlenost, razvoj mednarodne trgovine; GATT – splošni sporazum o carinah in trgovini; DUMPING – pomeni izvoz po cenah nižjih od tistih, ki se v istem obdobju in pri istih pogojih zahtevajo od kupca na notranjem tržišču.)

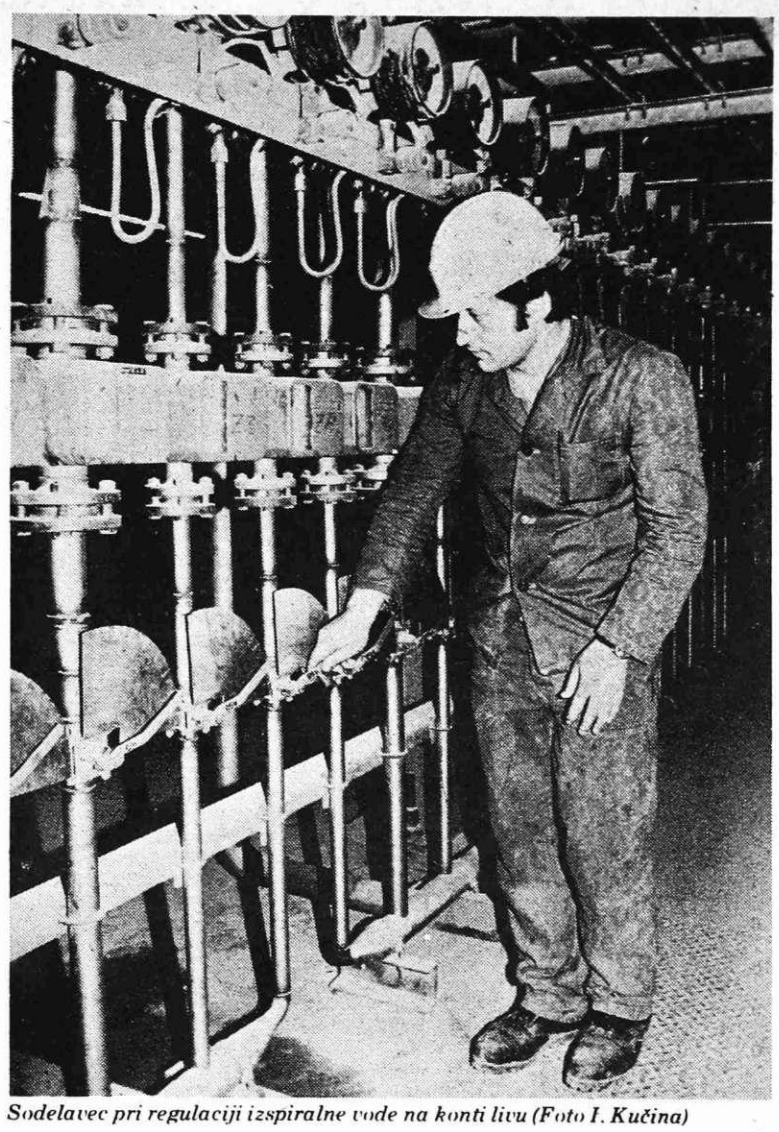

Sodelavec pri regulaciji izspiralne vode na konti livu (Foto I. Kučina)

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

Z NAŠIM DIT PO ČRNI GORI

Na splošno mislim, da ni zelo veliko izjem, ki bi jih mogel izvzeti, če rečem, da bolj slabo poznamo našo Jugoslavijo, zato me je zelo razveselilo vabilo Zveze inženirjev in tehnikov Jesenice, da se lahko udeležimo izleta – ekskurzije v Črno goro. Za njene obmorske kraje – za Boko Kotorsko, za Budvo in za Ulcinj, za Cetinje in Lovčen, za Titograd, njihovo prestolnico, več ali manj vsi vemo. Seveda vemo pri nas tudi za Nikšič – novo, po zadnji vojni zgrajeno železarno. Vendar so bile naše predstave o vsem tem zelo različne. – Zdaj se nam je ponudila priložnost, da si jo ogledamo.

Tako je prišel 6. junij, ko smo na Brniku hiteli v letalu izbirati sedeže ob okencih, da bi že med poletom v Beograd čim več videli. Vendar, tudi tisti, ki se jim je to posrečilo, niso veliko videli – bil je mrčav in oblačen dan. S teh višin se lepo vidi le ob posebno lepem vremenu. Tristometrski trboveljski dimnik je v višino okoliških hribov štrlel kot malo debelejša prižgana žveplenka. Potem je bilo še veliko strnjenih hiš – rekli so, da je tu Zagreb. Take vrste »ptiči« letajo najraje na višinah med osem in enajst tisoč metri. Še nekaj žvižgov in piskov, potem so nas kmalu opozorili, naj se privežemo, ker bomo kmalu pristali na beograjskem letališču. Preleteli smo še nekaj zavojev velike lene reke pod nami – lahko je bila Donava ali Sava in potem so nas porinili na pristajalno ploščad. Hitro smo opravili formalnosti in se z avtobusom odpeljali proti železniški postaji. Najprej se bomo peljali po novi progi Beograd–Bar, ki je zdaj najkrajša povezava Beograda in širšega območja z jadranskim morjem. Stoletni sen in želje so uresničene. Gradili so jo po odsekih – 25 let – šele po toliko letih je bila celotna trasa, ki je dolga preko petsto kilometrov, povezana spodaj s tirnicami, zgoraj pa z električno napeljavo. Lokomotiva potegne kompozicijo tako brez hrupa in tresljajev, da se tega zaveš šele, ko že leti pokrajina in drevje mimo oken.

Zdaj so se kolesa lokomotiv in vagonov, ki vozijo po tej progi – odprli so jo leta 1976 – že nekoliko utekla in zbrusila, vožnja po njej pa ni nič izgubila svoje privlačnosti. »Fiziki in tehniki« – tako je zapisal pokojni inženir Milan Vidmar – »imajo brutalne oči: če vidijo reko, nič ne vidijo, da je lepa, ampak takoj računajo, koliko vode je v njej, kako je deroča, kakšen padec bi se dal izrabiti, koliko kilovatov bi dala in kam bi postavili elektrarno. Če vidi na eni strani gorate pokrajine, velika mesta in razvita področja, na drugi pa pripravno morje, in vidi da so te gore ovira napredku in razvoju – potem takoj začne meriti in računati, če bi se jih dalo prevrtati in prebiti: predvideva vzpone in padce, krivulje, mostove in useke in galerije – in stroške. Tako je najbrž bilo tudi tukaj: na teh petsto kilometrih se je tega nagrmadilo toliko, da je za dolgo časa vzelo računarjem in investitorjem sapo. Ampak iskra v pepelu je tlela in čakala (progo bi vseeno radi imeli) in dočakala in vžgala: zdaj je proga zgrajena in se lahko prišteje med proge v Evropi, ki jih je bilo najtežje zgraditi. Velik del poteka skozi težko dostopne gorske terene, se vzpenja na višino preko tisoč metrov, se prebije skozi 254 predorov – skupna dolžina predorov je čez 114 kilometrov – to se pravi, skoro četrtino cele dolžine proge. Najdaljši predori so dolgi preko 6 km. Mostov je 234 in njih dolžina znaša skupaj preko 14 km. Most na Mali reki je edinstven gradbeni dosežek – visok je čez dvesto metrov in je s to višino najvišji železniški most v Evropi. Za vse to delo je bilo treba ogromno človeških naporov in tudi finančnih sredstev.«

Ampak – ne bodimo vendar tako kruti in suhoparni! Tu je tudi vrsta lepih krajev. Ne samo vrsta, vsi so lepi – posebno zdaj spomladi – vsak kilometer, vsak meter je lep. Beograjske kostanje so zamenjali šumadijski hrasti in drugo drevje. Proga vodi na jugozahod – skozi valovite predele Šumadije. To je bogato kmetijsko področje, obenem pa tudi velik rudarski bazen. Na 93. kilometru stoji ob reki Kolubari mesto Valjevo – naše pobrateno mesto, ki ga poznamo po tem, kako je sprejelo naše pregnance med zadnjo vojno.

Od Valjeva se proga nameri naravnost proti jugu, pusti za sabo Požego in kmalu za njo smo že v Titovem Užicu – privlačnem mestu s približno 50 tisoč prebivalci, z bogato zgodovinsko preteklostjo – bil je center slavne Užiške republike.

Od tam se po gozdnatem svetu dvigujemo po predorih in med njimi, ko se za dolgim predorom vlak ustavi na postaji ob vznožju lepih velikih travnatih pobočij z res lepim postajnim poslopjem z napisom Zlatibor. Prav takrat so se pretrgali oblaki in »zlato« sonce je obsijalo tista razgibana pobočja, ki so izgledala zares čudovito. Center Zlatibora je od železniške postaje oddaljen okoli deset km – na višini 1000 metrov – je eden najlepših planinskih centrov v Srbiji. Ima zelo ugodno klimo, jezera in prostrane livade.

Naša glavna smer – če odštejemo neprestane zavoje – je spet jugozahod. In tako privozimo v večje naselje ob reki Lim–Priboj, mestece z razvito avtomobilsko industrijo, posebno avtobusno. – Tu se odcepi železnica – glavna cesta se je odcepila že v Titovem Užicu – in obe peljeta proti zahodni strani – proti Bosni – znamenitem Višegradu in Andrićevemu »Mostu na Drini« – in dalje proti Sarajevu (obisk teh krajev je želja in cilj enega naših naslednjih potovanj).

Ne morem se ustavljati v vsakem kraju – in tudi kolesa »ki prav nič rada ne stojijo v miru« – se vrtijo dalje in odrežejo malo pred Bijelim Poljem zadnje »srbske kilometre« in nas zapeljejo na črnogorsko stran. Na desni od nas so visoko zasnežene gore – imeti morajo okoli 2500 metrov – tam je Durmitor – obširno gorsko in planinsko področje. Tam nekje mora biti tudi planinsko naselje Žabjak – center planinskega in gorskega turizma in zimskih športov: slaloma, smuka in skokov.

Nekje presekamo reko Taro in na desni pod gorami se pokaže mesto Kolašin – vlak obstane na postaji s tem imenom. Za Kolašinom zapusti proga dolino Tare in preide na levo stran reke Morače h kanjonu Platije. To je najprivlačnejši del proge, ki je vklesana v stene in pobočja zgornjega dela kanjona. Tukaj je tudi tisti most preko Male reke – najvišji v Evropi – 205 metrov visok in 499 metrov dolg. – Vsepovsod kras – malo grmovja, veliko kamenja, v zemlji sam kamen. – Preidemo v Zetsko ravnino . . .

Socialistična republika Črna gora meri 13.812 kvadratnih kilometrov – je torej precej manjša od Slovenije – in ima okoli 600 tisoč prebivalcev. Obdelovalne zemlje je malo – samo 4,5 %, 38 % površine štejejo za gozdove. Ima pa precej aluminijeve rude – boksita (16 % celotne jugoslovanske količine). Njen veliki turistični potencial pa je 280 km dolga morska obala.

Na 463. kilometru proge od Beograda – in 50 km od končne postaje Bar, je mesto Titograd, s svojimi 85 tisoč prebivalci, glavno mesto Črne gore, ki je naš današnji cilj. Stoji na ruševinah velikokrat bombardirane in v zadnji vojni skoraj popolnoma porušene Podgorice, ob bregovih Morače in Ribnice. Je moderno in dinamično naselje in sedaj politični, gospodarski in kulturni center Črne gore. Ima svojo univerzo in svojo akademijo znanosti in umetnosti. – Tu smo zapustili vlak in presedli na avtobus. Nastanili so nas v modernem hotelu Podgorica – arhitektinja, ki je naredila načrte zanj, je dobila zanj nagrado leta od časopisa Borbe. Opazili smo, da nasproti zaključujejo še eno veliko gradnjo: velik športni center z vrsto dvoran, telovadnic in igrišč – vse je arhitektonsko tako dovršeno in »super«, da se mi je potem, ko sem videl po drugih krajih Črne gore žalostne posledice potresa – zdelo kar malo preveč lepo.

Drugo jutro smo se z avtobusom, ki je postal zdaj naše novo prevozno sredstvo, peljali v 59 km oddaljeni Nikšić ogledat železarno. Prijazno so nas sprejeli člani iz vodstva njihovega društva inženirjev in tehnikov, železarne in drugi. Eden izmed njih je povedal, da je bil takrat, predno so spravili njihovo železarno v obratovanje – to je bilo nekako pred dvajsetimi leti – pri nas na Jesenicah na praksi. – Videli smo, kako se tudi oni stalno trudijo, dozidavajo in širijo svoje obrate, posodabljajo tehnologijo, naloge kakor pri nas na Jesenicah. Počasi tudi njim z večanjem obsega postaja tesno na ograjenem prostoru. – Plavžev nimajo, surovo jeklo so spočetka največ izdelovali v teh 30 tonskih SM-pečeh (teh nismo videli). Zdaj pa prehajajo na vedno večje količine v obločnih elektropečeh: tri velike – 60 tonske imajo. Ena je ASEA, dve sta Lectromelt, potem pa še nekaj manjših. Visoko stoje – zdi se mi, da na hrbtu skalnega grebena, v visokih proizvodnih halah. Niso niti preveč stisnjene ena k drugi, tako, da se lahko da priti k napravam in k regulaciji. In kadar katero založeno nanovo vključijo, zabobni in zaprasketa, da se daleč naokrog vse trese – kakor pri nas! – Tudi nove naprave za odpraševanje imajo v delu. Tudi bluming imajo – neke češke znamke, štirižilni nizek kontiliv, hladno valjarno – menda tudi Sendzimir, in velik jeklovlek. V nečem so nas menda že prehiteli – z vlivanjem pod vakuumom. Kaže, da gredo kar precej v korak z nami – Jesenicami. Po količini sicer še daleč ne in zaposlenih imajo tudi le okoli 5500 delavcev. Tudi oni bi radi postali železarna za visokokvalitetne izdelke, ker tudi njih tepe isto kot nas: vse surovine razen elektrike, morajo pripeljati od daleč. – Imajo velik program rekonstrukcije in po njem naj bi v enem ali dveh desetletjih podvojili proizvodnjo. – Želimo jim, da bi bili tudi njihovi napori nagrajeni z uspehi, saj potrebe po dobrih jeklih pri nas so in bodo tudi v bodoče velike.

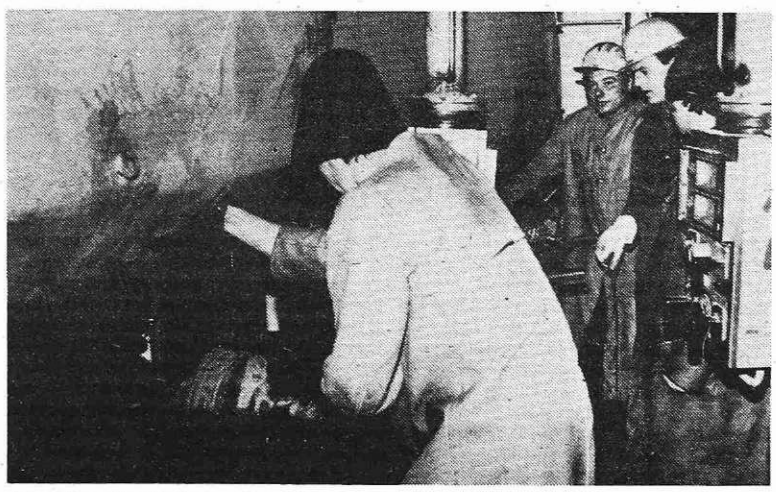

Livarji na konti livu

Čas je hitel in zato si vsega, kar bi kdo rad videl, nismo mogli ogledati – posebno tisti od energije in od vzdrževanja. Potem so nas povabili v svoj rekreacijski dom, ki je ob enem izmed umetnih jezer, kjer se zbirajo vode za nižje ležeče elektrarne. Tam smo se lahko še marsikaj pogovorili. – In lahko rečem, da so nam bili zelo všeč ti, že od nekdaj bojeviti, svobodoljubni in širokopotezni ljudje, tudi kot delavci, inženirji in tehniki. Njihov boj je usmerjen k izdelavi veliko kvalitetnega jekla, te neobhodno potrebne surovine in stebra bodočnosti. – Vračali smo se po isti poti navzdol proti Titogradu, ampak zdaj je marsikatera, prej preslišana beseda vodiča, ki nam je razlagal zgodovino in trd boj z naravo in neprestanimi sovražniki, posebno Turki, proti katerim so si zgradili zavetišča in oporišča za odpor tudi visoko v skalnih pogorjih nad njihovo dolino – dobila boljše mesto in večjo težo.

Potem smo še malo zakrižarili z avtobusom po Titogradu. Obiskali smo tudi spomenik partizanu-borcu na Gorici nad mestom, kjer je pokopanih 67 narodnih herojev iz teh krajev, ki so padli v zadnji vojni.

Zatem smo zavili v smer morja, ki je nekje za temi hribi. Ker smo samo dobrih 40 metrov nad morjem, smo mislili, da bomo tja poleteli kakor kroglica pri biljardu. Pa le ni bilo čisto tako. Nekaj časa smo se res vozili po ravni cesti skozi plodno ravnino, potem smo naleteli na Skadarska jezero. Spočetka so bile samo močvare na desni in levi. Potem so se te močvare poglobile in raztegnile daleč na levo in desno, nazadnje pa smo prečili to vodovje po nasipu, kjer je prostora samo za našo cesto in železnico proti Baru. Pri sivorjavih razvalinah nekdanje trdnjave, je to jezero izgledalo že kar pravo morje (to jezero je največje na Balkanu – 370 kvadratnih metrov pokriva).

Naš cilj je Budva, kjer bomo nocoj tudi prespali. Zato pa smo morali prerezati ta naš trikotnik, ki pa je hribovit. Zavili smo v ovinke pod skalno pobočje. S tega pobočja se je lani ob potresu odtrgalo precej slabo zasidranih skal. Še vedno leži nekaj kamenja ob cesti, drugo se je skotalilo globlje. Ni bilo dobro biti takrat na tej cesti.

Cesta je dosegla najvišjo točko in se začela spuščati navzdol in kmalu se je skozi kopreno meglic pokazalo morje in za tem posebna črnogorska turistična znamenitost – otoček Sveti Štefan, ki je s kratkim nasipom povezan s kopnim. Zgrajen je bil pred petsto leti na skalnem grebenu, za obrambo pred gusarji – morskimi roparji. Zdaj je to nekdanje ribiško naselje spremenjeno v mesto-hotel najvišje kategorije. Pravijo, da je edinstven.

Pred nami so že Bečići, veliko turistično naselje pred Budvo, s svojo lepo, 1800 metrov dolgo peščeno plažo. – Kar je bilo dovolj trdno zgrajeno pred potresom in kar je bilo zgrajeno po njem, stoji in je uporabno. Tale hotel na levi ni star, zdaj stoji prazen s polomljenimi balkoni in čaka, da ga bodo podrli. Tudi dalje od tam so marsikaj že podrli.

Stara Budva – njeno staro jedro – je zgrajena na pomolu – polotoku, ki štrli v morje. (V turističnem vodiču izpred potresa takole piše: BUDVA, 4500 prebivalcev. Prišteva se med najstarejša mesta na Jadranu. V davnih časih je bila grška kolonija. Arheološke izkopanine iz rimske in bizantinske dobe. Sedaj turistična metropola Črne gore. Sedež raznih turističnih organizacij. Jadranski sejem. Moderna galerija, muzej . . .). Mi jo obvozimo in se ustavimo na vzpetini, čez katero gre cesta, ko že zapušča Budvo za sabo. Tam je precejšen parkirni prostor, v bregu pod njim in cesto pa cel kompleks – celo naselje vrstnih hišic, lepo razporejenih po pobočju tako, da tvori razgibano celoto, zgrajeno pred potresom, ki je dobro zdržalo. Hotel ob morju, lep bel hotel, ki ga še zdaj lahko vidite na prospektu, je že povečini podrt, kar še ni, bo treba podreti. Dolga roka visokega gradbenega dvigala se steguje nad njim.

V to naselje so nas naselili za eno noč. Prostora je zdaj še dovolj, čeprav je čutiti in videti tudi že druge goste. V hotelu Beograd v Bečičih so nam zvečer povedali, da smo mi letos tretja večja skupina Slovencev, ki so obiskali ta kraj.

Takrat, v poznem popoldnevu, se je stara Budva še dobro videla: značilno stisnjeno obmorsko mesto, same stare stavbe z rdečimi strehami, bel visok cerkveni zvonik in staro temno trdnjavsko zidovje. Opeka na strehi je v neredu, ponekod je sploh ni in se vidi ostrešje. – Vodič pravi, da nas tja dol ne bo peljal, prav tako kot ne v Kotor in še kam drugam ne v Boki Kotorski. Mora že vedeti, zakaj ne. – Potem pade noč in pokrije mesto in nepokrite strehe.

Zjutraj vstanem uro prej, kot je dogovorjeno. Jaz moram v staro mesto. Na sicer odprtih težkih vratih v starem mestnem obzidju je pritrjena tabla: »Ulaz u stari grad strogo zabranjen«. Tukaj ne smem, zato grem ob z lesom podprtem zidovju naprej. Vhod in spet tabla kot prej. Na enem mestu pa je le ni – in tam smuknem v ozke ulice. Zares je vse prazno. Ponekod zapirajo ruševine prehod naprej. Treba je ubrati drugo. Res so se vsi izselili. Ponekod so po stopnicah, zidovih in balkonih še lepe bujne rože v lončkih! Le kdo jih hodi zalivat? – S hitrimi koraki sem prehodil mesto. Razen ene mačke, nisem srečal ne videl živega bitja. Hitel sem nekoliko v strahu in s slabo vestjo: kdo ve, če ne bi imel sitnosti, če bi naletel na hudega meščana ali moža reda.

Umaknil sem se izza obzidja na razpokani dok, kjer je bilo privezanih nekaj manjših ladij. Bila je nedelja. Vseeno so si na dveh ribiči, ali kar so že bili, dali nekaj opraviti na njih. Najbrž bodo izpluli! Govorili nismo.

Zapuščamo Budvo in naš današnji prvi cilj je Cetinje. Cesta se v serpetinah izvija iz ravnine ob morju proti goram. Smo že na višini, od koder je krasen razgled na morje in najlepše kraje ob njem. Prav to mesto so si izbrali Romi in tam postavili svoje taborišče. Tudi oni vedo, kje je lepo. Cel trop otrok nam veselo maha, ko v ovinku obvozimo brezskrbne tabornike. – Že davno smo izgubili zadnji pogled na morje, zdaj smo sredi kamenite kraške celine. Mesto leži na Cetinjskem polju, na višini 680 metrov in ima okoli 12 tisoč prebivalcev. Od vseh strani ga obkroža kamenit in valovit kraški

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

SAMOUPRAVNI ORGANI SE SPOPADAJO Z GOSPODARSKIMI TEŽAVAMI – I. del

Leta 1971 smo v Železarni v I. polletju zelo uspešno in zadovoljivo poslovali, tako finančno kot blagovno. V drugem polletju pa so bili na vidiku drugačni in težji pogoji dela, zato je delavski svet Železarne na seji, dne 30. julija, ko je obravnaval poslovno poročilo za I. polletje, sprejel akcijski program.

Akcijski program je izhajal in upošteval gospodarski položaj Železarne, sprejete ukrepe zvezne in republiške zakonodaje, akcijski program republiškega izvršnega sveta in republiških upravnih organov za uresničevanje nalog v zvezi z ekonomsko politiko in stabilizacijo v letu 1971, programska izhodišča skupščine občine Jesenice za uresničevanje nalog v zvezi z ekonomsko politiko in stabilizacijo v letu 1971, sklepe odbora za poslovno politiko (takoj po devalvaciji) in sklepe skupne seje odbora za življenjske pogoje in rekreacijo ter odbora za kadre.

Akcijski program je vseboval naslednje osnovne naloge:

1. Izboljšati pogoje dela, pri tem pa realizirati tiste sklepe odbora za življenjske pogoje, ki so najbolj pereči in jih v tem obdobju ni možno izvesti.

2. Delovnim skupinam – njihovim zahtevam in hotenjem je bilo treba posvetiti več pozornosti, dati več priznanj in veljave ter z večjim posluhom odgovarjati na vprašanja ter ukrepati na njihove upravičene zahteve. S tem so pričakovali večjo enotnost in udarnost pri izvajanju akcijskega programa.

3. Na področju komercialnega poslovanja je bila najvažnejša skrb za neprekinjeno oskrbovanje s surovinami in vložkom. Prednost je bilo treba dati oskrbovanju iz domačih virov, nato iz klirinškega področja in šele potem iz konvertibilnega. Železarno je bilo treba oskrbeti z dodatnimi količinami polizdelkov (slabi, gredice) s klirinškega področja.

4. Povečati je bilo treba napore za zniževanje blokade žiro računa:

– Od vseh dolžnikov, pri katerih je dolg v Železarni zapadel so morali zahtevati, da ga poravnajo ali z denarjem ali akceptnimi nalogi ali pa menicami. Če tudi s tem ne bi pokrili dolgov, so jih morali tožiti.

– Od nesolidnih kupcev niso smeli sprejemati naročilnih specifikacij, če niso zagotovili plačila z akceptnimi nalogi, menicami ali niso imeli garancije banke.

– Zaradi pospeševanja povečanja plačane realizacije so za pristojno sodišče izbrali ljubljansko gospodarsko sodišče.

– Prizadevali so si, da bi se izvedel kliring vsaj v okviru Slovenije. Kliring naj bi bil totalen, v njega bi morale biti vključene poleg gospodarskih organizacij tudi vse banke in ostali porabniki družbenih sredstev.

5. Da bi bili za izvajanje srednjeročnega plana kreditno sposobnejši so morali preiti od minimalne na funkcionalno amortizacijo.

6. Da bi pokrili velik izpad v postopni gradnji stanovanj, je bilo treba povečati stopnjo prispevka za stanovanja od 4 % na 9 %.

7. Treba je bilo pospešiti osvajanje novih tehnologij na naslednjih področjih:

– proizvodnja toplovaljanih trakov za novo hladno valjarno,

– proizvodnja nerjavne pločevine za izkoriščanje brusilnih in ravnalnih kapacitet na Javorniku,

– argoniziranje jekla v martinarni,

– nerjavne elektrode in

– avtomatsko svinčevo jeklo.

8. Pospešiti je bilo treba dela na inovacijah in pri odpravi ozkih grl:

– postaviti kadi za pobakrenje VAC žice in dva nova stroja za previjanje,

– usposobiti napravo za izdelavo elektrodnega praška,

– postaviti transportne trakove za prenos sintra, da bi tako znižali odstotek zdrobljenega aglomerata v vložku na plavžu.

9. Intenzivneje bi morali pripravljati program za nove proizvode predelovalne industrije:

– postaviti novo linijo za hladno oblikovane profile,

– pripraviti in izdelati na montaži naprave za proizvodnjo boks palet,

– pripraviti za postavitev linije za proizvodnjo podvozij za avtomobisko industrijo.

10. Usmeriti so morali prizadevanja v boljše oskrbovanje z energijo zlasti z električno energijo in mazutom.

11. Pridrževati bi se morali dogovorjenih rokov za remonte in dogovorjenega obsega zastojev, zlasti na blumingu in v valjarni žice.

12. Z zunanjimi firmami je bilo treba doseči, da svoje obveze izpolnjujejo po pogodbenih rokih.

13. V II. polletju bi morali doseči plan blagovne proizvodnje in nadoknaditi minimalne zaostanke iz I. polletja.

14. Ugotovitve iz analize sektorja za ekonomiko je bilo treba hitreje vključevati v poslovno odločanje, tudi na nivoju obratov.

svet. Razumno so ravnali, ko so prestavili prestolnico v ravnino na Zetsko polje. Cetinje ni s tem nič izgubilo, čeprav ni več prestolnica. Do prve svetovne vojne je imelo tu 12 držav svoje diplomatske predstavnike. Cetinje je znamenito zgodovinsko mesto, mesto-heroj in mesto-muzej. Že davno je vstopilo tudi v kulturno zgodovino sveta. Samo leto dni po odkritju Amerike je že imelo svojo tiskarno, kjer so tiskali knjige, to je bila prva tiskarna Južnih Slovanov. — Ko je nekoč med obleganjem Cetinja zmanjkalo municije, so zanjo pretopili svinec tiskarskih črk in pločevinaste strehe z zgradb, da bi lahko nadaljevali boj. — Z naročja Lovčena je Cetinje stoletja varovalo zadnje ostanke svobode na Balkanu pred navalom turških in drugih nasilnežev — in so ga zato pesniki imenovali »kameniti prestol svobode«.

Niti najtežji časi, ne grom ne nevihte ne nesreče, niso v tem hudem boju skozi zgodovino, te nekdaj najmanjše prestolnice v Evropi, ločili od knjige in puške. Knjigo so branili s puško, črke za njene knjige pa so pretapljali v naboje. — Tako je Cetinje v svojem 400-letnem boju s sovražniki nosilo zastavo upora in nazadnje v narodnoosvobodilnem boju pripisalo najbolj bleščeče strani in tako dobilo ime mesta heroja. Napadali so ga z vzhoda in zahoda, pa se je vedno znova porajalo v pepelu tistih, ki so zgoreli za njegovo življenje.

Obiskali smo glavne znamenitosti, ki so nam bile dostopne. Cetinje je tudi Njegoševo mesto.

Kmalu za tem nam je šofer že sukal volan proti goram nad Cetinjem — proti Lovčenu. Imamo zelo dobrega šoferja — velikega pravega Črnogorca, ki že osemnajst let suče volan po strmih in zavitih črnogorskih cestah (ki pa jih sicer res vedno izboljšujejo). Cesta se neprestano vije zdaj desno zdaj levo navzgor med kraškimi hribi. Čim višje smo, tem dalje seže pogled. Na enem izmed višjih vrhov zagledamo visoko stolpno anteno. Kmalu zatem pa goro s podolgovato kamenito zgradbo na vrhu. To je Lovčen, kamor smo namenjeni.

Asfaltirana cesta pelje na okrogło ploščad za obračanje vozil, nekaj pa jih na njej lahko tudi parkira, ki je kakšnih sto metrov pod vrhom. Vrh Lovčena je na višini 1574 metrov (ne vem, če je to čisto natančno — ponekod se dobe tudi druge številke — tako na primer, 1660 m za Jezerski vrh in 1749 m — za Štirovnik). V glavnem, visok je toliko, da je na zadnjem ostrem ovinku nagrmadeni sneg našemu avtobusu zaprl pot na obračalno ploščad — in smo morali pot nadaljevati peš. Kljub valovom toplega zraka, ki se dvigajo od morja in iz Boke Kotorske, je bilo na cestnem odseku še vedno na metre visoko snega — in nizko bukovje se je tu pod vrhom pravkar oddelo v sveže zelenje.

Pristop proti vrhu s te zadnje ploščadi je zelo širokopotezno urejen za množičen obisk: s ploščadi proti vrhu vodi široko stopnišče — 461 stopnic. Nekaj časa po odprtem terenu — potem pa se skozi širok portal stopnišče nadaljuje po v skalni vrh vsekanem predoru, ki je ob slabem vremenu in nevihtah lahko številnim obiskovalcem varno zavetje. S koncem predora se nehajo tudi stopnice in s položno tlakovane poti zagledamo nekaj deset metrov pred seboj mavzolej — grobnico s spomenikom črnogorskega vladike in pesnika Petra II. Petroviča — NJEGOŠA — Vse je narejeno v velikem stilu — mogočno, dovršeno in trpežno (preživelo bo stoletja) po načrtih velikega hrvaškega kiparja Ivana Meštroviča in ob pomoči drugih arhitektov. Da so vse to mogli narediti in spraviti sem gor, niso smeli štediti ne truda ne denarja. Njegoš sam, ki je živel v letih 1813—1851, je želel biti tu na Lovčenu pokopan — zdaj leži v kripti pod avlo, v kateri je upodobljen v črnem marmorju. V sedanji obliki je grobnica zgrajena po zadnji vojni — prej je bila grobnica okroglih oblik in skromnejših mer.

Zdaj se že peljemo navzdol proti Boki Kotorski. Za seboj smo že pustili Njeguško polje — rodovitno kraško polje, površine okoli tri kvadratne kilometre, kjer je bil v vasi Njegoši rojen Njegoš. — Tam na kraju se svet odpre in zazija pred nami kakor Bohinjsko jezero s Komarče. Vendar cesta najde pot in šofer tudi. Počasi tonemo navzdol. Na levi ostane naselje Kotor — tudi tu v Boki so naselja utrpela škodo ob potresu. — Potem se po desnem bregu tega naravnega morskega zavetja (Norvežani bi mu rekli fjord) pomikamo dalje proti izhodu. Cesta in obala se vijeta tako, da si tista dva otočka lahko ogledamo od dveh strani. Ob vhodu v Boko je znani kraj Herceg-Novi. — Zdaj se vozimo po jadranski magistrali — še 50 km imamo do Dubrovnika. Na desni pustimo za seboj dubrovniško letališče Čilipi. Seni se bomo čez nekaj ur vrnili.

V Dubrovniku smo imeli slabe tri ure časa: uro in pol za ogled Dubrovnika z dobrim in prizadevnim vodičem — ostalo za pota ali sedenje po svoji volji in izbiri. Dubrovnik je naše najlepše obmorsko mesto.

Na Čilipih še šoferju stisnemo roko. Dobro nas je vozil. Naj tako vozi še druge. Odletimo z nekaj zamude. Letalo je kar precej polno zasedeno. Tudi precej Avstrijcev je z nami. — Zunaj je črna noč. Ne luči in ne zvezde. Nikjer Banje Luke ne Zagreba. — »Privežite se, kmalu bomo pristali na letališču Ljubljana.«

Anton Kocjančič

SEMINAR ZA SINDIKALNE DELAVCE

Čeprav bo od občinskega sindikalnega seminarja v Kranjski gori te dni minilo že mesec dni, pa so naloge sindikalne organizacije, o katerih je bilo govora, toliko aktualne in dolgoročne, da kaže omeniti vsaj najvažnejše. V okviru vseh tem, pa najsi je šlo za aktualne naloge, planiranje, dohodkovne odnose ali ugotovitve občinskega družbenega pravobranilca samoupravljanja, je izstopala zlasti misel, da se mora v sedanjem trenutku sindikalna organizacija — torej vsi delavci — boriti ne le za socialne pravice, temveč skrbeti predvsem za dobro gospodarjenje, torej za širjenje in bogatenje materialne osnove dela.

— —

Odgovornost sindikalne organizacije za širjenje materialne osnove dela — torej naloge na področju pridobivanja in delitve dohodka — je bila izrecno poudarjena že v uvodnem referatu predsednika občinskega sveta ZSS. V tem smislu naj bi sindikalna organizacija, kadar je potrebno, nudila ustrezno pomoč in podporo samoupravni delavski kontroli, preverjala naj bi sklepe samoupravnih organov, pomagala pri uveljavljanju odgovornosti ter preprečevala samovoljo, pri čemer ima v primeru zapletov možnost aktivirati tudi družbenega pravobranilca samoupravljanja ter sodišče združenega dela. Preverjala naj bi vlogo skupnih služb (ali nagrajevanje v skupnih službah temelji na svobodni menjavi dela; imajo monopol nad informacijami; vsiljujejo svoje odločitve TOZD), uveljavljanje dohodkovnih odnosov, realnost planiranja (potrebo po rebalansu, zahteva po strokovni razlagi temeljev planov, kje so konkretni plani za prestrukturiranje proizvodnje), opredeljevanje pogojev in načina solidarnosti, nagrajevanje po delu (kje smo s katalogom nalog in opravil) itd. Seveda je bila kot ena izmed temeljnih nalog poděrtana tudi krepitev delegatskih odnosov med delovnimi organizacijami in krajevno skupnostjo ter interesnimi skupnostmi.

Sindikat naj bi se zanimal, če delitev dohodka poteka v odvisnosti od ustvarjenega dohodka. Izrečeno je bilo namreč opozorilo, da so ponekod v samoupravne sporazume samo prepisali iz zakona o združenem delu načela o delitvi, medtem ko je v praksi vse ostalo pri starem, da nekatera izplačila niso vezana na rezultat dela, da se dogaja, da zgubaši dele enake osebne dohodke kot tisti, ki dobro gospodarijo, da še vedno ohranjamo sistem plačilnih skupin oziroma kategorij, čeprav bi jih po zakonu morali ukiniti itd. Predvsem pa bi se morali vprašati, če osnove in merila za delitev osebnih dohodkov spodbujajo k večji proizvodnji, k racionalnejšemu koriščenju strojev, k zmanjšanju stroškov, k večji produktivnosti dela in k izvozni usmerjenosti. Prav tako bi se morali vprašati, s kakšno metodologijo se je pristopilo k izdelavi kataloga del in opravil ter kako je z nagrajevanjem strokovno-kreativnih delavcev (ki lahko pomembno prispevajo k znižanju stroškov in k boljšemu poslovanju) in z nagrajevanjem minulega dela (vlaganja v modernizacijo). Smernice za pristop k tem vprašanjem so konkretneje opredeljene v stališčih republiških sindikatov ter v nekaterih brošurah.

Posebej se kaže zaustaviti tudi pri nekaterih ugotovitvah občinskega družbenega pravobranilca samoupravljanja. Ta je namreč poudaril, da smo se vse preveč angažirali pri razporejanju in delitvi dohodka, vse premalo pa pri ustvarjanju. Dalje: da za neuresničevanje plana ni represalij, čeprav je dovolj točno v zakonu opredeljena odgovornost delavcev za neizpolnjevanje plana, pa da so vse preveč pogoste težnje po državni regulativi, da se lažna solidarnost »vzemi tam, kjer je in daj tam, kjer ni« pojavlja kot nekakšno pravilo (ki seveda ne sme obveljati), da se ne bi smelo dogajati, da se dohodek deli z vsakokratnim sklepom samoupravnih organov, ne pa po merilih, za katera smo se vnaprej dogovorili. Tudi on je opozoril na odsotnost konkretnih meril za ugotavljanje delovnega prispevka (menil je, da se vse preveč zatekamo k raznim disciplinskim ukrepom in da bi k večji disciplini bolj učinkovito prispevalo ustrezno stimulativno in represivno nagrajevanje). Po njegovem bi morali (politično) nastopiti proti liberalizmu, da ne izpolnjujemo tega, kar se dogovorimo, kajti če že ravno družbeni dogovor ni pravno obvezujoč, bi se vseeno lahko dogovorili za politično odgovornost. Prav nič pohvalno za kolektiv Železarne ni zvenela njegova ugotovitev, »da deset minut do dveh lahko vidiš delavce Železarne, kako »vise« na kapiji — tako kot mi v Dachau, ko so nas Amerikanci prišli osvobodit«.

To seveda niso vse naloge sindikata, o katerih je bilo govora na seminarju v Kranjski gori. So pa ene izmed tistih, ki jih bolj poredko srečujemo na dnevnih redih izvršilnih odborov naših osnovnih organizacij. In najbrž ni prehuda trditev, da, če se že znajdejo na dnevnem redu, jih obravnavamo vse preveč formalno, površno, pa tudi celo pozneje kot na delovnih skupinah, kjer predstavljajo del redne samoupravne aktivnosti.

Božidar Lakota

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD VZDRŽEVANJE

Peta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Vzdrževanje je bila 13. junija.

Obravnavali so gospodarsko problematiko v Železarni. Podpirajo predlog vodstva vzdrževanja, da se ukinejo pogodbena dela s tujimi firmami in da skušajo vzdrževalna dela opraviti sami. K sklepu, naj vsaka temeljna organizacija da v jeklarno 1 % delavcev, dodajajo, naj ta sklep velja tudi za delovne skupnosti.

Predsednik izvršnega odbora je člane seznanil z informacijo centra za proučevanje samoupravljanja in informiranje o osnutku zakona o stanovanjskem gospodarstvu. Člani izvršnega odbora so osnutek podrobno obravnavali in dali nekaj pripomb k posameznim členom.

Obravnavali so disciplinske prekrške in za štiri sodelavce podali mnenje o storjenem prestopku, njihovem odnosu do dela in sodelavcev.

V sklad za Titove štipendije so nakazali 1000 din, kupili pa bodo 30 kompletov Titovih značk.

Trem sodelavcem so odobrili denarno pomoč in opozorili na izredno težko finančno stanje enega. Zavzemajo se, da se nekaj ukrene, da se njegov socialni položaj izboljša.

V septembru bodo organizirali izlet v Beograd in obisk Titove grobnice.

Za brezplačno letovanje v počitniškem domu so predlagali še dva sodelavca, ker sta dolgoletna marljiva delavca v temeljni organizaciji oziroma aktivna pri delu izvršnega odbora sindikata.

TOZD DRUŽBENA PREHRANA

Druga seja IO OOS TOZD Družbena prehrana je bila v četrtek, 19. junija.

Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so vse izpolnili.

Predsednica izvršnega odbora je podala poročilo o izkoriščenosti delovnega časa in naprav, ki ga je sestavila vodja temeljne organizacije. Edina pripomba se je nanašala na problematiko samskih domov, ki pa v poročilo niso bili zajeti. Domovi so polno zasedeni in obremenjeni in če stanovalci ne bi namerno povzročili škode, bi se precej izboljšal finančni rezultat temeljne organizacije.

Razpravljali so o poslovnem rezultatu v prvem četrtletju. Člani so ga potrdili in sklenili, da se še bolj zavzamejo za znižanje bolezenske odsotnosti in za varčevanje z materialom.

Ker so od 6. junija cene zamrznjene, ne morejo povišati stanarin stanovalcem samskih domov in družinam v stanovanjih, ki so last TOZD Družbena prehrana.

Obravnavali so osnutek zakona o stanovanjskem gospodarstvu in dali več pripomb.

Štirim sodelavcem so odobrili denarno pomoč.

Tudi ta osnovna organizacija sindikata bo septembra organizirala izlet v Beograd.

1000 din so namenili v Titov sklad za štipendiranje. Kupili bodo štiri izvode revije Naša obramba, ki je bila posvečena tovarišu Titu.

Za skupno disciplinsko komisijo Železarne so izvolili Ivana Dakskoflerja.

DELOVNA SKUPNOST ZA KOMERCIALNE IN FINANČNE ZADEVE

27. junija je imel IO OOS Delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve četrto redno sejo.

Razpravljali so o stabilizacijskih ukrepih, ki kažejo v Železarni že prve znake izboljšanja stanja. Zelo pa so kritizirali vedno večje razlike med osebnimi dohodki uslužbencev občine in Železarne. Ni jim razumljivo, zakaj se občinski organi, ki bi morali biti prvi — vodilni na poti k stabilizaciji, ne potrudijo, da bi bili s svojim vsestranskim prizadevanjem in aktivnim delom za čimboljše gospodarjenje zgled vsem občanom, organizacijam, ustanovam itd. Opozarjajo, da so znatno višji osebni dohodki v negospodarstvu glavni vzrok, da delavci zapuščajo delo v Železarni in se zaposlujejo v negospodarstvu, kar pa razumljivo ni pravilno.

Nerazumljivo jim je tudi premajhno upoštevanje sindikata, njegovih pripomb in predlogov.

Ker je disciplina v Železarni še vedno slaba, bo nujno potrebno uvesti za posamezne prekrške ustrezne kazni.

Soglašali so s kandidaturo Iva Arzenška in Franca Jerala za predsednika oziroma podpredsednika občine.

Krajevni skupnosti Sava so odobrili 500 din podpore za izvedbo 30-urnega maratona ob praznovanju krajevnega praznika.

Simono Mastnak so predlagali za štipendista Titovega sklada.

Pri ČGP DELO TOZD Delavska enotnost bodo naročili dva kompleta značk po 850 din in ju kot priznanje za dolgoletno delo pri sindikatu podarili dvema sodelavcema.

Petim sodelavcem bodo izplačali denarno podporo po 700 din.

Konec avgusta ali v začetku septembra bodo organizirali izlet v hribe, ob povratku pa piknik.

TOZD ENERGETIKA

V ponedeljek, 30. junija, je imel IO OOS TOZD Energetika peto redno sejo.

Izpolnili so vse sklepe prejšnjih sej, razen sklepa o nakupu prapora in zastav. Ker je prapor predrag, bodo kupili samo dve zastavi.

Ker sta bila vodja temeljne organizacije in njegov namestnik odsotna, niso obravnavali izvajanja stabilizacijskih ukrepov v TOZD Energetika.

Glede evidentiranja možnih kandidatov za predsednika in podpredsednika skupščine občine Jesenice so imeli več pripomb:

— predlaganih bi moralo biti več kandidatov,

— za tako odgovorno mesto, kot je predsednik skupščine občine, bi moral kandidirati mlajši človek,

— odbor ni prejel nobenega mnenja vodilnih organov Železarne o kandidatih.

Opozarjajo tudi na pomanjkanje delavcev v gospodarstvu, ker odhajajo na bolje plačana delovna mesta v negospodarstvu.

Alojza Pivarja so predlagali za štipendista Titovega sklada.

Predsednik IO je podal kratko analizo seje koordinacijskega odbora TOZD Energetika, ki je bila 23. maja, podal pa je tudi analizo enodnevnega seminarja za predsednike in sekretarje OOZS in sindikalnih konferenc OOZS.

V Titov sklad za štipendiranje so namenili 800 din.

O dveh sodelavcih, ki sta vložila pritožbi na delavski svet TOZD Energetika, bodo podali mnenje.

Svojcem upokojenega člana TOZD Energetika so izplačali 700 dinarjev, enemu sodelavcu odobrili 600 din socialne pomoči, za nakup venca za umrlega sodelavca pa so namenili 800 din.

ctm

---

15. Težiti je bilo treba k poenostavljenem, vendar diferenciranem nagrajevanju.

16. Dosledneje bi morali izpolnjevati sprejete sklepe in dogovore na vseh ravneh v Železarni.

— — —

Nekaj let kasneje je delavski svet obravnaval poslovno poročilo za 1. polletje na seji, dne 30. julija 1974 in ugotovil, da so količinski rezultati slabši od načrtovanih. Skupna proizvodnja ni bila dosežena, vendar je bila na ravni prejšnjega leta, dočim blagovna tudi na ravni prejšnega leta ni dosegla. Cene naših proizvodov so se v 1. polletju povečale za 20,9 %, pa kljub temu realizacije, čeprav je bila ugodna, ni dosegla planirane za 2,9 %.

Da bi v II. polletju dosegli boljše poslovne rezultate je delavski svet Železarne sprejel protiinflacijski program za II. polletje. Poglejmo kaj je predvideval program:

1. Doseči, oziroma preseči bi morali načrtovano količinsko proizvodnjo z gospodarskim načrtom za leto 1974 povsod tam, kjer so za to realne možnosti.

V jeklarni bi morali izdelati 500.000 ton jekla.

2. Maksimalno bi morali izkoriščati proizvodne naprave ob istočasnem dvigu storilnosti in znižanju proizvodnih stroškov:

— aktiviranje pete SM peči v SM jeklarni.

— časovno skrajšati remonte v jeklarni.

— pregledati možnost za skrajšanje oziroma prestavitev remonta plavža št. 1 na naslednje leto.

— v valjarni debele pločevine organizirati dodatno enoizmensko delo ob prostih sobotah.

— v TOZD Hladna predelava z organizacijskimi prijemi in dodatnim enoizmenskim delom v prostih sobotah doseči maksimalno izkoriščenje proizvodnih kapacitet.

3. Izplenom bi morali posvetiti vso pozornost. Cilj je bil doseganje planskih izplenov:

— skupna obveza jeklarne, bluminga in sektorja TKR je bila doseči pri valjanju blokov nepomirejenih jekel izplen 88 %.

— v valjarni bluming doseči planiran izplen predvsem na račun znižanja valjavniških napak.

— v žičarni je bil cilj doseči izplen 96,8 %.

— v jeklovleku je bil cilj izboljšati izplen za 1 % od doseženega v I. polletju.

— v elektrodnem obratu je bil cilj zmanjšati izmeček od tedanjih 2,5 % na 1,5 %

— vzporedno z akcijo za zboljšanje izplenov je treba doseganje izplena vključiti tudi v sistem nagrajevanja.

4. Znižati je bilo treba specifične porabe surovin in vseh vrst energije in sicer:

— na plavžu porabo koksa nižjo od 695 kg/t.

— v SM jeklarni porabo mazuta pod 135,5 kg/t.

— v elektro jeklarni porabo električne energije pod 597 kWh/t in

— na blumingu porabo mazuta do 24 kg/t.

5. Dosledno je bilo treba izpolnjevati pogodbene obveznosti po količini in kvaliteti, zlasti:

— s skupno akcijo proizvodnje in prodajnega sektorja doseči zaostanke maksimalno 15.000 do 20.000 ton.

— z zboljšanjem kvalitete izdelkov zmanjšati reklamacije.

6. Znižati je bilo treba vse vrste zastojev, da bi zagotovili optimalno izkoriščanje proizvodnih kapacitet in to:

— v SM jeklarni skrajšati popravila dna na 10 ur mesečno,

— na blumingu znižati zastoje na 23 %,

— v valjarni znižati zastoje na 34,5 %,

— v valjarni debele pločevine doseči 20 % zastojev

— vzdrževalne zastoje znižati na posameznih agregatih izpod doseženih v I. polletju.

7. Obratom je bilo treba zagotoviti redno oskrbo s surovinami, repromaterialom in energijo tako:

— da bi nabavna služba sklenila dolgoročne pogodbe z domačimi dobavitelji in skušala doseči zaloge do maksimalne mogoče meje in

— da bi povečali obseg metalurške menjave.

8. Pri sprejemanju naročil je bilo treba stremeti za tem, da bi bila po količini in asortimentu take, kot jih je predvideval gospodarski načrt in da bi bile količine po pozicijah čimvečje.

9. Povečati je bilo treba obračanje obratnega kapitala od 1,91 na 2,0 in dosledno izvajati selekcijo slabih plačnikov, tako da bi ostala dolgovanja kupcev v mejah 60 dni.

10. Politiko zaposlovanja je bilo treba uskladiti z rastjo produktivnosti.

11. Investicijska vlaganja bi morali usmeriti v tako proizvodnjo, ki bi bila za Železarno ekonomsko rentabilna in utemeljena pri čemer je bilo treba posvetiti vso skrb izgradnji nove hladne valjarne in ostalim večjim projektom ter v jeklarni vpeljati prepihovanje jekla z argonom.

12. Vso skrb bi morali posvetiti novima proizvodoma Železarne in sicer osvajanju finozrnatih jekel z nizko vsebnostjo ogljika in visoko mejo plastičnosti ter jekel za preoblikovanje s stiskanjem v hladnem.

13. Povečati je bilo treba produktivnost s cenenimi organizacijskimi rešitvami.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

UPORNIKI GORNJESAVSKE DOLINE

JOŽE VIDIC

16

POROČILO O NAPADU, RAZOROŽITVI IN ZAJETJU OROŽNIKOV NA DOVJEM

»Dne 16. decembra 1941, nekaj minut pred 19. uro, je napadla neznana komunistična tolpa (okrog 20 mož) oba tukajšnja orožnika (višjega okrajnega orožniškega stražmojstra Herberta Schaumbergerja in višjega orožniškega stražmojstra Johanna Penkerja), ko sta večerjala v gostilni Kristine Abruč na Dovjem. Imenovana sta v trenutku napada ravnokar vstopila v posebno sobo z dvema vhodoma, enim iz kuhinje, drugim iz gostilniške sobe. Soba meri okrog 3 × 2,5 metra in je v njej prostora le za eno mizo. Orožnika sta pravkar sedla in čakala na večerjo, ko so se nenadoma istočasno odprla vrata obeh vhodov. Banditi so ju z naperjenimi pištolami in revolverji prisilili, da sta predala orožje. V danih razmerah bi bilo vsako upiranje brezizgledno in nekoristno. Banditi so nato razorožena orožnika preiskali ter jima vzeli iz žepa ključe, med katerimi je bil tudi ključ orožniške postaje. Banditi, ki so bili deloma oboroženi s puškami in revolverji, so nato Schaumbergerju in Penkerju z vrvjo zvezali roke na hrbtu in ju odpeljali iz obkoljene gostilne na dvorišče bližnjega šolskega poslopja, ju postavili ob zid in zastražili s kakimi desetimi oboroženimi banditi, ki se po vsem videzu napada niso neposredno udeležili. Ostali člani tolpe so nato odšli proti poslopju orožniške postaje, kjer so poskušali odpreti vežna vrata z odvzetim ključem. V tem času sem bil v prvem nadstropju postajnega poslopja, v privatni kuhinji. Slišal sem hrup pred hišnimi vrati in sklepal, da sta se oba orožnika vrnila skupno s pričakovanimi tremi orožniki iz Bohinjske Bele, ki naj bi ojačili tukajšnjo postajo. Šel sem zato nič hudega sluteč po stopnicah do hišnih vrat in vprašal, kdo je zunaj. V tem trenutku so se vrata odprla in v vežo so planili oboroženi banditi, ki so namerili vame pištole in zavpili v slovenskem jeziku: ‚Roke kvišku, ne gani se!' Zaradi premoči se tudi sam nisem mogel upreti. Nato so me prisilili, da sem odprl orožniško pisarno, kjer sem moral pod stalnimi grožnjami odpreti omare in predale ter jim izročiti vse orožje in strelivo. Medtem se je vrnila moja žena, ki je šla po mleko. Slišal sem, kako je pred poslopjem postaje vpila, ker so ji s silo preprečili vstop v hišo in ker jo je (kakor mi je pozneje povedala) neki bandit vrgel na tla in ji z roko zapiral usta, da ne bi kričala. Pozneje mi je tudi povedala, da je neki drugi, njej neznani bandit posredoval, da ji je bilo končno dovoljeno vstopiti v hišo. Ko je moja žena vstopila v pisarno orožniške postaje, me je bandit Alojz Rabič, ki ga osebno poznam, vprašal, kateri predmeti v predalu pisalne mize so moji. Pri tem se mi je posrečilo izročiti ženi tajne spise, denar in službeni pečat postaje. Nato so me spremili do šolskega poslopja, kjer sem se srečal z obema prideljenima orožnikoma, ki so ju pravkar zvezali. Od tam so nas banditi odpeljali na vzhodno stran Dovja, kjer smo morali stati približno eno uro. V tem času se je nekaj banditov vrnilo na orožniško postajo ter popolnoma oplenilo sobo obeh orožnikov. Medtem so prihajali z vseh strani deloma oboroženi moški, ki so se pridružili banditom, ki so nas stražili, tako da je štela tolpa po približni oceniti vsega 80 do 100 mož. Od tam smo morali skupno s kakimi 20 oboroženimi možmi čez Mlinco, kjer so nas začasno spravili v neki tamkajšnji senik in zastražili s štirimi oboroženimi banditi, drugi pa so se odstranili.

Okrog 23. ure smo morali spet dalje z banditi, ki so nas stražili. Vodili so nas nazaj čez Mlinco in nato po pobočju severno od Dovjega navzgor. Ker sta oba zvezana orožnika v globokem snegu težko nadaljevala pot, sem prosil bandite, da ju razvežejo. Od tedaj dalje sta imela oba orožnika pogostoma priliko zbežati, vendar je nista izkoristila, ker bi bil jaz v tem primeru prav gotovo ustreljen. Sam pa nisem mogel zbežati, ker sta me spremljala dva oborožena bandita, eden na desni, drugi na levi. Nato smo šli dalje v neznano smer vseprek skozi gozd, kjer je bilo le malo poti. Od tod ni bilo več mogoče zbežati, ker smo opazili, da so celo pobočje zasedle banditske tolpe. Bandite, ki so nas vodili, so drugi člani tolpe zelo pogosto potihoma ustavljali in šele po izmenjavi gesla, ki ga pa nisem mogel razumeti, smo smeli dalje. Pohod je trajal do poznih jutranjih ur, ko smo končno prispeli po precej odprtem, travniku podobnem prostoru, do neke koče, kamor so nas spravili in postavili štiri bandite pred odprta vrata za stražo. Zaradi goste megle se med pohodom nismo mogli orientirati. Po našem prihodu v omenjeno kočo je neki bandit na odprtem ognjišču zakuril ogenj. Kurivo je bilo deloma že pripravljeno.

Približno pol ure po našem prihodu sta dva druga bandita pripeljala v kočo na Belci stanujočega dr. Potočnika in njegovega brata, ki so ju z nami vred zastražili. Bandite na straži so v teku dneva zamenjali drugi, nam neznani. Ponovno so prihajali v kočo tudi drugi člani tolp, da se ob ognju ogrejejo. Pogosto smo tudi slišali govorjenje pred kočo in za njo in korake v mehkem snegu. Zato smo domnevali, da je v naši bližini precejšnje število banditov, ki verjetno prebivajo v kaki drugi tamkajšnji koči.

Podnevi se ni nič zgodilo; slišal sem samo kako so se banditi med seboj pogovarjali, da bo izbruhnila splošna evropska revolucija, da je Stalin na pohodu in da v dveh dneh ne bo nobenega Hitlerja več.

17. 12. 1941 okrog 19. je slišal dr. Potočnik, ki je bil ravno v tem času v prednjem prostoru koče, kako je neki bandit zaklical v slovenščini naši straži, da so obkoljeni. Stražarji, ki jih je ta vest verjetno vznemirila, so se oddaljili, ne meneč se za nas, kakih 10 do 20 korakov od koče, najbrž zato, da bi od prinašalca te vesti kaj več izvedeli. Dr. Potočnik nas je takoj obvestil o tem, kar je slišal, ter menil, da je prišel trenutek, ko bi lahko pobegnili. Skočili smo takoj pokonci, zapustili kočo in zbežali navzdol, kjer smo okrog 22. ure prišli pri Belici do državne ceste Jesenice—Kranjska gora. Med potjo nismo srečali nobenega člana tolp in tudi nismo opazili, da bi se tod zadrževali.

Potem ko smo spremili dr. Potočnika in njegovega brata do hiše, smo šli do naše orožniške postaje, ki pa je bila zaprta. Zato smo morali prenočevati v hotelu Triglav v Mojstrani, kamor so prišli po nas uradniki varstvene službe na Bledu in nas vzeli v zaščito.

Poslano v dvojnem prepisu vodji vseh varnostnih sil za južno Koroško na Bledu, v enem izvodu komandantu varnostne policije in varnostne službe, tajni državni policiji na Bledu, orožniškemu poglavarju v Kranju, orožniškemu komandantu v Celovcu, političnemu komisarju in orožniškemu okrožju v Radovljici.

Komandir postaje
Kazianka sr. r.
Orožniški narednik.«

Kazianka v poročilu pravi, da so žandarji pobegnili iz ujetništva s pomočjo dr. Mihe Potočnika. Da ne bo pomote, naj takoj povem, da je dr. Potočnik žandarje odpeljal nazaj v dolino v soglasju z vodstvom vstaje. Spotoma se je dr. Potočnik z žandarji dogovoril, kako bodo celotno zadevo prikazali preiskovalnim organom nemške varnostne policije. Kazianka, ki je poznal vse vaščane, je obljubil, da bo na policiji poročal o neznanih gošarjih, ki so nasilno razorožili orožnike in prav tako nasilno odpeljali domačine. Na ta način naj bi zaščitili domače fante in može. Iz Kaziankovega poročila je razvidno, da se je držal dogovora in razen Lojza Rabiča ne omenja drugih vaščanov. Rabiča je verjetno omenil zato, ker je po vrnitvi iz ujetništva zvedel, da je padel v Mojstrani in mu niso mogli več škodovati. Nekatere dogodke Kazianka natančno opisuje: da so stražarje stražili štirje uporniki; da je bilo na Vrseh od 80 do 100 »članov tolpe«; natančno je opisana tudi pot od Dovjega do Vrse. Sicer pa naj o dr. Mihi Potočniku povem kaj več, ker je dobro znana osebnost, posebno med planinci.

ŽIVLJENJE IN SPOMINI DR. MIHE POTOČNIKA

Dr. Miha Potočnik je bil rojen 29. septembra 1907. na Belci pod Kepo. Gimnazijo je obiskoval v Kranju, pravo pa je diplomiral z odličnim uspehom na ljubljanski univerzi. Kot odvetniški pripravnik je prišel k dr. Alešu Stanovniku na Jesenice, kjer se je tudi oblikoval njegov napredni pogled na družbo. Ob napadu fašističnih sil na Jugoslavijo je že imel samostojno advokaturo; z dr. Alešem Stanovnikom sta imela na Jesenicah skupno odvetniško pisarno. *(Nadaljevanje*

Vendar to ni bilo odločilno. Bolj pomembno je, da se je neprevidno izdal nek član našega odbora Osvobodilne fronte. Gestapo mu je podtaknil spretnega vohuna, ki si je pridobil zaupanje. Njemu je ta član odbora povedal vse, kar je vedel. Na nek način ga razumem. Takrat, Bojan, so Nemci na vseh bojiščih zmagovali. Proti Rusom, v Afriki, partizanov je bilo na Štajerskem malo. Kot veš, so bili slabo oboroženi, niso mogli dosegati velikih, bleščečih zmag, ki bi navduševale ljudi. Takrat smo bili srečni, če smo čutili, da nas je več, zato smo tudi pripovedovali, kaj je kdo napravil. Seveda trdno prepričani, da bo vsak, ki se je upiral, pred gestapom molčal. Fašiste bo odkrito zaničeval, kot Slava Klavora.

Ko so me drugič zaprli, prvič zaslišali, sem še tajila. Potem je začel gestapovec naštevati, kaj vedo. Bojan, ti ne razumeš, kako je to, če veš, da gestapovec ne tiplje v temi. Kar pripoveduje — je resnica! To pa pomeni, da je vse izdano. Kaj potlej lahko še napraviš, če takorekoč skoraj vse vedo?«

Oče je prihajal po stopnicah. Oba z mamo sta gledala, kako počasi, opotekajoče kolovrati po veži. Bil je močno opit. No, saj je bil večer. S pijansko nedoločnostjo, ko je trepetal, da ne bi česa prevrnil, je odpiral steklena vrata. Gledal ju je in čakal, da ga povabita v dnevno sobo.

Bojan je namrščen strmel v očetovo debelušasto postavo, ki je kazala znake bolehnosti. Oči rdečkaste, koža napeta, bleščeča, prepredena z žilicami, da se je Bojanu večkrat zazdelo: le z iglo bi moral vbosti v napeta lica, pa bi izza kože pricurljal vinjak.

»Z Bojanom se pogovarjava,« je precej osorno vzkliknila mama in sovražno premerila očeta.

»Prav. V družini se moramo pogovarjati,« je s pijansko sprenevedanostjo zavzeto kimal oče in se pripravljal, da sede.

»Sama se bova pogovarjala,« je kriknila mama, da je oče zastal sredi sobe. »Si slišal — sama!«

Oče ju je gledal osuplo. Potem se je obrnil in z opletavimi koraki odšel.

VINKO TRINKHAUS

4 »PO PRIZNANJU«

Za hip sta z mamo pozabila na razgovor. Strmela sta za odhajajočim očetom, ki ju je tako neobrzirno zmotil. Koliko oče ve, je spreletelo Bojana. Nekaj že mora vedeti, drugače se mama ne bi omožila z njim. Lahko bi dobila boljšega moža. Celo zdaj. Vprašujoče je pogledal mamo. Ker ni nadaljevala, je Bojan povzel zadnjo misel mamine pripovedi.

»Vse, kar si mi doslej povedala, izzveni opravičujoče: kot bi hotela na silo zmanjšati svojo krivdo.«

»Dobro vem, da sem kriva,« je s hripavim glasom pritrdila mama. »Vendar ne toliko, kot ti v svoji mladostni zavzetosti sumiš. To ti želim prej pojasniti, da boš razumel celoto. V tej celoti tudi mojo krivdo! Vsak človek zmore le toliko, kolikor je močan! Tega ne ve vnaprej, tako dolgo, dokler ni neizprosno pred najtežjo odločitvijo.«

»Mama, nehaj s tem« je zdraženo kriknil Bojan in s prsti grebel po laseh. »Ne ponavljaj enakih izgovorov. Mene zanima — kaj si napravila? Zakaj te imajo v tvojem kraju za izdajalko? Zakaj petindvajset let nisi upala v domači kraj?«

Mama se je nesrečna zazrla vanj. Steklen pogled, gube v kotičkih oči. Kot bi v mislih preletela dolga leta in se vpraševala, zakaj ne upa domov. Proseče je zrla vanj.

»Imajo me za izdajalko, ker je gestapo nalašč raztrobil vest, da priznavam. Svojci zaprtih, ki so slutili, da so tudi njihovi nekaj priznali, so se z obema rokama oprijeli te misli. K temu dodaj še jezo in željo po maščevanju. Imajo krivca, mene! Zakaj ne veliko izdajalko, namesto desetih majhnih? Lahko si naslikaš najbolj pošastno podobo, vse, kar tvoja domišljija skuje, vse lahko obesiš tej grozni ženski, ki je kriva toliko smrti.«

Bojan je zledenel ob maminih očitkih. Kakšna bolečina in sovraštvo?

»Ali nisi kriva?« je z rahlim upanjem, trepetaje vprašal Bojan.

»Nisem! Če bi bila kriva, misliš, da bi še živela? Misliš, da bi pustili pri življenju izdajalko, ki je kriva smrti desetih ljudi?«

To je res. Slišal je za streljanje izdajalcev takoj po vojni. Mama je bila takrat v Sloveniji, še zdaj je. Morebiti je žrtev naključij, hotenih gestapovskih spletk, pravne pomote. No, pravne ravno ne, ker takrat, med vojno, ko je vladal gestapo, ni mogoče govoriti o pravu. Ni ga bilo. Morda so mami napletli več, kot je zakrivila? Morda so ji povzročili krivico?

»Mama, povej vse,« je zaprosil Bojan. Sam je natočil vinjak, pomignil mami, da sta izpila. »Slutim, da je hudo, vendar meni si dolžna odkrito povedati vse, kar se je med vojno zgodilo. Morebiti ti lahko celo pomagam?«

Mama je odločno odmignila z glavo. Ni bila videti srečna, le bolj samozavestna, bojevita.

Nadaljevanje

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

42

ALEKSANDER ZUPANC-ACO

TOPOVI NAD BAŠKO GRAPO

Očitno je bilo, da z navadnimi protitankovskimi granatami ne moremo uničevati sovražnih tankov. Kmalu po bojih v Baški grapi smo zaprosili zavezniško misijo, naj nam pošlje edino učinkovite prebojne granate. Poslali so jih šele tik pred koncem vojne.

Take zaključke beremo v arhivskih ocenah delovanja naših topniških enot v bojih za Baško grapo.

POSEBNA PRIZNANJA

Takratni načelnik glavnega štaba NOV Slovenije Dušan Kveder-Tomaž, ki je spremljal potek bojev za Baško grapo, je takole ocenil pomen doseženih uspehov: »Napadna operacija 9. korpusa na komunikacije v Baški grapi, ki je trajala tri dni in tri noči, je ena najpomembnejših akcij na Primorskem.«

»Morda se mnogi niti ne zavedajo, kako veliko pomoč ste nudili zavezniškim operacijam s tem, da ste uničili tako važno prometnico, ki veže Italijo z Nemčijo«, tako je ocenjeval naše uspehe v Baški grapi član angleške misije podpolkovnik Moor.

General Wilson, poveljnik zavezniških sil na Bližnjem vzhodu, je v zvezi s temi akcijami poslal maršalu Titu zahvalo: »Z občudovanjem sem zvedel za poslednje uspehe vaše vojske. Ti uspehi, posebno oni v Sloveniji, so bili velike važnosti, ker so ustavili delovanje življenjsko važnih sovražnih sil. Prosim, sprejmite in sporočite enotam, ki so pod vašim vodstvom, najtoplejšo zahvalo in priznanje.«

MATEVŽ JEKLER — IZTOK

BELOGARDISTIČNA POSTOJANKA NA ČRNEM VRHU POPOLNOMA UNIČENA

»Štab artilerije IX. korpusa sporoča štabu IX. korpusa, da namerava dne 27. avgusta 1944 izvršiti prisego vsega moštva artilerije in slovesno predajo zastave, katero je artilerija dobila od SKOJ-evcev iz Gradišča. Prisega in predaja zastave bo 27. avgusta ob 8. uri na južni strani vasi Lokve pri podrti šoli. Potem bo mimohod vseh enot artilerije IX. korpusa. Istega dne bodo pripadniki artilerije izvedli miting ob 18. uri pri hotelu Vinkler.

Na položaju, 25. 8. 1944

Komandant artilerije
Zupanc Aleksander-Aco«

Po tem sporočilu so se pripadniki in enote artilerije pričele zbirati na Lokvah. Vse je bilo osredotočeno na dan parade. Tu je bila vnovič zaprisega celotne artilerije IX. korpusa. Ponovna prisega je bila zaradi večjega števila na novo prispelih borcev in formiranja II. diviziona, inženirske čete, voda za vezo in zaščitnega bataljona. Vsi smo imeli polne roke dela. Čistili smo orožje, konje, vozove, osebno opremo in seveda sobe. Naš intendant je dal delati iz padal gležnjake za borce, čevlje smo mazali z lojem, stopljenim med smolo trnovskih iglavcev. Gumbi na naših uniformah so bili vsi prišiti, čeprav različni in pritrjeni z žico. Komisarji so govorili o pomenu mimohoda, komandanti so zahtevali disciplino. Člani komunistične partije in SKOJ so spodbujali soborce k čimvečji urejenosti. Sem in tja so bile manjše skupinice, ki so se učile korakati.

Nekoliko potegnjena in običajno le malo naseljena vasica je bila tokrat eno samo mravljišče. V nestrpnem pričakovanju je naposled prišel 27. avgust. Po raportu, da smo pripravljeni za parado, smo izvršili zaprisego. Nato nam je delegacija SKOJ iz Gradišča predala bojno zastavo (le-ta še danes krasi Muzej ljudske revolucije v Ljubljani). Po teh slavnostih je bil mimohod celotne edinice. Nekaj domačinov, žena in otrok, nekaj starčkov, ranjenih partizanov, slučajno mimoidočih borcev, štab korpusa in prištabne enote ter štab artilerije so bili naši gledalci. Z nenavadnim ponosom, dvignjenimi glavami, nasmejanih obrazov, krepko držeč svoje orožje, na glavah artilerijcev raznobarvne titovke, se je edinica pomikala iz enega na drugi konec vasi. Kdo neki se ne bi spominjal I. diviziona, II. diviziona, zaščitnega bataljona inženircev, vezistov, propagandistov, komore, sanitete, ki je bila najbolj urejena v vsem korpusu. Zdrávila in opremo so vozili konjički. Kdo se ne spominja skoraj 40 konj, ki so vlekli topove, dva 47 mm protitankovca, dva 75 mm gorska topova in dve 100 mm havbici. Najbolj opazno je bilo, ko smo eno havbico pritrdili na goseničar — neke vrste vlačilec za les — in le-ta je grozovito paral tišino trnovskega gozda. Večina udeležencev je bila mladih, brez izkušenj v paradah, saj nismo pred tem služili v nobeni vojski. Lahko si zamišljate vojaško parado s topovi v letu 1944 sredi trnovskih gozdov, nedaleč od sovražnih postojank — Idrije, Črnega vrha, Gorice, Tolmina. Ko govorim o topovih, moram omeniti 75 mm top, ki se je v zadnjem hipu pridružil paradi, iz Notranjske pa ga je pripeljal Jože Peharc v spremstvu Prešernove brigade. Prešernovci so ga imenovali prekleti top. O poti tega topa ste brali v prejšnjih številkah Železarja. Naj povem še to, da so na našega goseničarja takoj pričeli protestirati. Celo bolnica Pavla je zahtevala odstranitev tega vlačilca iz oborožitve. V resnici se ni vedelo ali je sovražnik prodrl v trnovski gozd ali smo bili to mi. Iz upravičenih protestov smo še isti dan opustili našega goseničarja.

Po paradnem delu našega praznika smo prišli stik z gledalci. K nam je pristopila ženica z otročičkom v naročju, dva otroka pa sta bosa stala ob njej in se oprijemala že precej zdelanega črnega predpasnika. S solzami v očeh je spregovorila: »Tovariši, tovariši, kaj je vse to res, kar vidim. Moj bog, največkrat lačni, mokri, slabo napravljeni, vaš dom ste poiskali v naših gozdovih pod jelkami, skromni, a hkrati dobri, ste se nam danes pokazali v povsem drugi obliki. Pozabili ste na vse tegobe, tako ponosno ste korakali z dvignjenimi glavami, a rahel nasmeh preko vaših ust je govoril, da prezirate smrt. Vi ste naša vojska, vi morate zmagati, za nas, za vas in za te otročičke. Vas ne more nihče uničiti!« Ozrla se je proti topovom, obrisala si je solze z lica, k sebi je stisnila otročička in v mokrih očeh ji je bilo videti, da čaka na lepši jutrišnji dan.

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na seji, 1. julija, obravnaval osnutek dogovora o temeljih plana 1981—1985 za občino Radovljica, predlog izpolnjevanja obveznosti SR Slovenije in uporabe sredstev solidarnosti za plačilo prispevka SR Črni gori v obliki kreditnih sredstev za leto 1980 in pregled samoprispevkov v krajevnih skupnostih in njihovih obveznosti za plačilo anuitet za najete bančne kredite. Na seji so sprejeli predlog odloka o sestavi komitejev kot kolegijskih upravnih organov v občini Radovljica, ki ga bodo posredovali v sprejem občinski skupščini. Sprejeli so tudi predlog besedila izjave o trajnem sodelovanju med občino Buje in Radovljica, ki ga bo sprejela občinska skupščina na prihodnji seji. Sprejeli so predlog odloka o obveznem radiofotografiranju prebivalstva radovljiške občine, ki bo opravljeno v oktobru 1980. Spregovorili pa so tudi o ukrepih za komunalno opremljanje Cankarjevega naselja v Radovljici in v naselju Jarše na Bledu.

— — —

Na 1. seji novoizvoljenega komiteja OK ZK Radovljica, 1. julija, so obravnavali in potrdili osnutke zaključkov iz razprav na programsko-volilni konferenci OK ZK Radovljica ter naloge komunistov po VII. seji CK ZKS. Proučili so ocene, ki jih je dala delovna skupina CK ZKS med štiridnevnim junijskim obiskom v radovljiški občini. Spregovorili so tudi o problematiki komunalnega gospodarstva v občini ter o tekočih organizacijskih vprašanjih, ki se nanašajo na sprejem kmetov v ZK, uvajanju evidenčnih knjig v osnovnih organizacijah ZK, razen tega pa tudi o bodoči sestavi članov izvršnega sveta občinske skupščine in o delovnem času občinskih upravnih organov.

— — —

Na seji koordinacijskega odbora za urejanje odnosov z verskimi skupnostmi pri OK SZDL Radovljica, 30. junija so spregovorili o aktualnih vprašanjih urejanja odnosov v občini s posebnim poudarkom na reševanje zadev s področja opravljanja obredov. Pregledali so tudi izhodišča iz razprav, ki so bile na novoletnem posvetovanju vseh duhovnikov iz občine v organizaciji koordinacijskega odbora.

— — —

V Zdravstvenih dispanzerjih za borce NOB v radovljiški občini, ki delujejo v Radovljici, na Bledu in v Bohinju je bilo lani evidentiranih 1919 borcev upravičencev brezplačnih zdravstvenih in zobozdravstvenih storitev. Iz poročil predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je razvidno, da so dispanzerji zelo dobro opravili svoje delo. Zaskrbljujoč pa je podatek, da je relativno zdravih le 11,8 % borcev in, da se kar 14 % borcev ne odziva na zdravstvene preglede.

— — —

Koordinacijski odbor pri OK SZDL Radovljica za sodelovanje z delavci na začasnem delu v tujini, je na junijski seji obravnaval poročilo o obisku delegacije OK SZDL in nastopih tamburaškega orkestra osnovne šole iz Bohinjske Bistrice na proslavah dneva mladosti v maju mesecu pri slovenskem kulturnem društvu Bled v Essnu in še v dveh bližnjih krajih. Dogovorili so se tudi o organizaciji obiska in nastopa folklorne skupine SKUD Bled iz Essna 3. in 4. junija v Bohinju.

— — —

V Mladinskem domu v Bohinju je bila 30. junija redna seja delegatov skupščine mladinske delovne akcije Bohinj '80, ki so se je udeležili razen delegatov podpisnikov sporazuma tudi predstavniki občinske skupščine in DPO Radovljica in predstavniki republiške konference ZSM Slovenije. Na seji so ocenili opravljena dela in naloge prve izmene na delovišču, v naselju in po interesnih dejavnostih brigadirjev. Sprejeli so tudi program dela druge izmene brigadirjev.

Predzakonska svetovanja, ki jih od januarja naprej izvaja svetovalna služba občinske skupnosti socialnega skrbstva v Radovljici, so se kot kažejo izidi in ocene, dokaj dobro obnesla, čeprav so uvedena šele letos. V prvih šestih mesecih je na prva svetovanja prišlo že 95 parov, od teh skoraj tretjina iz drugih občin, ki so sklenili zakonsko zvezo v radovljiški občini. Slabši je odziv na skupna svetovanja, ki jih opravlja strokovna skupina za več parov naenkrat.

— — —

Po sklepu izvršnega sveta OS Radovljica so sklicali sestanek predstavnikov osnovnih sindikalnih organizacij in poslovodnih organov trgovskih delovnih organizacij, ki imajo svoje trgovske lokale na Bledu. Dogovorili so se o novem obratovalnem času prodajaln v sezonskih mesecih na Bledu. Vse trgovine bodo obratovale v tem času od 8. ure zjutraj do 21. ure zvečer, razen ob nedeljah.

— — —

Na svečanosti, ki je bila na predsedstvu SR Slovenije, 24. junija v Ljubljani, je predsednik CK ZKS Franc Popit podelil visoka državna odlikovanja štirim zaslužnim slovenskim družbenopolitičnim delavcem, med katerimi je bil tudi Mirko Zlatnar iz Lesc. Nagrajenec je član sveta republike, tov. Tito ga je 1979. leta odlikoval z redom republike z zlatim vencem.

— — —

V ponedeljek, 30. junija dopoldne, so na sedežu občinskih družbenopolitičnih organizacij v Radovljici podpisali udeleženci iz radovljiške občine samoupravni sporazum o svobodni menjavi dela z lokalno radijsko postajo Triglav Jesenice. Podpisniki sporazuma so občinska skupščina, OK SZDL in občinske samoupravne interesne skupnosti.

— — —

Po podatkih skupnosti za zaposlovanje, ki je pripravila kadrovsko bilanco za 1980. leto, je bilo v radovljiški občini 1979. leta poprečno zaposlenih 12.157 v 1980. letu pa 12.442 delavcev. To je dveodstotna rast zaposlitve, kolikor je tudi načrtovano z občinsko resolucijo za 1980. leto.

— — —

V počitniških mesecih bo iz radovljiške občine letos letovalo v organizaciji skupnosti otroškega varstva Radovljica 130 predšolskih in 100 šolskih otrok v zdravstveni koloniji na Stenjaku in Novigradu. Izobraževalna skupnost bo poskrbela za letovanje 300 otrok, skupnost socialnega skrbstva pa za 290 otrok in devet učencev z duševnimi in telesnimi motnjami. Tretjino sredstev za 20-dnevno letovanje prispeva socialno skrbstvo, tretjino zdravstvena skupnost, ostalo pa starši, po svojih dohodkovnih sposobnostih, vendar največ 1750 din.

— — —

V počastitev dneva borca 4. julija je kulturno umetniško društvo Radovljica v sodelovanju z muzejsko galerijskim odborom pri Kulturni skupnosti Radovljica pripravilo proslavo, ki je bila na predvečer praznika 3. julija v galerijskih prostorih Šivčeve hiše. V kulturnem programu so sodelovali s partizanskimi pesmimi člani Linhartovega odra, člani Linhartovega odra mladih in Moški komorni zbor A. T. Linhart. Ob tej priliki so odprli razstavo likovnih del učencev osnovne šole A. T. Linhart Radovljica.

— — —

V trgovski delovni organizaciji Murka Lesce so s 1. julijem sprejeli v uk za poklic trgovskega delavca 16 novih učencev, od teh 13 deklet. Za vse novosprejete so pripravili krajšo svečanost, 27. junija, v družbenem centru Lesce, kjer so jih seznanili s poslovno in samoupravno organiziranostjo Murke in nalogami, ki jih čakajo v bodočem poklicu.

— — —

Turistično društvo Bled je izdalo na začetku letošnje sezone vsakoletno knjižico Blejske turistične informacije 1980. Vsebina je tokrat posvečena 125-letnici organiziranega turizma na Bledu, ki ga je zasnoval Arnold Rikli. V nakladi 15.000 izvodov so informacije tiskane razen v slovenskem tudi v nemškem, angleškem in holandskem jeziku. Prinašajo vse potrebne podatke o širši in ožji domovini, o Bledu in okolici, gostinski, trgovski, športni in kulturno zabavni ponudbi blejskim gostom.

— — —

Uredniški odbor glasila Naša smučina, delovne organizacije ELAN Begunje, je na junijski seji kritično ocenil svoje delo in ugotovil, da kakovost člankov upada in da v glasilu slikovno gradivo prerašča besedno vsebino. Vzrok za ta nerazmerja je po mnenju članov uredniškega odbora v prešibkem sodelovanju delavcev v oblikovanju vsebine glasila, kar gre deloma tudi na račun slabe povezave odbora z dopisniki. Na seji so sprejeli nove smernice za uredniško delo, ki naj bi v bodoče pritegnilo čimveč delavcev iz neposredne proizvodnje s svojimi prispevki s čemer naj bi Naša smučina postala resnično odraz življenja in dela kolektiva celotne delovne organizacije.

— — —

V naslednjem srednjeročnem obdobju 1981—1985 bodo po smernicah o družbenih dejavnostih občine Radovljica imele prednost izobraževalna in zdravstvena skupnost, otroško varstvo in socialno skrbstvo. Zato bodo v tem obdobju morali zagotoviti kar 95 % vseh sredstev za skupno porabo v občini.

— — —

Delovno organizacijo ELAN Begunje, ki spada med največje svetovne proizvajalce športnega orodja in opreme obišče mesečno tudi do 40 raznih delegacij in poslovnih partnerjev. Domala vsi obiskovalci si ogledajo tudi proizvodne obrate. Največ zanimanja je seveda za izdelavo smuči in plovil. Letos bodo skupaj s svojimi obrati v Kočevju, v Brnici na Koroškem in na Švedskem izdelali že nad 920.000 parov smuči od katerih je kar 80 % namenjeno na tuja tržišča v 35 različnih dežel sveta.

— — —

Za kulturni program, ki ga izvaja ZKO Radovljica v sodelovanju z drugimi izvajalci na letošnji republiški mladinski delovni akciji BOHINJ '80 je skupščina Kulturne skupnosti Slovenije namenila skupaj 133.280 din.

— — —

Na zadnjih volitvah delegatov marca 1978. leta je bilo za delegacije SIS za kulturo v radovljiški občini izvoljeno v združenem delu 200, v krajevnih skupnostih pa 60 delegatov. Čeprav so delegati drugega mandata že precej bolj aktivni in poučeni, predstavlja njihova udeležba na sejah skupščine kulturne skupnosti vedno večji problem, ki otežkoča zaradi komaj dosegljive sklepčnosti delo skupnosti. Tudi izobraževanje delegatov za kulturo ni prineslo pričakovanih izidov. Od maja 1978 do junija 1980 se je od vseh 260 udeležilo seminarjev le 107 delegatov. Z usposabljanjem delegatov bodo nadaljevali tudi jeseni, ko namerava Delavska univerza Radovljica pripraviti še šest seminarjev.

— — —

Po programu likovne sekcije pri KUD Bled bodo v Festivalni dvorani v poletnih mesecih pripravili skupaj pet likovnih razstav, ki so vnešene tudi v Informacije turističnega društva Bled. V juniju sta razstavljala slikarja Anton Plemelj in Albin Polajnar. V juliju je predvideno, da bosta razstavljala Ive Šubic in Berko Berčič, v avgustu pa Peter Adamič.

— — —

Prejšnji teden so na skupščini Združenja slovenskih likovnih skupin Slovenije v Novem mestu ponovno izvolili za predsednika združenja dr. Ceneta Avguština iz Radovljice, likovnega izvedenca in profesorja umetnostne zgodovine, ki je zaposlen v Gorenjskem muzeju Kranj. V Združenju je nad 600 likovnikov iz več kot 45 društev.

— — —

Podružnica Konjerejskega društva Slovenije za Gorenjsko, ki ima sedež na Mlaki v Radovljici, je sklicala v nedeljo, 29. junija v salonu gostilne Pri Koku v Radovljici redni letni občni zbor svojih članov. Spregovorili so o dosedanjih delovnih uspehih in pomanjkljivostih ter sprejeli letni program.

SLOVESNOSTI OB ODKRITJU SPOMINSKEGA OBELEŽJA NA PRTOVČU

Na dan borca so se številni borci NOV Gorenjske in Primorske zbrali na Prtovču, v majhni, 1015 metrov visoko ležeči vasici na poti med Železniki in Ratitovcem. Tu so na zelo slovesen način odkrili sedem metrov dolg relief na obnovljenem spominskem obeležju, ki stoji pod hišami naselja. Osnutek zanj je izdelal akademski kipar Tone Logonder iz Škofje Loke. Sredstva za spomenik so zbirali po številnih delovnih in drugih organizacijah. Med drugim sta zanj prispevala denar tudi občinski odbor ZZB NOV Jesenice in Železarne.

Pred približno dva tisoč udeleženci je imel slavnostni govor Ivan Iztok-Franko, nekdanji komisar 31. divizije. Opisal je pomembnost Prtovča med minulo vojno, saj je bila tu pomembna kurirska postaja G 1, mimo katere je hodilo nešteto borcev na poti med Gorenjsko in Primorsko ter obratno. Tu je bila tudi partizanska bolnišnica, kuhinja in drugo. Sam Prtovč z bližnjo okolico je dal kar 72 partizanov, od katerih jih je 23 izgubilo življenje v boju s sovražnikom. Poudaril je tudi pomen sedanjih stabilizacijskih prizadevanj in vsega, kar je naši skupnosti prispeval tovariš Tito. V zvezi s tem je dejal, da je to za nas velika prednost, obenem pa tudi velika obveznost v prizadevanjih za trdnost ter varnost Jugoslavije.

Za prispevek in pomoč pri obnovi ter dokončanju spomenika se je v imenu vaške skupnosti Prtovč-Podlonk zahvalil Lojze Talar.

Na slovesnosti je teritorialna enota, ki nadaljuje tradicije Škofjeloškega odreda, podala svečano zaobljubo. Sledil je bogat kulturni program, potem pa prijetno tovariško srečanje v naselju in bližnji lovski koči, ki leži ob poti na Ratitovec, katerega letno obišče nad deset tisoč planincev in izletnikov.

B.

NA DAN BORCA SO ODRILI POMNIK ZMAGE JESENIŠKO-BOHINJSKEGA ODREDA

V spomin na veliki boj in zmago borcev Jeseniško-bohinjskega odreda nad Nemci 4. aprila 1945 so pri Janezu v Bohinju na dan borca odkrili spominsko ploščo. Na slovesnosti so se zbrali številni borci te in drugih partizanskih enot, domačini in gostje. Spominski govor je imela Vlasta Vidic, sekretarka občinskega komiteja ZKS Radovljica, ki je kot borka odreda opisala ta pomemben boj proti sovražniku in govorila o prizadevanjih, ki jih moramo vlagati za stabilizacijo našega gospodarstva.

V pestrem kulturnem programu so nastopili komorni zbor Anton Tomaž Linhart iz Radovljice in recitatorji — učenci tamkajšnje osnovne šole. Ob pomniku zmage je bilo nato prijetno tovariško srečanje, na katerem so borci te, za naše področje zelo pomembne partizanske enote, obujali spomine na ta dogodek, na dni, ko so se bojevali proti sovražniku in na napore, ki so jih vlagali po vojni v graditev naše domovine in skupnosti.

B.

Pogled na udeležence slovesnosti na Prtovču (Foto B. Blenkuš)

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

NA VRŠIČU ODKRILI SPOMINSKO PLOŠČO

Na Vršiču so 4. julija na praznik dneva borca, odkrili spominsko ploščo v počastitev 35-letnice osvoboditve in v spomin na prehod motoriziranega odreda četrte jugoslovanske armade čez Vršič na Koroško 6. maja leta 1945. Slovesnosti ob odkritju plošče so se udeležili borci tega odreda, predstavniki skupščin občin in družbenopolitičnih organizacij Nove Gorice in Tolmina ter številni planinci, ki so bili ta praznični dan na Vršiču. Zbranim je najprej spregovoril Franc Hočevar, prvoborec in vojni politični komisar I. tankovske brigade ter predsednik osrednjega odbora Prekomorskih brigad.

Orisal je pot odreda, ki ga je sestavljalo okrog 3000 borcev 11. dalmatinske udarne brigade, 1. tankovske brigade in artilerijske brigade četrte armade. Te enote Jugoslovanske ljudske armade so 6. maja leta 1945 v najhujših razmerah, visokem snegu in nenehnih bojih s sovražnikom prešle gorski prelaz Vršič, osvobodile Kranjsko goro in nadaljevale svoj zmagoviti pohod na Koroško. V tem odredu so bili predvsem primorski Slovenci, istrski Hrvati, ki so prišli v enote NOV po kapitulaciji Italije iz taborišč in izgnanstva.

Slovesnost na Vršiču so ob dnevu borca organizirali: domicilni odbor 1. tankovske brigade artilerijske brigade četrte armade in 1. odreda NOV Jugoslavije, ki je bil pozneje vključen v 11. udarno brigado.

J. R.

SPOMNILI SO SE PADLIH KURIRJEV

Krajevni odbor ZB NOV Dovje-Mojstrana je na praznik dneva borca pripravil pri nekdanji kurirski postaji GT-19 nad vasjo Dovje vsakoletno spominsko komemoracijo v spomin na padle kurirje na tej postaji. Za izredno uspel kulturni program so poskrbeli učenci osnovne šole 16. december Mojstrana pod vodstvom Vere Gartner. Ob tem velja poudariti, da učenci te šole izredno bogato gojijo tradicije naše revolucionarne preteklosti, ena od njihovih številnih akcij pa je tudi večkratni obisk kurirske postaje GT-19, ki jo je okupator napadel 5. avgusta leta 1944. Takrat je padlo šest kurirjev.

Na komemoraciji, ki so se je udeležili borci NOV, mladina in drugi prebivalci, je poleg učencev v kulturnem programu sodeloval tudi pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, ki se prav tako vsako leto prijazno odzove vabilu borčevske organizacije v KS Dovje-Mojstrana za sodelovanje na komemoraciji.

Po slovesnosti se je pri domačiji Sedučnik nadaljevalo vsakoletno tovariško srečanje borcev in ostalih prebivalcev KS Dovje-Mojstrana.

J. R.

PREBIVALCI PLAVŽA SO PRAZNOVALI

Prebivalci krajevne skupnosti Plavž-Jesenice so na dan borca — 4. julija drugič praznovali svoj krajevni praznik. Osrednja prireditev — razširjena seja krajevne konference SZDL in skupščine delegatov — je bila v četrtek, 3. julija, v avli osnovne šole Tone Čufar, na kateri je bil slavnostni govornik predsednik krajevne konference SZDL Plavž Tone Varl, v kulturnem programu pa so sodelovali pihalni orkester Jeseniški železarji, ženski pevski zbor pevskega društva Jesenice in recitatorji osnovne šole. Sicer pa je bil v okviru praznovanja izveden tudi že tradicionalni pohod in balinarski turnir.

Prve misli in besede na slovesnosti so veljale pred dvema mesecema preminulemu predsedniku republike Josipu Brozu Titu. Njegov spomin in spomin vseh padlih in po osvoboditvi umrlih borcev, talcev in internirancev iz krajevne skupnosti so počastili z enominutnim molkom.

Prebivalci krajevne skupnosti Plavž so si 4. julij izbrali za svoj krajevni praznik, ker sovpada z dogodki, ki so se odvijali na tem območju in ki so dali pomemben pečat narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji. Na ta dan pred 39 leti so se namreč zbrali na Mirci revolucionarji komunisti: Stane Bokal, Jože Šavli, Ivan Kavčič in Mirko Frankič -Tilen, katerim se je pozneje pridružil še Ciril Tavčar in osnovali eno izmed treh partizanskih grup na jeseniškem območju, iz katerih so 28. julija 1941 formirali Jeseniško-Cankarjevo četo.

Govornik je v uvodu svojega govora poudaril, da je eden osnovnih namenov praznovanja krajevnih in drugih praznikov ohranjati in prenašati na mlajše rodove najsvetlejše dogodke naše narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije ter moralnopolitične in humanistične vrednote. Pri tem je potrebno še posebno naglasiti, da je prav oborožen odpor slovenskega in drugih jugoslovanskih narodov preprečil Hitlerjevi Nemčiji, da bi zbrisala slovenski narod z zemeljske oble. Zaradi teh prvih upornikov — prvoborcev širom naše domovine, se ni nikdar uresničila raznarodovalna namera Hitlerjevega tretjega rajha.

Borci Jeseniške-Cankarjeve čete so se že nekaj dni po ustanovitvi, 1. avgusta 1941, na Obranci na pobočju Mežaklje v prvi borbi spopadli z nemško okupatorsko vojsko. Ta borba na Obranci z enotami 181. nemškega rezervnega policijskega bataljona je imela velik odmev po okupirani Gorenjski. Nemške okupacijske enote so na našem območju prvič občutile, da niso nepremagljive in to v času, ko so imele podjarmljen velik del Evrope in velik vojaški uspeh na vseh frontah. To je bil resnično velik dogodek, ki pa je žal zahteval tudi že prvi krvni davek jeseniških železarjev. Ta borba, je dejal govornik, je bila predigra decembrske vstaje na Gorenjskem, katere velik finale je bila dražgoška bitka, ki je izjemen primer borbe v okupirani Evropi, tako rekoč Hitlerju pred nosom.

Za tem se je govornik vrnil k prvim hrabrim upornikom z Mirce, ki so že v prvem letu bojev proti okupatorju in domačim izdajalcem za našo svobodo, neodvisnost in zmago revolucije plačali velik krvni davek. Iz grupe, ki se je formirala na Mirci, je že 19. januarja 1942 padel v strminah Lipanskega vrha na Pokljuki takrat že politični komisar bohinjsko-gorjanskih upornikov Stane Bokal. Čez dva meseca, 18. marca, so pod Potoki padli v zasedo Frankič, Šavli in Kavčič. Pod Ajdno je zadet od fašističnih strelov obležal Jože Šavli, pri umiku čez deročo Savo pa so valovi pogoltnili še Ivana Krivca, le Mirku Frankiču je uspelo prebroditi deročo, globoko in mrzlo Savo. Ciril Tavčar je padel 11. junija 1942 na Obranci. Tako se je z edinim preživelim borcem Mirkom Frankičem-Tilnom končala epopeja prve partizanske skupine z Mirce.

Ko je predsednik v nadaljevanju govoril o velikem krvnem in materialnem davku, trpljenju, pomanjkanju in ponižanju, je dejal, da vse preradi pozabljamo, kako drago smo plačali svobodo in neodvisnost in to, da danes v miru gradimo socialistično samoupravno družbo. Takrat, je poudaril, smo neštetokrat dejali: samo, da bo svoboda, pa četudi bi živeli ob žgancih in krompirju. Na vse to danes ob dostojnem družbenem in osebnem standardu pozabljamo.

Varl je za tem govoril o moralnoetičnih vrednotah, ki so prevevale partizane in vse, ki so pomagali narodnoosvobodilnemu boju ter kasneje pri obnovi in izgradnji porušene domovine. Te vrednote bi morali mnogo bolj uporno vgrajevati tudi v sedanje samoupravne odnose, s tem pa bi tudi najbolj učinkovito premagovali vsemogoče negativne pojave v naših odnosih.

Vse to bi morali imeti stalno pred očmi, kajti ob tem, kar smo v letih po osvoboditvi ustvarili in dosegli, le prevečkrat pozabljamo na to našo veliko zgodovino, na ta naš velik boj za obstoj, za svobodo, nacionalno osvoboditev, za pravičnejšo in bolj humano družbo, za bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, za socialistično samoupravljanje in oblast delavskega razreda in vseh delovnih ljudi.

Drugi del svojega govora je govornik namenil vpašanjem uresničevanja politike gospodarske stabilizacije, v kar se mora z vso odgovornostjo vključiti tudi krajevna samouprava s svojim celotnim delegatskim sistemom. S stabilizacijo popravljamo lastne napake, ki pa so še potencirane z mednarodno ekonomsko in politično situacijo. Vsi do poslednjega moramo, je poudaril govornik, stabilizacijske naloge vzeti z vso resnostjo in odgovornostjo in ne dovoliti, da bi več trošili, kot naredimo, ustvarimo. Pri tem je še posebej omenjal stabilizacijska prizadevanja pri gospodarjenju s stanovanjskim skladom, prostorom in okoljem, pri čemer se nemalokrat obnašamo tako, kot da to ne bi bilo naše.

V zaključnem delu svojega govora pa je predsednik dejal:

»V naši krajevni skupnosti moramo še mnogo postoriti, saj, na primer, že večje stolpnice predstavljajo po številu prebivalcev manjšo vas ali naselje. In ravno zato moramo največ pozornosti in aktivnosti nameniti naši čim boljši in učinkovitejši samoupravni organiziranosti, pri čemer se ponovno postavlja v ospredje vprašanje reorganizacije, predvsem mestnih krajevnih skupnosti. Ne glede na to pa moramo bolj organizirano in uporno organizirati in razvijati hišno samoupravo, potrošniške svete in podobno in ne nazadnje sekcije v okviru SZDL. Le na ta način bomo lahko uspešneje uresničevali naše naloge, krepili delegatski sistem in ne nazadnje naše medsebojne tovariške, humane in solidarnostne odnose, čemur bi v krajevni skupnosti morali posvečati še posebno pozornost. Tovrstna prizadevanja so potrebna tudi zato, da bomo bolje organizirani in pripravljeni v okviru uresničevanja koncepcije splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite, saj bi, na primer, morala biti vsaka večja stanovanjska enota v tem pogledu organizirana kot krajevna skupnost z vsemi elementi civilne in narodne zaščite.

Le z doslednim in poštenim uresničevanjem politike gospodarske stabilizacije in v okviru te s krepitvijo socialističnih družbenoekonomskih odnosov in delegatskega sistema bomo krepili tudi našo socialistično samoupravno, neodvisno in neuvrščeno domovino, krepili bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti in ustvarjali pogoje za naš še lepši in srečnejši jutri. Zato pa so se zbrali naši prvi partizani na Mirci, zato smo žrtvovali ogromen krvni davek, se po osvoboditvi odpovedovali marsičemu in vlagali ogromne človeške in materialne napore in sredstva. Na to ne bi smeli pozabiti in tudi v krajevni skupnosti uveljavljati veliko moralno kvaliteto narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije: »EDEN ZA VSE, VSI ZA ENEGA.«

Slavnostnemu govoru je sledil bogat in kvaliteten kulturni program, delegacije pa so odnesle vence na grobišče borcev v spominskem parku in k spominskim ploščam padlih prvoborcev z Mirce. Na slovesnosti so tudi podelili nekaterim organizacijam, društvom in posameznikom bronasta priznanja Osvobodilne fronte.

Del udeležencev na proslavi krajevnega praznika KS Plavž (Foto B. Blenkuš)

IZLET V GORIŠKA BRDA

Preteklo nedeljo, 22. junija, je gorjansko društvo upokojencev organiziralo zanimiv in lep izlet v Goriška Brda. Čeprav je ta dan v jutranjih urah, iz Gorij smo se odpeljali ob šesti uri, še malo deževalo, smo imeli še dokaj lep dan. Iz Gorij smo se peljali čez Poljane in skozi Jesenice ter dalje skozi Kranjsko goro na Vršič. Tu je lep razgled na strme vršace, toda zaradi megle in močnega mrzlega vetra iz doline Trente smo bili prikrajšani za te lepote. Bilo je precej mrzlo, tako da je moral prijazni šofer SAP — VIATOR Jesenice Stanko Kozelj iz Gorij, celo za nekaj časa vključiti ogrevalne naprave v avtobusu.

Po kratkem postanku na Vršiču smo pot nadaljevali po dolini Trente. Mimogrede smo si ogledali trentarski muzej, ki je zelo zanimiv. Nadaljevali smo pot skozi Kobarid, Tolmin, Most na Soči, v Plavah pa je avtobus zavil navkreber proti cilju — Goriška Brda.

Tu smo imeli daljši postanek in smo si, med drugim, ogledali tamkajšnje zanimivosti. Posebno lep in veličasten je spomenik padlim borcem iz Brd in Benečije v času NOV. Napis ob njem pove: »Sinovom Brd in Benečije, čuvarjem zvestim naše govorice. Upornim-neupogljivim v robstvu, junaškim v boju za pravice — izkrvavelim v grudo domačije. Da zdaj nam lepše sonce sije in v nove zarje nam gredo pota. Slava jim do konca dni! September 1961.

Ta spomenik je res veličasten, saj se špiralne stopnice ob stebru dvigujejo v osem nadstropij, od koder je res krasen pogled na okoliške kraje Brd, Benečije in Gorice.

Nazaj nas je pot vodila skozi Cerkno, Škofjo Loko in Kranj v Gorje. Zadovoljni smo bili vsi in si podobnih izletov še želimo.

Jože Ambrožič

ZARADI NEODGOVORNOSTI SO PRIKRAJŠANI OTROCI

Že dalj časa mi vest ne da miru in končno sem se odločil, da napišem nekaj vrstic o tem, kar se dogaja v naši bližnji okolici. V krajevni skupnosti Plavž so zadnja leta na dvoriščih okoli blokov ali stolpnic naredili otroška igrišča z gugalnicami, vrtiljaki, peskovniki in klopce, kjer so otroci lahko brezskrbno igrali tja do pozne jeseni, ko so gibajoče dele čez zimo pospravili, da ne bi bili izpostavljeni vremenskim neprilikam. Do tu je vse v redu.

Prišla je pomlad in že je tu tudi poletje, vendar se ni še nihče od tistih, ki so za to odgovorni, spomnil, da bi prinesel nazaj gibajoče dele gugalnic in vrtiljakov. Otroci se tako nimajo kje igrati, naprave pa samevajo in propadajo.

Postavlja se vprašanje, kdo je v krajevni skupnosti odgovoren za tako stanje. Na vseh sejah in sestankih govorimo o odgovornosti posameznikov, o stabilizaciji gospodarstva in podobno, pred očmi več tisoč prebivalcev se pa dogajajo take stvari. Občani in bližnji stanovalci upravičeno kritizirajo tako ravnanje. Za izgradnjo igrišč so prispevali denar naši delovni ljudje s svojim delom, sedaj pa ogrodja na igriščih samevajo, otroci pa so prikrajšani za užitek.

Menim, da krivca ni težko najti, saj imamo menda v občini dogovor, kdo skrbi za vzdrževanje komunalnih naprav. To pa ni edini primer zanemarjenosti! Samo malo se sprehodiš po okolici, pa vidiš, kako neodgovorno se obnašamo do družbene lastnine. Mogoče smo za vse to krivi tudi prebivalci sami, ker smo premalo samoupravno aktivni!

T. K.

IZLET UPOKOJENCEV IZ GORIJ

Društvo invalidov Jesenice je po svojem programu organiziralo enodnevni izlet na Primorsko v Goriška Brda.

V nedeljo, 15. junija, se nas je 72 članov odpeljalo z vlakom do Nove Gorice. Tam nas je že čakal predstavnik AP Nova Gorica — šofer z avtobusom in nas najprej odpeljal na Markov hrib, od koder je lep pogled na Šempeter, staro Gorico in širšo okolico. Želeli smo si ogledati grobnico Barbonov na Kostanjevici, kar pa nam žal ni uspelo.

Vožnjo smo nadaljevali skozi Novo Gorico, šofer avtobusa pa nas je seznanjal z njenimi znamenitostmi. Končni cilj so bila Goriška Brda. Najprej smo se ustavili pri spomeniku trazgledni stolpi v vasi v bližini Dobrave. Od tod je čudovit razgled po gričkih Goriških Brd.

Pot smo nadaljevali v Dobravo na ogled vinske kleti. Vodja kleti nas je seznanil z izdelavo, vrstami vin in podobno. Seveda ni manjkala pokušnja vin, s tem pa tudi ne dobre volje.

V gostilni 25. maj smo imeli kosilo. Želja mnogih je bila, da si kupijo goriške češnje, toda dobili smo jih komaj za pokušnjo in le nekaterim je uspelo, da so jih kupili tudi za dom.

Izlet smo zaključili z večerjo v kolodvorski restavraciji v Novi Gorici in se dobre volje in zadovoljni vrnili z vlakom na Jesenice.

nik

IZJAVA MLADEGA ESESOVCA O KONCENTRACIJSKEM TABORIŠČU FLOSSENBÜRG

Nekaj let po končani drugi svetovni vojni so zaslišali bivšega mladega pripadnika SS Kurta Müllerja, ki je bil ob koncu vojne med stražniki v koncentracijskem taborišču Flossenbürg. Bil pa je tudi v oboroženem spremstvu, ko so nacisti 20. aprila 1945 evakuirali večino zapornikov tega taborišča in jih med potjo veliko število postrelili.

Tako je med drugim povedal nekdanji esesovec: »Spomladi leta 1944 sem bil sprejet kot sedemnajstletni mladenič v SS. Dali so me v šolsko taborišče SS v Dachau in avgusta istega leta bi moral dokončati šolanje, nakar bi me premestili v vojaške enote SS. Toda julija istega leta so v koncentracijsko taborišče Flossenbürg poslali večje število visokih častnikov Wermachta, ki so jih obdolžili zarote proti Hitlerju in nacističnemu režimu. Mene in še dvanajst tovarišev so na hitro napotili za okrepitev straž v to taborišče in nas tako niso tetovirali pod pazduho, kakor je bil običaj pri sprejemanju v enote SS.«

Na vprašanje, kaj ve o tem taborišču in tamkajšnjih življenjskih razmerah, je najprej povedal, kdo so bili komandanti. »Predno sem prišel tja,« je dejal, »sta bila tam dva, in sicer SS polkovnik Karl Kuster in za njim Karl Fritsch SS-stotnik. Zadnji komandant taborišča je bil SS-polkovnik Max Koegel.« Nato podrobneje opisuje, kaj vse je videl v tem času, ko je bil tam in tudi to, da so večino zapornikov evakuirali pred prihodom ameriške vojske. Opazoval je, pravi, kako so nekateri in to že starejši esesovci in podivjani kapoji mučili izčrpane ljudi, kako so bili slabo oblečeni in podhranjeni, a so morali kljub temu težko delati in zaradi tega je bilo tako veliko smrtnih žrtev. Krematorij, ki je bil zunaj žične ograje, je neprestano požiral človeška trupla, proti koncu vojne pa so jih sežigali tudi na grmadi.

Trdi, da niso bili vsi njegovi kolegi podivjani in da so bili tudi med njimi dobri in pošteni tovariši, vendar so bili v manjšini in niso imeli moči, da bi mučenje in ubijanje ubranili. Trdi, da sam nikdar ni koga udaril in da je tudi druge nagovarjal, da naj ne mučijo teh izčrpanih in sestradanih ljudi. Trdi tudi, da med evakuacijo, ko je bil v oboroženem spremstvu in ko je bilo pobitih okoli 4.000 zapornikov, on ni nikogar ustrelil.

Omenja tudi, da je bilo ob koncu vojne v tem taborišču okoli 16.000 zapornikov, kar pa ne drži, saj je bilo tu takrat več kot 20.000 zapornikov vseh narodnosti Evrope. Res je, da je bilo evakuiranih okoli 16.000, vsi ostali pa so bili tako oslabeli, da niso mogli na pot in mnogo jih je v naslednjih dneh pomrlo.

Na vprašanje, kako se je skrival po koncu vojne, je dejal: »Raztepli smo se na vse strani. Naletel sem na navadnega vojaka Wermachta, ga prisilil, da mi je odstopil svojo obleko in nato sem taval po gozdu dva dni; nato so me ujeli Američani. Dve leti sem bil v taborišču za vojne ujetnike in neprestano sem trdil, da sem navaden vojak Wermachta.«

Med drugim omenja tudi, kako so na silvestrovo 1944 postavili na apelplacu vislice, na katere so obesili osem Nemcev, obtoženih zarote proti Hitlerju in kako so morali vsi zaporniki zvečer po končanem delu korakati mimo vislic, kar naj bi bilo vsem v svarilo. Nemški generali, o katerih pravi, da so bili v juniju poslani v Flossenbürg, zaradi katerih je tudi on prišel v taborišče zaradi okrepitve straže, pa so bili pobiti 9. aprila 1945.

(Podatke je posredoval Franc Schoettner).

s. š.

TOVARIŠKO SREČANJE OSTARELIH BORCEV PROSTOVOLJCEV SLOVENIJE

Končno je bila le sklicana konferenca Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/1919, ki bi morala biti že v začetku aprila, vendar se je zaradi objektivnih razlogov s tem odlašalo. Vzroki za to so kolikor toliko znani, saj vemo, da je med temi starimi veterani težko najti tovariše, ki bi lahko še opravljali razne funkcije v organizaciji, spričo visoke življenjske dobe, saj starostno povprečje že presega 83 let.

Drugega julija je bil zopet sklican republiški redni občni zbor te organizacije v Ljubljani. Polnoštevilna udeležba delegatov je bila edino z jeseniške občine, dočim jih je iz ostalih občin veliko manjkalo, tako je bila celotna udeležba komaj polovična. Prav je ugotavljal predsednik republiškega odbora zveze, da je organizacija v odmiranju in da je to zagotovo zadnji občni zbor naše zveze. Pri tem je omenjal navzočega tov. Ahačiča iz Tržiča, ki je že dopolnil 90 let in je še vedno čil in zdrav.

V svojem daljšem poročilu o delu odbora v zadnjih štirih letih je omenjal težave, ki so spremljale delo odbora. V tem času so umrli tudi nekateri člani odbora, ki so bili dolga leta aktivni člani organizacije. Tako je padlo vse breme na njega, posebno še zato, ker je tudi dolgoletni tajnik Kristan močno oslabel. V svojem poročilu je omenjal tudi dogodke v času po prvi svetovni vojni in zopet je, kakor že večkrat pred tem, omenjal jeseniške prostovoljce, ki so se pridružili Lavričevi skupini in odšli prek Ljubelja novembra 1918, na Koroško.

Navzoče ostarele prostovoljce sta pozdravila tudi zastopnik sekretariata za socialno varstvo in zastopnik republiškega odbora ZZB NOV. Oba sta poudarjala zasluge prostovoljcev v borbi za obrambo naše severne meje in za narodnostne pravice našega življa na Koroškem, borba, ki je imela enake cilje, kakor narodnoosvobodilna borba v drugi svetovni vojni. Zaželela sta vsem predvsem zdravja in zadovoljstva v jeseni življenja.

Čeprav nerad je predsedniške posle ponovno prevzel dr. Lojze Ude, naš stari znanec, ki tako rad prihaja med svoje tovariše na Jesenicah.

sš

Dopisujte v Železarja

SKLEPI IN PRIPOROČILA O INFORMIRANJU V DELEGATSKEM SISTEMU

Na zadnji seji predsedstva občinske konference SZDL Jesenice 30. junija so verificirali sklepe in priporočila, ki jih je okvirno sprejela problemska konferenca 15. maja, ko je obravnavala informiranje v delegatskem sistemu in na osnovi razprave dopolnil sekretariat problemske konference, ki ga je predstavljal svet za informiranje pri OK SZDL. Zaradi pomembnosti jih v celoti objavljamo.

I.

V vseh sredinah – krajevnih skupnostih, TOZD oziroma OZD, samoupravnih interesnih skupnostih in skupščini občine, bodo do septembra 1980 pripravili celovite analize in ocene o stopnji informiranosti delovnih ljudi in občanov ter o delovanju informacijskega sistema v teh sredinah in to obravnavali na sejah zborov skupščin oziroma na sejah delavskih svetov in na osnovi tega sprejeli konkretna izhodišča za akcijo, ki naj bo usmerjena v nadaljno kvalitetno rast samoupravnega informiranja. V posameznih sredinah bodo pozornost namenili predvsem naslednjim vprašanjem:

a) **KRAJEVNE SKUPNOSTI:**

– v statutih krajevnih skupnosti bodo dopolnili poglavje o informiranosti občanov s konkretno opredelitvijo celotnega sistema informiranja – delegatska linija, družbenopolitične organizacije s celotno samoupravno organiziranostjo krajevne skupnosti (hišni sveti, vaški oz. ulični odbori, zbori občanov, potrošniški sveti, sekcije SZDL idr.), sredstva javnega obveščanja, z odgovornostjo za informiranje občanov in delovnih ljudi;

– formiranju pet- do sedemčlanskih odborov za informiranje, ki bodo skrbeli za informiranje občanov;

– uveljavljanju različnih drugih oblik posrednega informiranja – enotne oglasne deske, kratke pisne družinske informacije, ozvočenja ipd.

b) **ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA:**

– pregledati samoupravne akte, ki opredeljujejo obveščanje v OZD in jih, v kolikor še niso, konkretizirati na osnovi določil ustave, zakona o združenem delu in drugih sistemskih dokumentov (547. člen zakona o združenem delu) in opredeliti odgovornosti in sankcije ter vse tokove in oblike samoupravnega informiranja in komuniciranja;

– kjer nimajo ustreznih služb ali odgovornih posameznikov, naj oblikujejo posebne informacijske skupine, ki bodo skrbele za pripravo, oblikovanje in pretok informacij znotraj OZD, kakor tudi za povezovanje in vključevanje v samoupravne tokove krajevnih skupnosti;

– v OZD, ki izdajajo svoja glasila, bodo konkretno opredelili vlogo in mesto glasil v samoupravnem obveščanju in kjer pri glasilih še nimajo, bodo formirali odbore za informiranje kot eno izmed oblik podružbljanja glasil (še posebej opredeliti vlogo štirinajstdnevnikov in mesečnikov pri delegatskem obveščanju);

– posebej bodo opredelili vlogo in naloge strokovnih služb v delovanju delegatskega sistema (strokovna pomoč delegatom in delegacijam, dodatne informacije, analize in podobno).

c) **SKUPŠČINA OBČINE:**

– opredeliti odgovornost in naloge upravnih organov in drugih subjektov, ki so dolžni oblikovati popolno, jasno in vsem dostopno informacijo, vključno s povzetki, oziroma skrajšano informacijo;

– opredeliti celovito politiko samoupravnega obveščanja v občini;

– vključevanju različnih informacijskih sistemov (statistika, računalništvo, služba družbenega knjigovodstva ipd.) v sistem delegatskega obveščanja;

– na osnovi že sprejetega družbenega dogovora formirati informativno dokumentacijski center (INDOK) kot pomembnega koordinacijskega in integracijskega subjekta informiranja za delegatsko odločanje.

č) **SAMOUPRAVNE INTERESNE SKUPNOSTI:**

– v samoupravnih aktih konkretno opredeliti odgovornosti in naloge SIS pri obveščanju delegatov in vseh delovnih ljudi in občanov (pravočasnost delegatskih informacij, povzetki oziroma skrajšane informacije ipd.);

– formiranje skupnih strokovnih služb, kar bo vplivalo tudi na kvaliteto in racionalnost delegatskih informacij;

– strokovna pomoč delegacijam.

d) **SVET ZA INFORMIRANJE:**

– v oktobru organizira seminar za novoustanovljene odbore za informiranje v krajevnih skupnostih;

– na prvi naslednji seji sveta imenuje dve delovni grupi za pripravo ter za dopolnitev samoupravnih aktov v krajevnih skupnostih in OZD – poglavja o informiranju;

– spremlja izvajanje sprejetih sklepov in priporočil.

II.

V vseh sredinah bodo enkrat letno obravnavali in ocenjevali stopnjo informiranosti delovnih ljudi in občanov.

III.

Sklepi in priporočila se dostavijo vsem krajevnim skupnostim, SIS, skupščini občine, OZD in družbenemu pravobranilcu samoupravljanja.

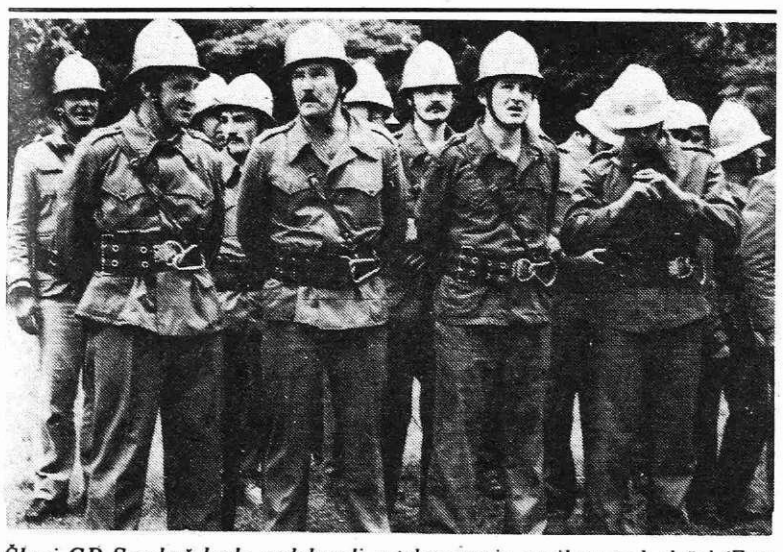

Člani GD Smokuč bodo sodelovali v tekmovanju gasilcev treh dežel (Foto B. Blenkuš)

ZA OBČINSKI PRAZNIK SREČANJE IN TEKMOVANJE GASILCEV TREH DEŽEL

V počastitev praznika občine Jesenice – 1. avgusta, bo med drugim tudi srečanje gasilcev treh dežel, v že tradicionalnem tekmovanju v gasilskih veščinah.

Po vrstnem redu bo letos to srečanje v naši občini in sicer predvidoma 3. avgusta na Jesenicah. Natančne podatke o tem bomo še sporočili, ko bo ta prireditev dokončno usklajena z drugimi, ki se bodo zvrstile v počastitev občinskega praznika.

Tekmovanja se bodo, kot vsako leto, udeležile po tri desetine iz jeseniške občine, iz Kanalske doline in Ziljske doline, vključno z Beljakom. Tekmovanje bo vsekakor zanimivo in se ga bo prav gotovo ogledalo veliko prebivalcev z Jesenic in okolice.

V Kranjski gori, pred tremi leti, se je zbralo zelo veliko gledalcev domačinov in okoličanov ter udeležencev iz zamejstva, ki so sledili zanimivemu tekmovanju in paradi vseh nastopajočih enot.

PRAZNOVANJE V KS SAVA

Prebivalci krajevne skupnosti SAVA – Jesenice bodo letos prvič praznovali svoj krajevni praznik 12. julija, to je na dan, ko se je pred 45 leti začela velika stavka jeseniških kovinarjev. Ta veličasten zgodovinski dogodek iz delavskega gibanja jeseniških kovinarjev so si namreč izbrali za svoj krajevni praznik. V počastitev praznika so pripravili več prireditev, na katere vabijo prebivalce svoje krajevne skupnosti in druge občane, in sicer:

– 10. julija ob 15. uri pričetek tekmovanja v malem nogometu v telovadnici Železarskega izobraževalnega centra Jesenice; istočasno se bo v prostorih centra pričelo tekmovanje v streljanju z zračno puško,

– 11. julija ob 10. uri dopoldan pričetek plavalnega 30-kilometrskega maratona v kopališču na Ukovi, ki bo zaključen naslednji dan, 12. julija, ob 18. uri,

– 11. julija ob 17. uri otvoritev razstave STAVKA KOVINARJEV v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah,

– 12. julija ob 18. uri SLAVNOSTNA AKADEMIJA v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar na Jesenicah. Po slavnostnem govoru bo krajši koncert izvajal pihalni orkester tovarne Verig in trgovskega podjetja Murka – Lesce.

SEJA PREDSEDNIKOV KOMISIJ PRI OK ZRVS JESENICE

V torek, 1. julija, so se pri OK ZRVS sestali na svoji redni seji predsedniki posameznih komisij, oziroma člani predsedstva in obširno spregovorili o smernicah srednjeročnega programa organizacije ZRVS za obdobje 1981 – 1985. Vse, kar je bilo na tej seji povedanega in sprejetega, je prelito v akcijski in delovni program, po katerem bodo uravnavali delo v prihodnjem srednjeročnem obdobju. Toda tudi zanje velja načelo, da bo vrednost tega programa tolikšna, kolikor bodo v njem zastavljene cilje uresničili v dejavnosti organizacije na področju SLO, družbene samozaščite in v drugih oblikah naše organiziranosti ter delovanja.

Prav je, da smo zadovoljni z doseženimi rezultati, da naša dejavnost vse bolj postaja sestavni del dogajanj v občini in krajevni skupnosti, da je del aktivnosti organizacije socialistične zveze, da je vse bolj vgrajena v doktrino SLO in družbene samozaščite. Vsebino in metode dela organizacije ZRVS smo v mnogočem prenovili in obogatili, kot jih pač narekujejo sodobne potrebe in interesi delovnih ljudi in občanov. Toda prav ti rezultati nas še bolj zavezujejo, da hitreje in dosledneje uresničimo nekatere najpomembnejše vidike nove vloge in dela organizacije ZRVS v srednjeročnem obdobju 1981 – 1985.

J. U.

DOLIKOVCI RAZSTAVLJAJO V IZOLI

V Izoli so v ponedeljek, 7. julija, odprli skupno razstavo likovnih del članov likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Jesenice in likovnikov iz Izole. Posebnost razstave je prav gotovo v tem, da se jeseniški slikarji predstavljajo z gorenjsko krajino, domačini pa s primorsko.

Na razstavi, ki bo odprta deset dni, se s svojimi deli predstavljajo naslednji dolikovci: Janez AMBROŽIČ, Rudolf ARH, Danica dr. BEM-GALA, Branko ČUŠIN, France DOLINŠEK, Nika HAFNER, Zdravko KOTNIK, France KREUZER, Pavel LUŽNIK, Tine MARKEŽ, Tone TOMAZIN, Cveto VELIKAJNE in Marjan ŽIDANEK. Skupaj razstavljajo 30 del, ki jih je za razstavo v Izoli izbral likovni kritik in umetnostni zgodovinar dr. Cene Avguštin.

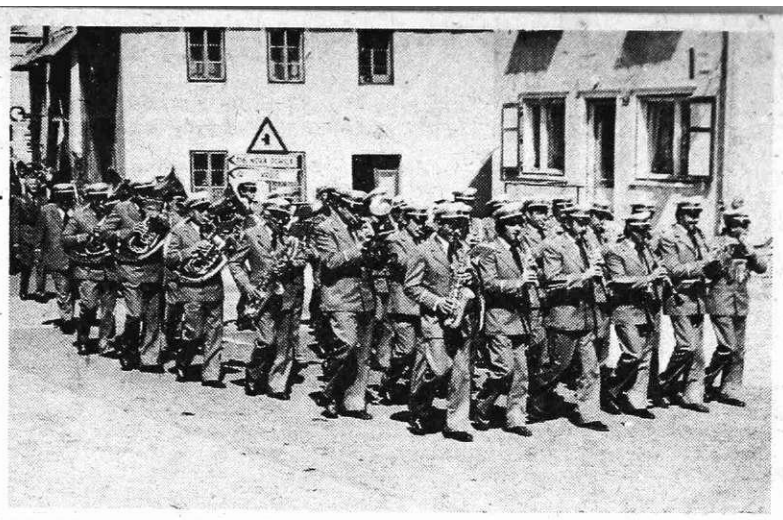

Pihalni orkester iz Lesc

SKOJEVKI TINCI KOMIC, POR. HVASTJA V SPOMIN

V sredo, 9. junija, smo položili k večnemu počitku na partizanskem pokopališču v Stožicah tovarišico Karolino Hvastja-Zdenko.

Tovarišica Karolina se je rodila 28. aprila 1923 na Jesenicah v številni delavski družini Komic. Stanovali so na Savskem nabrežju v Podmežaklji. Ob začetku vojne je bila frizerska vajenka. Pri pripravah in ustanavljanju OF se je povezala s tovarišem Sterlekarjem, sekretarjem krajevnega odbora OF Podmežaklja. Kot mladinka – skojevka je bila tudi v odboru OF, nekaj časa celo sekretarka. Prišlo pa je do izdaje. Žrtev te izdaje je bila tudi tovarišica Tinca. 24. decembra 1943. leta so jo aretirali in zaprli v gestapovski zapor v Kosovi graščini na Jesenicah. O tem so bili še istega dne obveščeni partizani-vosovci. Takoj so organizirali akcijo za njeno rešitev. Partizana-vosovca Mirko Rogelj-Petko in Janez Kos-Sergej sta v tej akciji uspela in poleg nje iz zapora rešila tudi obveščevalca Janka Novaka s Koroške Bele. Tinca je nato odšla v partizane in ostala pri vosovcih do osvoboditve.

Marsikaj je bilo že zapisanega o ljudeh, ki so kljub veliki nevarnosti, v katero so se podajali, organizirali odpor proti okupatorju in v njem aktivno sodelovali in ena teh je bila tudi mladinka-skojevka Tinca Komic-Zdenka, por. Hvastja. Vendar je prav o delu in življenju te izredno delavne mladinke veliko premalo napisanega. S svojim aktivnim delom je velik delež pri izgradnji naše svobodne neodvisne Jugoslavije prispevala tudi tovarišica Tinca.

Njenemu možu in vsemu sorodstvu naše iskreno sožalje!

Krajevni odbor ZB NOV
Podmežaklja

USTANOVILI SMO DRUŠTVO

V prostorih osnovne šole Polde Stražišar je bil 25. junija ustanovni občni zbor društva za pomoč duševno prizadetim osebam občine Jesenice.

Prvič je bilo to društvo ustanovljeno že 28. junija 1968. leta in je aktivno delovalo do 1973. leta, ko je zaradi subjektivnih in objektivnih težav uradno prenehalo delovati. Vse večja družbena skrb omogočiti duševno prizadetemu otroku nemoten razvoj in srečno otroštvo je narekovala potrebo, da društvo ponovno zaživi v naši občini.

Zbrali so se predstavniki staršev duševno prizadetih otrok, predstavniki nekaterih delovnih organizacij – med njimi tudi predstavnik Železarne Edvard File, pa tudi defektologi, sodnik, pediater, socialni delavci in še drugi delavci stokovnih služb.

Ustanovni občni zbor je otvoril bivši predsednik društva Zdravko Pogačnik, ki je bil ponovno izvoljen za predsednika društva. Izvolili so še člane izvršnega in nadzornega odbora. Sprejet je bil pravilnik društva z nekaterimi popravki. Jela Leštan je govorila o pomenu in programu društva ter poudarila naslednje naloge:

– vsestransko organizirano pomoč vseh dejavnikov, ki izboljšujejo življenje in delo prizadetemu otroku in mladostniku;

– pomoč družinam s prizadetim otrokom;

– osveščanje ljudi v ožji in širši javnosti glede pravilnega sprejemanja duševno retardirane osebe.

To so le nekatere naloge, ki naj bi zaživele z aktivnim delovanjem vseh članov novoizvoljenega društva. Kljub prekinitvi delovanja društva so bili v zadnjih letih doseženi lepi rezultati na področju predšolske vzgoje otrok z motnjami v razvoju. V okviru osnovne šole Polde Stražišar deluje v vzgojno varstveni organizaciji na Kor. Beli pod vodstvom defektologa in strokovnega tima **razvojni oddelek.** Za zmerno duševno prizadete otroke že delujeta dva **oddelka delovnega usposabljanja.** Ti otroci so se letos uspešno predstavili javnosti z lastno razstavo tapiserij in keramike v avli občine. To leto pa so vsa prizadevanja usmerjena v pridobitev **delavnic pod posebnimi pogoji,** v katerih bodo že jeseni zaposleni mladostniki, ki se sicer ne morejo zaposliti pod rednimi delovnimi pogoji. Izdelan je tudi glavni projekt za novo **osnovno šolo s prilagojenim učnim programom.** Projekt bo uresničen tudi s sredstvi iz samoprispevka občanov za izgradnjo vzgojnoizobraževalne mreže v občini. Z glasovanjem za samoprispevek za šolstvo so občani izkazali svojo visoko moralno zavest, ker so pripomogli s svojimi glasovi tudi mentalno retardiranim otrokom in mladostnikom do boljšega jutri, da lahko postanejo aktivni člani naše samoupravne skupnosti.

Udeleženci ustanovnega občnega zbora so si v telovadnici osnovne šole s prilagojenim programom ogledali razstavljene izdelke predšolskih otrok iz razvojnega oddelka in hkrati potrdili, kako važna je skrb **nas vseh** za boljše življenje in delo prizadetih oseb. Sklenili so, da v svoje vrste pritegnejo čimveč novih članov, ki bi aktivno sodelovali pri uresničevanju ciljev in nalog društva ter vseh, ki bi humano podpirali ukrepe odgovornih organov in strokovnih institucij pri napredku družbene skrbi za duševno prizadete osebe.

M. Perat

VTISI Z RAZSTAVE MINERALOV IN OKAMNIN V TRŽIČU

Bila je to zares izredno pestra razstava, saj se je raztezala po svoji vzgojno poučno plati od strokovno neoporečno urejenih in vodenih zbirk vse do pravega kiča. Prav gotovo lahko s ponosom rečem, da je bila prav razstava okamnin in rudnin Tehniškega muzeja železarne Jesenice deležna največ hvale in priznanj tako s strani vrhunskih strokovnjakov vodilnih muzejskih in geoloških ustanov, kot s strani poznavalcev in zbiralcev amaterjev. Vsi so si bili edini v mnenju, da je bila naša razstava po ureditvi, opremi (Miloš Magolič in Marjan Dolinšek) ter sistematično pravilni razporeditvi eksponatov zares vzorna. Zelo tehtna in premisleka vredna pa je bila pripomba, da bi bilo posebno za oblikovalce laike potrebno razstavo opremiti z vsakomur razumljivo vizualno razlago (grafične upodobitve geoloških obdobij, geološka karta, lege najdišč, anatomske in rekonstrukcijske risbe nepopolno ohranjenih eksponatov z ustreznimi teksti). Tega se tudi v muzeju dobro zavedamo in je ustrezni material že v izdelavi. To pomanjkljivost sem skušal nadomestiti z ustno razlago, za katero upam, da je bila dovolj poljudna in vsakomur razumljiva.

Kako radevoljna, strokovna in obenem poljudna razlaga lahko privabi obiskovalce, se je pokazalo posebno pri sosedih našega razstavnega prostora. Tu so razstavili svoje zbirke inž. Kolarjeva in mag. Jurkovšek iz geološkega zavoda Slovenije ter dr. Gantar iz katedre za geologijo in paleontologijo ljubljanske univerze. Bili so vsak trenutek pripravljeni odgovarjari na vsa vprašanja vedno številnejših obiskovalcev. Pri eni najdragocenejših razstav, razstavi o krapinskem človeku za tako razlago nihče ni poskrbel in je ostala, posebno pri laikih, skoraj brez zanimanja.

TEHNIŠKI MUZEJ ŽELEZARNE JESENICE

MINERALOŠKA IN PALEONTOLOŠKA ZBIRKA

Prirodnjački (prirodoslovni) muzej iz Beograda je pripeljal v Tržič svojo potujočo zbirko mineralov, opremljeno z vsemi potrebnimi podatki (nahajališča, kemične formule, fizikalne lastnosti, trdota in dr.). Zelo poučna razstava z eksponati pritrjenimi v vitrinah, ki so sestavljene v nekakšno ogromno po potrebi zložljivo ali raztegljivo harmoniko. Na žalost za laika vsega preveč, vsi teksti so bili v cirilici in vse preveč primerkov, ki so v vitrinah odpadli in se odlepili.

Zanimiva je bila zbirka okamnin iz okolice Tržiča, vendar pa je bilo tukaj v primerjavi s številom primerkov najdenih samo v Dolžanovi soteski, veliko premalo razstavljenega.

Res kvalitetnih prodajnih pultov je bilo precej manj. Večina prodajalcev je bila namreč v svoji stroki premalo podkovana. Resnične izjeme med domačimi razstavljalci-prodajalci, so bili v prvi vrsti Društvo prijateljev mineralov in fosilov iz Tržiča, rudnik svinca in cinka iz Mežice ter nekateri strokovnjaki zbiralci iz Makedonije. Pravo polomijo so doživeli prodajalci prekrasnih mineralov iz Trepče. To so v glavnem preprosti rudarji, ki skoraj ne znajo povedati kaj pravzaprav ponujajo. Pri takšnem bogastvu kristalov najrazličnejših mineralov kot so galenit, marmatit, pirit, pirotin, markazit, arzenopirit, rodohrozit, jamesonit, plumozit, kalcit, kamena strela, dolomit in še in še bi lahko našteval, se res lahko znajde le strokovnjak. Običajnih deviznih kupcev je bilo le malo, za domače so bili znameniti mineralni agregati predragi in prodajalci jih tudi po znižani ceni niso mogli prodati.

Največ zanimanja je bilo seveda za vse kar je bilo podobno nakitu. Tu mislim tako na resnično umetniško izdelan nakit z dragimi in poldragimi kamni, kot na pravi kič, ki je privabljal kupce s svojim lažnim leskom. Kot skrajno nesramnost kramarjev naj omenim tujca, ki je prav uspešno prodajal brezvredne preluknjane drobce školjčne biserne matice kot obeske in to ne poceni. Na prodajno razstavo tudi niso spadale razne recentne (sedaj živeče) morske živali, kot so korale, morske zvezde in ježki..

Namenoma nisem omenjal tujih razstavljalcev. Razstava v Tržiču namreč teži za tem, da bi vsako leto privabila vse več domačih razstavljalcev, da bi obiskovalci lahko spoznali vso neverjetno pod zemljo skrito lepoto in bogastvo naše domovine. Naslednji, zelo velik korak k temu cilju bo razstava mineralov in fosilov prihodnje leto v Tržiču.

Jože Bedič

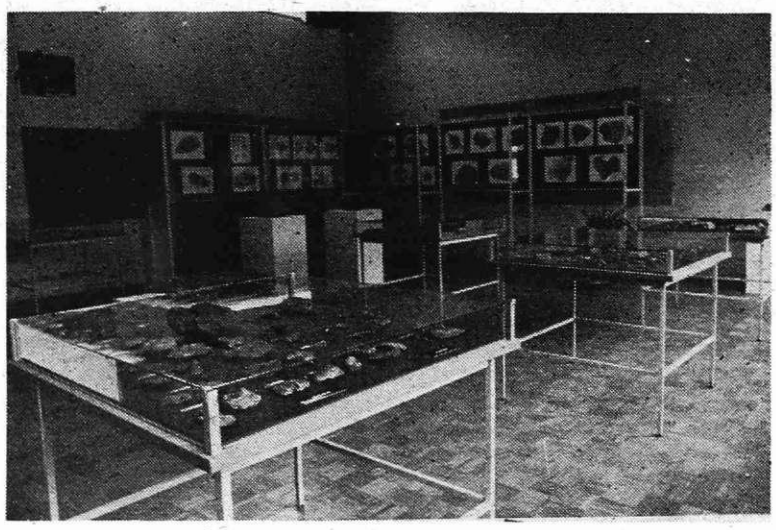

Razstava okamnin in rudnin tehničnega muzeja Železarne v Tržiču je vzbudila veliko pozornost. Ta čas si lahko nekaj teh eksponatov ogledata v prostorih Ljubljanske banke na Jesenicah

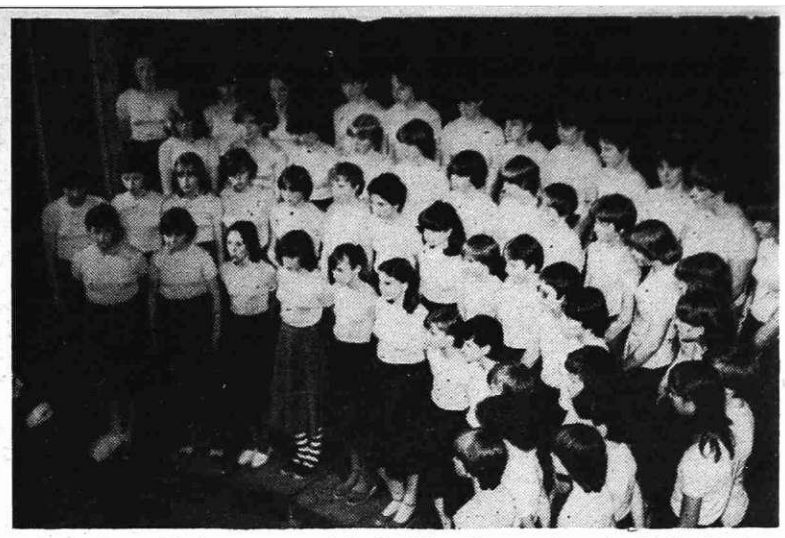

Mladinski pevski zbor osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice (F. B. Blenkuš)

SREČANJE OKTETOV

V soboto, 28. junija je bilo v Šentjerneju pri Novem mestu deveto srečanje oktetov. Koncerti so bili že v petek v naslednjih krajih Dolenjske: Metliki, Dolenjskih Toplicah, Kotu pri Semiču, Mirni, Novem mestu, Otočcu, Prevolah in Škocjanu, kjer je vsak oktet nastopil s štirimi ali petimi pesmimi. Po nastopu je vsak kraj gostitelj, povabil nastopajoče oktete na prijateljsko srečanje, kjer so po večerji nadaljevali z veselim in sproščenim petjem ter v razgovorih izmenjavali pevske izkušnje. Pozno ponoči so se vsi okteti zbrali na počitek v dijaškem domu Majde Šilc v Novem mestu. Kljub pozni uri se je še dolgo slišalo petje.

Sobotni dopoldanski prosti čas smo izrabili za vaje in za združeno vajo skupnih pesmi.

Popoldne so se okteti zbrali v povorki v Šentjerneju in ob spremljavi godbe odkorakali na prireditveni prostor na skupno srečanje. V koncertu je nastopil vsak oktet s po eno pesmijo. Skupaj je nastopilo 36 oktetov in sicer z Dolenjske 9, z Gorenjske 10, s Štajerske 8, z Notranjske in Primorske 4, s Koroške 4 in eden iz Kliničnega centra Ljubljana.

Na srečanju je sodeloval tudi moški oktet DPD Svoboda France Prešeren iz Žirovnice, ki je v petek nastopil v Novem mestu s pesmimi: Planinska (Foerster), Fantje, kam pa mi v vas pojdemo (narodna), Serenada (Adamič), Ača (Simoniti), Barčica (Adamič). Na srečanju v Šentjerneju smo zapeli Adamičevo Serenado.

Vrh srečanja je bil nastop združenega zbora vseh oktetov, ki so zapeli: Venci beili (Marolt), Sinoči me dekle je vprašalo (Vrabec), Kuj me, življenje, kuj (Lipar), Konjuh planinom (Šafranek) in Pesem o Titu (Simoniti). Zadnjo pesem je spremljala godba, ostale pa so bile brez spremljave.

Število sodelujočih oktetov in izreden obisk poslušalcev dokazuje, da Slovenci resnično radi pojemo in da lepo petje tudi radi poslušamo. Kvaliteta nastopajočih oktetov in izbor pesmi je na vsakem srečanju boljši. To pa je poleg ustvarjanja prijateljskih vezi tudi namen srečanja.

M. Jemec

O CEPLJENJU

S cepljenjem želimo pridobiti imunost oziroma odpornost proti določenim nalezljivim boleznim.

Imunost proti infekcijskim boleznim je lahko prirojena ali pridobljena. Prirojeno imun za določene bolezni je mali otrok in novorojenček v prvih mesecih življenja. Imunost je vezana deloma na protitelesa beljakovinskega izvora, ki so v serumu; znana pod imenom imunoglobulini. Novorojeni otrok sicer še ne more ustvarjati imunoglobulinov, vendar pa je dobro zavarovan proti nekaterim nalezljivim boleznim, ker ga varujejo protitelesa, ki jih je dobil od matere. Zaloga materinih imunoglobulinov pri malem otroku hitro upada, otrok pa začne delati sam imunoglobuline šele okoli tretjega meseca. Zato ima v tem času najmanj imunoglobulinov: materini so že v upadanju, svoje pa je šele pričel ustvarjati in je zato v tem obdobju najbolj dovzeten za infekcijo.

Poleg prirojene zgolj kratkotrajne imunosti pa lahko imunost pridobimo s cepljenjem ali pa s prebolenjem neke infekcijske bolezni.

Proti nalezljivim boleznim cepimo otroke in po potrebi tudi odrasle. Cepiva izdelujemo iz živih ali pa iz mrtvih bakterij. Žive bakterije so s posebnimi postopki toliko oslabljene, da ne morejo povzročiti obolenja. Cepiva pa izdelujemo tudi iz bakterijskih izločkov – iz tako imenovanih toksinov. Če je cepivo pripravljeno iz živih virusov, so tudi ti s posebnim načinom gojenja ter z različnimi kemičnimi in fizikalnimi postopki tako spremenjeni, da niso več škodljivi in ne morejo več povzročiti obolenja. Nadalje so v rabi cepiva izdelana iz mrtvih virusov. Po injekciji cepiva se prve zaščitne snovi pojavijo v organizmu že čez dva ali tri tedne. Številne injekcije cepiva, ki si slede v časovnih presledkih na dva do tri tedne, so za nastajanje zaščitnih snovi v organizmu mnogo koristnejše kakor pa samo enkratno vbrizganje cepiva. Še boljši uspeh dosežemo in v še večji meri nastajajo zaščitne snovi v organizmu, če cepimo ponovno ali strokovno povedano – če revakciniramo. Zahodnoevropski narodi nazivajo takšno ponovno cepljenje »boostering«. To ponovno cepljenje mora praviloma v pol do dveh letih slediti prvemu osnovnemu cepljenju.

V Jugoslaviji je danes po zakonu o obveznem cepljenju potrebno cepiti otroke proti sedmim nalezljivim boleznim: tuberkulozi, davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, otroški paralizi, kozam in ošpicam.

OBVEZNA CEPLJENJA:

I. **Cepljenje proti tuberkulozi ali besežiranje:**

Za sedaj je pri nas to cepljenje še vedno obvezno. Vendar pa postaja zaradi zmanjšanja tuberkuloznih obolenj tudi pri nas potrebnost cepljenja v zgodnji otroški dobi že sporna. Danes prevladuje mnenje, da je cepljenje proti tuberkulozi nonovorojenčkov potrebno v deželah, kjer je okrog 10 % otrok tuberkulinsko pozitivnih. V deželah, kjer ni toliko tuberkulinsko pozitivnih otrok, priporočajo cepljenje šele v adolescenci. Cepivo BCG je izdelano iz živih kultur bacila tuberkuloze govejega tipa. Izdelujejo ga v beograjskem Inštitutu za serume in vakcine. Soje bakterij, potrebnih za izdelavo cepiva BCG, pa so prinesli iz Pasteurjevega inštituta v Parizu. Besežiramo vse zdrave in normalno razvite novorojenčke že prve dni po rojstvu. Pri nas kontroliramo proti tuberkulozi cepljenje v tretjem letu; ob vstopu v varstveno ustanovo, nato ob vstopu v osemletko in še zadnje leto osemletke.

II. **Cepljenje proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju:**

S tem kombiniranim cepljenjem začnemo že pri dojenčkih v tretjem mesecu starosti. V ta namen uporabljamo mešano cepivo imenovano di-te-per. Cepivo izdeluje zagrebški Imunološki zavod. Prednost tega kombiniranega cepiva je manjše število potrebnih injekcij in pa skladna kombinacija antigenov za čim zadovoljivejši učinek. Cepimo trikrat v enomesečnih presledkih. Ponovno cepljenje sledi po enem do treh letih po tretji dozi prvega cepljenja.

III. **Cepljenje proti otroški paralizi:**

Kolike važnosti je to cepljenje, danes ni potrebno poudarjati, saj je splošno znano, kako hude posledice trpijo tisti, ki so jo preboleli. Leto za letom se je v epidemijah pojavljala v evropskih in izvenevropskih deželah. Njena smrtnost v Jugoslaviji je bila v letih 1928–1960 poprečno 6,15 %. Pred leti smo pričeli s cepljenjem proti tej bolezni s Salkovim cepivom. Le-to vsebuje mrtve tipe virusov otroške paralize. Cepimo v štirih tedenskih presledkih. Da dosežemo proti bolezni res zadostno varstvo, je treba še z eno dozo cepiva ponovno cepiti po šestih do sedmih mesecih. Drug način cepljenja je s Sabinovim cepivom. Le-to vsebuje žive oslabljene viruse. S tem cepivom cepimo per os (skozi usta). Potrebna so tri cepljenja. Razmik med cepljenji naj bi bil okoli štiri tedne. Za obnovitev cepljenja so potrebna ponovna cepljenja v presledku nekaj let. Sabinovo cepivo izdeluje oddelek za poliomielitis pri Zavodu za zdravstveno varstvo SR Srbije v Beogradu.

IV. **Cepljenje proti črnim kozam:**

Cepljenje proti črnim kozam je še vedno eno najbolj učinkovitih cepljenj. Kar se pa tiče reakcij po cepljenju in morebitnih cepilnih poškodb, pa je to cepljenje gotovo najbolj neprijetno. Mnogo dežel v Evropi že opušča obvezno cepljenje proti kozam malih otrok. Z zakonom predpisano je sedaj le še v socialističnih deželah in v Zahodni Nemčiji. Proti črnim kozam cepimo z lizofiliziranim cepivom, ki ga izdeluje Imunološki zavod Zagreb.

Cepivo je izdelano iz soja Elstree, o katerem je znano, da povzroča najmanj cepilnih reakcij. Znano je, da proti kozam ne smemo cepiti akutno in kronično bolnih otrok, kakor tudi ne otrok z raznimi kožnimi boleznimi. Dalje je vedno treba osvetliti rodbinsko anamnezo glede na komplikacije po cepljenju v rodbini. Če se ugotovi, da je imel kdorkoli od otrokovih ožjih sorodnikov cepilno komplikacijo, otroka ne bomo cepili. Dalje tudi ne bomo cepili otrok iz rodbin, kjer so znani primeri obolenj centralnega živčnega sistema. Ne bomo cepili tudi otrok, ki so prestali porodne poškodbe in tistih, ki se zdravijo s kortizonskimi preparati in z antimetaboliti.

V. **Cepljenje proti ošpicam:**

Ker zboli za ošpicami skoraj vsak otrok, tudi vsakega ogrožajo komplikacije. Kako bo potekalo obolenje, ne more nihče predvidevati. Specifičnega zdravljenja ošpic ni. Cepljenju proti ošpicam sledi precej dolgotrajna imunost. Danes za cepljenje proti ošpicam uporabljamo samo še živa cepiva. To cepivo izdeluje Imunološki zavod Zagreb. Izdelano je iz atenuiranih sevov ošpičnega virusa (iz seva Leningrad 16). Cepi se enkrat v obliki podkožne injekcije. Po cepljenju se pokažejo reakcije v obdobju šest do 14 dni (povišana temperatura, kožni izpuščaji, nahod, lažji bronhitis). Dokazano je, da se po cepljenju z živim ošpičnim cepivom razvijejo v cepljenem organizmu obrambna telesa pri okrog 97 % cepljenih. Količina obrambnih protiteles po tem cepljenju je enaka količini protiteles, ki se razvije po preležanih ošpicah. Dokazali so, da so deset let po cepljenju prisotna protitelesa proti bolezni v enaki meri, kot po preležani infekciji. Ne vemo pa še, če je imunost proti ošpicam res tudi dosmrtna. Komplikacije po cepljenju so redke. Vendar pa vemo, da majhen odstotek cepljenih proti ošpicam vendarle zboli za to boleznijo. Vzroki neuspešnih cepljenj so: 3 % cepljenih oseb ne razvije protiteles; ali pa pri otrocih, ko so cepljeni pred dopolnjenim letom starosti, lahko nastajanje proti-teles, ki so potrebna za razvoj imunosti, motijo še materina protitelesa. Tudi za to cepljenje velja pravilo, da ne smemo cepiti bolnih otrok.

NEOBVEZNA CEPLJENJA:

I. **Cepljenje proti rdečkam:**

Rdečke so izrazito otroška infekcijska bolezen. Človek se okuži z rdečkami v glavnem v otroški dobi in 85 do 90 % vseh odraslih ima protitelesa proti rdečkam. Možno je preboleti rdečke v klinično manifestni obliki ali pa v tako imenovani tihi ali neopazni obliki. Znano je, da poteka okoli 30 % infekcij z rdečkami v neopazni obliki. Tudi ta oblika bolezni zapušča dosmrtno imunost. Komplikacije po rdečkah so redke (vnetje možgan). Leta 1941 je Gregg ugotovil, da pri infekciji nosečnice z virusom rdečk v zgodnji nosečnosti lahko sledi težka okvara otroka. Zato so rdečke danes priznane za bolezen, ki je izredno nevarna za še nerojenega otroka, če nosečnica v svoji krvi nima proti rdečkam protiteles. Če ima nosečnica protitelesa že od prej, ker je pač nekoč prebolela rdečke, je ob ponovnem stiku z boleznijo lahko mirna glede usode bodočega otroka. Cepivo proti rdečkam izdeluje danes Imunološki inštitut Zagreb. S tem cepivom je priporočljivo cepiti ogroženo žensko prebivalstvo, ki je v generativni dobi izpostavljeno infekciji (žene zaposlene v bolnišnicah, šolah, ...). Nosečnic ne smemo cepiti in tudi še nadaljnja dva meseca po cepljenju ne smejo zanositi.

II. **Cepljenje proti gripi:**

Pri nas je na voljo mrtvo cepivo proti gripi tipa A in B. To cepivo se lahko uporablja za množično in individualno profilakso influence. Tako je za popolno imunizacijo potrebno dvakratno cepljenje podkožno. Tudi to cepivo izdeluje Imunološki zavod Zagreb.

III. **Cepljenje proti tifusu in paratifusu:**

Proti tifusu in paratifusu moramo cepiti ljudi, ki žive v endemičnih krajih. Prav tako morajo biti po zakonu cepljeni vsi vojaki. Cepivo vsebuje suspenzijo klic tifusa, paratifusa A in B. Cepimo v mišico trikrat v presledku po mesec dni. Cepivo izdelujejo tudi v Zagrebu.

IV. **Cepljenje proti mumpsu:**

To cepljenje pri nas še ni v rabi, medtem, ko ga v ZDA že s pridom uporabljajo nekaj let. Pri moških namreč, je dokaj pogostna komplikacija mumpsa vnetje mod, ki lahko povzroči sterilnost. Pogostna komplikacija je med drugim še meningitis in meningoencefalitis. Zelo redka, vendar huda komplikacija mumpsa je še oglušelost.

V. **Cepljenje proti koleri:**

Cepiva, ki so danes na voljo so izdelana iz seva El Tor. Cepivo proti koleri je učinkovito le v 50 %; varstvo po cepljenju je kratkotrajno. (3 do 6 mesecev)

CEPLJENJE POTNIKOV, KI POTUJEJO NA DRUGE KONTINENTE

Kdor potuje v izvenevropske države, se mora zavarovati pred tamkajšnjimi boleznimi. Cepilni program potnika je seveda treba prilagoditi programu potovanja. Katero od cepljenj je obvezno, je odvisno od časa, v katerem bo kdo prebival na ozemlju z infekcijsko boleznijo, od časa, v katerem bo potoval tja in tudi od epidemiološke situacije. Cepljenja proti rumeni mrzlici, koleri in kozam morajo biti vpisana v internacionalno legitimacijo o cepljenju in potrjena s podpisom zdravnika.

Opisana so le najvažnejša cepljenja. Dolžnost vas, staršev pa je, da poskrbite, da bodo vaši otroci cepljeni pravočasno in v pravilnih, v ta namen določenih rokih. Le tako bodo zavarovani pred nevarnimi infekcijskimi boleznimi in njih težkimi posledicami.

D. R.

JESENIŠKI KOTIČ

SPOMIN NA »GOSPODA«

»Zdravo, France!« sva se s prijateljem že navsezgodaj pozdravila v »mlečni« pri gimnaziji. Sedla sva v kotič in beseda je dala besedo.

»Spominjam se,« je nekam zamišljeno nadaljeval France, »mislim, da je bilo pred več kot dvajsetimi leti, ko so nas nekega lepega dne učitelji opozorili na sončni mrk. Poiskali smo razbita stekla in jih potemnili s svečami ter zijali tja gor. Na poti iz šole smo še vedno hodili kot mesečniki z zatemnjenimi stekli pred očmi in zrli v sončni krajec, ki je čisto počasi prehajal v celoto. Bil sem bos in sem nekajkrat »pevcnil« ob »krtine«, ki so nemarno štrlele iz pločnika.

Bilo je na Titovi cesti nekje, pred bivšo lekarno. Tja sem hodil po phenalgole za staro mamo. Torej, tam nekje se je slednjič skozi moje steklo prikazalo sonce v popolnem sijaju, a še nisem odmaknil pogleda z njega, ko nenadoma — bumf! in tresk! in strahoten udarec me je zbil na zadnjico.

V moji glavi je nastal popoln mrk, le tu pa tam sem zasledil kakšno zvezdico, ki je razposajeno plesala pred mojimi očmi. Steklo se je razbilo, jaz pa sem obležal na nahrbtniku, v katerem so bile knjige in ostale šolske zadevščine.

Neka velika senca mi je podala roko in me spravila na noge: »Ej, pobič! Ne vidiš, da so tukaj kostanji?«

Temo je znova nadomestila bridka svetloba. Zvezdice so se v njej porazgubile in glej čudo — pred menoj je stal velik, močan, tršat in košat kostanj!

Bila sva si, za nekaj trenutkov — iz oči v oči. Orjaško deblo mi je donelo po ušesih: te ni nič sram? Vsak dan hodiš tod mimo, a me ne poznaš! Jaz pa se trudim, da bi vam ne bilo pretoplo, da bi se vam asfalt ne topil pod nogami, da bi vam bilo prijetno v senci moje bogate krošnje . . .

Zajecljal sem: gospod kostanj . . . Jaz sem gledal . . .

Ne opravičuj se! Vem, vedel si za drevored, za nas, ki služimo tod, a nikdar si nas nisi ogledal, nikdar nas nisi poznal. Naj ti bo to pot, ko si že skrenil z nje, ko si že trčil vame. Le pojdi domov in glej, kod hodiš, koga srečuješ na poti skozi življenje . . .

Bom, gledal, bom, gospod kostanj, sem obljubljal in se oziral nazaj, v njegovo poletno razkošnje.

V nekem trenutku se mi je dozdevalo, kot bi mi pomahal, tako je završalo in nežen in tako prijeten piš me je pobožal, šel mi je skozi lase, po čelu, licih, v katera se je vračala rdečica, po rokah, nogah, o, kako blagodejno mi je bilo pri duši. Bilo je, kot bi me hotel tolažiti, ko bi mu bilo žal za mojo neprevidnost.

Od takrat mojim očem ne uide nobeno drevo.«

»Teh ni več, posekali so jih, ni dolgo tega, ko so posekali še tiste pred Delavskim domom.« sem dodal kar tako in v mislih iskal kostanje, ki jih ni.

»Že, že, posekali! A vsa aleja, tista na Titovi cesti živi v mojem spominu. Posebno »gospoda« se dobro spominjam. Bil sem tam, takrat, ko so jih podirali. Šli smo v šolo. Joj, kako so hiteli: kopali, žagali, cepili, secirali. Spominjam se velikih skladovnic polen! Stal sem pred lekarno, bivšo lekarno, sedaj je tam knjigarna. Spodkopavali so »gospoda«. Bila sva tako sama, nebogljena. Potem so žagali. Krošnja je vršela, ječala, v deblu je pokalo, zavrtel se je v polkrogu, padal, padal ter slednjič zgrmel na cesto, obrnjen k postaji. Vse se je streslo . . . Planil sem v nezadržen jok. Nisem šel v šolo. Skril sem se v bunker na Mesarjevi plani. Tam sem z glavo med koleni prečepel ves dopoldan. Mislil sem nanje in na pošastno goloto ulice. Spominjam se, da me je bolela glava. Ko je bilo sonce že zelo visoko, sem se domislil stare mame, ki mi bi prav gotovo dala poloviško phenalgola. Ko sem prišel domov, sem se skril v njen predpasnik . . .«

»Hej, plačam kavi!« sem poklical strežnico, ko sva vstala, da bi šla »po opravkih«. Obrnil sem se k prijatelju in zopet dejal kar tako: »Rad bi spoznal tvojega »gospoda«! Pozdravljen, saj se bova še videla . . .«

Na Francetov obraz se je prikradel hudomušen nasmešek: »Prav ti je, zakaj pa nisi g l e d a l !«

Jože Košir

DEŽURNI TRGOVINI

V SOBOTO, 12. JULIJA, BOSTA NA JESENICAH OD 7. DO 19. URE ODPRTI TRGOVINI:

DELIKATESA — POSLOVALNICA 7, TITOVA 7 IN

DELIKATESA — KAŠTA 4 NA PLAVŽU, TAVČARJEVA 6.

DEŽURNA LEKARNA

ZA OBČINI JESENICE IN RADOVLJICA JE V MESECU JULIJU DEŽURNA LEKARNA NA JESENICAH.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 26. ŠTEV. ŽELEZARJA:

ABNORMALNOST, VIKTOR KORČNOJ, TL, OMENA, KALO, OKARINA, BAGAT, BERN, AVAR, ARA, ANALI, SIN, ORKA, SB, PAKFON, KLISTIR, LEPOTA, APA, GOL, STANE, ŠMAREN, RADAR, ASTA, INP, SIRK, ADELA, LO, UM, II, ISSA, TAM, FILIPINI, KOLEK, KK, ULI, IROKEZI, AONI, IGOR, JAMAR, JASLICE, OTO, ACA, AKER, ANTARES, SAS.

ROKERI S MORAVU

V ponedeljek, 21. julija, ob 20. uri gostuje v športnokulturni dvorani v športnem parku na Jesenicah narodnozabavnoglasbena skupina

ROKERI S MORAVU
pod vodstvom
Borisa Bizetiča

Vstopnina za odrasle 80,00 din, za otroke, šolarje, dijake, upokojence in vojake 50,00 din.

Skupinski obiski imajo 10 % popusta. Predprodaja kart tri ure pred pričetkom prireditve.

Vljudno vabljeni!

ŠPORTNO DRUŠTVO JESENICE
Delovna skupnost

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

12. in 13. julija italijanski barvni glasbeni film AMERIŠKA MRZLICA ob 17. in 19. uri. Režija Claudio de Molinis, v gl. vlogi Mircha Carven.

14. in 15. julija španska barvna drama KARMEN IZ GRANADE ob 17. in 19. uri.

16. julija italijanski barvni erotični film LA VERGINELLA ob 17. in 19. uri.

17. julija ZAPRTO!

18. julija domača barvna vojna drama VRNITEV. Režija Anton Vrdoljak, v gl. vlogi Boris Dvornik, ob 17. in 19. uri.

19. in 20. julija ameriški barvni kavbojski film SMER MEHIKA. Režija Jack Nicholson, v gl. vlogi Jack Nicholson, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

12. in 13. julija španska barvna drama CARMEN IZ GRANADE ob 18. in 20. uri.

14. in 15. julija italijanski barvni glasbeni film AMERIŠKA MRZLICA ob 18. in 20. uri.

16. julija ZAPRTO!

17. julija italijanski barvni erotični film LA VERGINELLA ob 18. in 20. uri

18. julija francoska barvna komedija ŽEPNI LJUBIMEC ob 18. in 20. uri.

19. in 20. julija francoski barvni zabavni film OROŽNIK PROTI MARSOVCEM ob 18. in 20. uri.

Kino KR. GORA

12. julija ameriški barvni pustolovski film SEDEM NEBEŠKIH DEKLET ob 20. uri.

16. julija španska barvna drama CARMEN IZ GRANADE ob 20. uri.

19. julija italijanski barvni glasbeni film AMERIŠKA MRZLICA ob 20. uri.

23. julija francoski barvni zabavni film OROŽNIK PROTI MARSOVCEM ob 20. uri.

Kino DOVJE

12. julija ameriški barvni kavbojski film DIVJA TOLPA ob 19.30.

13. julija ameriški barvni pustolovski film SEDEM NEBEŠKIH DEKLET ob 19.30.

19. julija španska barvna drama CARMEN IZ GRANADE ob 19.30.

20. julija italijanski barvni glasbeni film AMERIŠKA MRZLICA ob 19.30.

TOZD OSNOVNA ŠOLA GORENJSKI ODRED ŽIROVNICA

objavlja naslednja prosta dela in naloge:

1. vzgojiteljica — za nedoločen čas
2. varuhinja — za nedoločen čas s polovično delovno obveznostjo
3. razrednega učitelja — za določen čas od 1. septembra do konca decembra 1980 (nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu)
4. čistilka — za določen čas od 1. septembra do konec novembra 1980 (nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu)

Pogoj za sprejem je končana ustrezna kadrovska šola. Kandidati naj oddajo prijave z dokazili o končani šoli v 15 dneh na svet delovne skupnosti šole. Lastnih stanovanj šola nima.

SVET DELOVNE SKUPNOSTI TOZD OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOV VORANC JESENICE

objavlja prosta dela in naloge:

- **1 učitelj razrednega pouka,** ki ima interes in nagnjenja za vzgojne predmete, telesna vzgoja — pogoj učitelj razrednega pouka
- **1 učitelj slovenskega jezika** — pogoj PRU ali P

Prosta dela in naloge so objavljene za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Pričetek dela 1. septembra 1980.

Kandidati naj pošljejo vloge z dokazili o izobrazbi v 15 dneh po objavi na naslov: TOZD Osnovna šola Prežihov Voranc Jesenice, Tomšičeva 5.

ZAHVALA

Zdravnikom, medicinskemu in strežnemu osebju internega oddelka ter kirurgije bolnice Jesenice, se iskreno zahvaljujem za zdravljenje. Še posebna zahvala pa velja dr. Pažurju za uspešno opravljeno operacijo in sestri Mariji Murič za nesebično pomoč.

Hvaležni pacient Stanko Pirih, Lipce 33.

ZAHVALA

Vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Vratni podboji se iskreno zahvaljujem za prejeto darilo ob prehodu na drugo delovno mesto.

Še enkrat najlepša hvala. Vsem želim obilo sreče in zdravja v nadaljnjem življenju.

Hasnija Crnovič

ZAHVALA

Sodelavkam in sodelavcem adjustaže Bluming se najlepše zahvaljujem za prejete čestitke in darilo ob mojem življenjskem jubileju.

Hedvika Hostnik

ZAHVALA

Društvu upokojencev Javornik — Koroška Bela, posebno društveni folklorni skupini za priznanje in lepo darilo ter vsem, ki so mi ustno ali pisno čestitali za moj življenjski praznik — iskrena hvala.

August Jelen

ZAHVALA

Vsem delavkam in delavcem TOZD Vratni podboji se prisrčno zahvaljujem za prejeto darilo. Vsem skupaj najlepša hvala in obilo osebne sreče in zdravja.

Marija Mlakar

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in starega očeta

JANEZA KOZELJA
upokojenca Železarne

se iskreno zahvaljujemo vsem zdravnikom, ki so mu na domu lajšali bolečine, posebno pa dr. Želimiru Cesarcu, sosedom, ki so nesebično pomagali in nam v težkih dneh stali ob strani; hvala zvezi borcev NOV in govorniku Simonu Režku za tople besede ob grobu, pevcem za žalostinke in vsem, ki so darovali vence in cvetje za njegov grob.

Še enkrat iskrena hvala vsem, ki so z nami sočustvovali in ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti.

Žena Lenka, sin Srečko, hčerki Nežka in Boža z družinami in drugo sorodstvo

---

ZAHVALA

Ob nenadni tragični izgubi dragega sina in brata

DARKA TORKARJA

se najlepše zahvaljujemo vsem sodelavcem toplotne energije za cvetje in poslovilne besede in vodstvu toplotne energije za organizacijsko pomoč. Zahvaljujemo se tudi sosedom za nesebično pomoč v težkih trenutkih, železarni Jesenice za materialno pomoč, pevcem za zapete žalostinke in vsem, ki so z nami sočustvovali, nam izrekli sožalje in ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Vsem še enkrat iskrena hvala!

Žalujoči: mati, oče, sestra in drugo sorodstvo

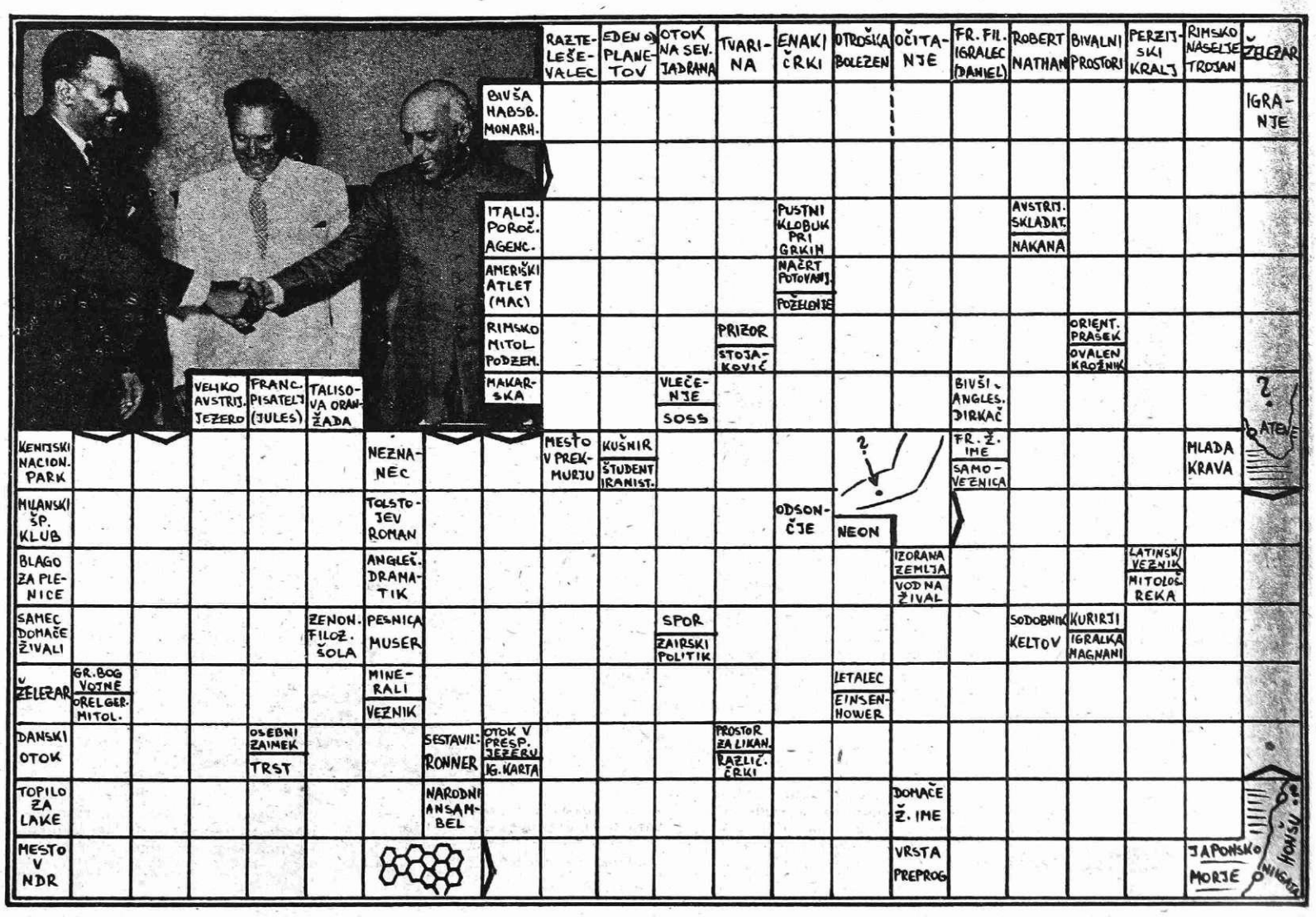

ZAKLJUČEN SPOMLADANSKI DEL PRVENSTVA ŽELEZARNE V MALEM NOGOMETU

Kljub slabemu vremenu in še slabšemu igrišču se je prvi del prvenstva v malem nogometu Železarne že končal. Športno društvo ima na voljo dva meseca, da uredi igrišče, kar pa niso storili v nekaj letih, verjetno ne bodo tudi ne do 1. septembra, ko se začne jesenski del. Igralci bodo še naprej igrali na igrišču, ki je kot nalašč pripravno za poškodbe igralcev. Kdo je za to odgovoren, se pa tako ne ve. Važno je, da Železarna da sredstva za najem igrišč, kam gre ta denar, verjetno ne ve nihče.

Toliko za uvod, če bo kaj zalegel, sicer pa poglejmo rezultate zadnjih kol:

REZULTATI IV. KOLA: Remontne delavnice : Vratni podboji 3:2, Plavž : HV Bela 3:0, Vzdrževanje : Transport 0:1, SEO-TKR-NG : Jeklovlek 1:4, Žičarna : HV Jesenice 1:1, Valj. deb. ploč. : Strojne delavnice 1:1, Valj. žice : Jeklarna 5:0, Elektrode : Profilarna 0:3, Livarna : Valj. b.-štekel 1:1.

VI. KOLO: Vrat. podboji : HV Bela 1:2, Remontne delavnice : Transport 0:4, Plavž : jeklovlek 1:1, Vzdrževanje : HV Jesenice 5:1, SEO-TKR-NG : Valj. blum.-štekel 0:5, Valj. žice : Energetika 5:3, Elektrode : Strojne delavnice 0:3, Livarna – Jeklarna 0:3, Žičarna : Profilarna 2:1.

VII. KOLO: Energetika : Elektrode 3:0, Jeklarna : Žičarna 2:2.

Lestvica:

1.	Valj. bl.-št.	7	4	3	0	25: 6	11
2.	Vzdrževanje	7	5	1	1	20: 5	11
3.	Str. delavnice	6	4	2	0	12: 6	10
4.	Transport	7	4	2	1	17: 8	10
5.	Žičarna	7	4	2	1	12: 7	10
6.	Jeklovlek	7	4	1	2	23:11	9
7.	Plavž	6	2	4	0	13: 7	8
8.	Energetika	6	4	0	2	14: 9	8
9.	Jeklarna	7	3	2	1	11:10	8
10.	HV Jesenice	7	3	2	2	9: 8	8
11.	Valj. deb. ploč.	6	2	3	1	12: 7	7
12.	HV Bela	6	3	0	3	10:15	6
13.	Valj. žice	7	3	0	4	15:17	6
14.	Profilarna	7	3	0	4	11:13	6
15.	SEO-TKR-NG	7	2	1	4	11:19	5
16.	Remontne delav.	6	1	0	5	8:21	2
17.	Livarna	7	0	2	5	3:14	2
18.	Vratni podboji	6	0	1	5	6:16	1
19.	Elektrode	7	0	0	7	1:30	0

baj

MLADI LEŠKI PADALCI DRŽAVNI PRVAKI

Na 13. mladinskem državnem prvenstvu v Prištini, ki se je končalo v nedeljo, 6. julija, so mladi padalci iz Slovenije dosegli izreden uspeh. Slovenijo so zastopali leški padalci: Darko Svetina, Benjamin Šmid, Lazar in Božič ter Mariborčan Žmavc. Ekipo je odlično pripravljal in vodil trener leških padalcev Drago Bunčič.

Športno letališče Batlava pri Prištini bo leškim padalcem ostalo še dolgo v lepem spominu. Darko Svetina je osvojil naslov državnega prvaka v kombinaciji skokov na cilj in v figurativnih skokih zlato pa si je priboril še v posameznih skokih na cilj, skupno z ostalimi tovariši iz reprezentance. V figurativnih skokih je z drugim mestom osvojil srebrno kolajno.

Dobro so se držali tudi ostali Leščani. Šmid je osvojil srebrno v skokih v cilj in bil četrti v figurah in v kombinaciji. V skokih v cilj so se izkazali tudi ostali trije. Lazar je bil četrti, Žmavc peti in Božič šesti.

Najvrednejši rezultat pa so Leščani dosegli v skupinskih skokih. V štirih serijah, to je skupno šestnajstih skokih, so nabrali samo 0,94 m. To pa je rezultat, ki se ga ne bi sramovala nobena reprezentanca visoke mednarodne vrednosti.

REZULTATI:

SKOKI V CILJ – POSAMEZNO: (5 skokov) 1. Darko Svetina 0,17 m, 2. Benjamin Šmid (oba Slov.) 0,42 m, 3. Klarič (Vojvodina) 4. Lazar 0,71 m, 5. Žmavc 1,45 m, 6. Božič 2,4 m (vsi Slov.).

FIGURATIVNI SKOKI (3 skoki) 1. Šumar (Vojvodina) 43,30 sek., 2. Svetina (Slov.) 46,30, 3. Klarič (Vojv.) 46,70.

SKUPNO POSAMEZNO – KOMBINACIJA: 1. Svetina (Slov.) 5 točk, 2. Klarič (Vojv.) 18, 3. Žmavc 50, 4. Šmid (oba Slov.) 53, 5. Babovič (Srb.) 80, 6. Lazar 97, Božič 117 (oba Slov.).

SKUPINSKI SKOKI V CILJ – 4 SERIJE: 1. Slovenija (Svetina, Šmid, Lazar, Božič) 0,94 m, 2. Hrvatska 7,20 m, 3. Srbija 9,43 m.

KONČNA EKIPNA RAZVRSTITEV PO VSEH DISCIPLINAH: 1. Slovenija 221 točk, 2. Vojvodina 1273, 3. Srbija 1531 itd.

LM.

V PETEK IN SOBOTO PLAVALNI MARATON NA JESENICAH

Na letnem kopališču Ukova na Jesenicah se bo jutri, v petek, 11. julija, začel drugi plavalni maraton, ki ga bo organizirala Zveza telesnokulturnih organizacij Jesenice v sodelovanju s plavalnim klubom Jesenice. Letošnji maraton bo vključen v praznovanje praznika krajevne skupnosti Sava.

Lani na prvem maratonu, ki je trajal 24 ur, so plavalci preplavali 69 kilometrov, letošnji maraton bo daljši, in sicer bo trajal 30 ur, plavalci pa bodo predvidoma preplavali okrog 80 kilometrov. Na maratonu bodo sodelovali: Niko Brejc, Rudi Trošt, Janez Kržišnik, Ljubo Špendov, Bojan Ravnikar, Rado Tolar in Saido Čučuk. Plavali bodo izmenično po eno uro, in sicer od petka od 10. ure do sobote do 16. ure, ko bo zaključek maratona.

Vsi udeleženci maratona se že več kot dva meseca prizadevno pripravljajo. Vsak dan v bazenu na Ukovi preplavajo okrog pet kilometrov, razen tega pa so imeli tudi suhe treninge. Pred začetkom treninga bodo vsi testirani in zdravniško pregledani. V času maratona pa bodo imeli tudi posebej predpisan jedilnik.

Organizatorji plavalnega maratona si prizadevajo, da bi postal tradicionalen in da bi tudi našel več posnemovalcev v drugih slovenskih krajih. Ta akcija bi obenem tudi pomenila prizadevanja za razmah plavalnega športa pri nas.

Organizacijo letošnjega že drugega jeseniškega maratona so tudi letos podprle številne jeseniške delovne organizacije, predvsem Železarna. Naj ob koncu še povemo, da organizatorji maratona vabijo vse ljubitelje plavanja in druge občane, da si maraton na letnem kopališču Ukova na Jesenicah ogledajo. Organizatorji obveščajo, da v času maratona kopališče ne bo zaprto za ostale plavalce in ljubitelje plavanja. Del kopališča bo prostega, seveda pa bodo morali kopalci biti disciplinirani, da ne bodo motili udeležencev maratona.

J. R.

MNOŽIČNO IN RAZNOLIKO

Na programu sindikalnih športnih iger radovljiških sindikatov za leto 1980 so tekmovanja v štirinajstih športno rekreativnih panogah, tekmovanja pa so terminsko razporejena tako, da športne igre trajajo skozi vse leto.

V prvem polletju so bila izvedena tekmovanja v sedmih športnih panogah, in sicer: v smučanju, smučarskih tekih, kegljanju, streljanju z zračno puško, šahu, spomladanskem krosu in malem nogometu, na tekmovanjih pa je skupaj nastopilo 1920 članov sindikata iz 90 osnovnih organizacij sindikata. Koncem maja in v juniju so bila izvedena še tekmovanja v šahu, krosu in malem nogometu.

Na tekmovanju v spomladanskem krosu je nastopilo 63 članov sindikata iz 24 OO ZS. Glede na to, da je bilo tekmovanje v krosu letos organizirano prvič, so z udeležbo zadovoljni.

REZULTATI: ŽENSKE: 1. Slavka Čop (SO Radovljica), 2. Ana Šifrer (LIP Bled), 3. Hilda Šilič (Veriga Lesce); MOŠKI DO 27 LET: 1. Srečo Kopač (Veriga Lesce), 2. Drago Vidic (Veriga), 3. Miro Potočnik (Obrtniki); MOŠKI OD 27 – 35 LET: 1. Janez Sitar (Plamen Kropa), 2. Franc Tajnikar (Veriga), 3. Polde Veskovič (Iskra Otoče); MOŠKI OD 35 – 45 LET: 1. Polde Taler (Obrtniki), 2. Tine Rozman (GP Bohinj), 3. Boris Ahac (GG Bled); MOŠKI NAD 45 LET: 1. Jaka Reš (Osn. šola Lipnica), 2. Franc Legat (Veriga), 3. Janez Hrovat (Elan); EKIPNO: 1. Veriga Lesce 97 točk, 2. Združ. obrtnikov 36 točk, 3. Elan Begunje 22 točk, 4. Plamen Kropa 18 točk, 5. – 6. Osn. šola Lipnica in SO Radovljica 11 točk itd.

Na tekmovanju v šahu je nastopilo 47 moških in 3 ženske ali skupaj 50 šahistov iz 28 OO ZS. Tekmovalci so bili glede na osvojene šahovske kategorije razdeljeni v tri skupine. Najboljša mesta v posameznih jakostnih skupinah pa so osvojili: MOŠKI A: Rudi Osterman (Veriga) 6 točk, 2. Slavko Mali (Obrtniki) 4,5 točke, 3. Vojin Perovič (Veriga) 3 točke; MOŠKI B: 1. Ivo Radevič (Veriga) 10 točk, 2. Milan Dragan (Elan) 9,5 točke, 3 Vinko Jerala (Elan) 9,5 točke; MOŠKI C: 1. Zvone Potočnik (Elan) 7,5 točke, 2. Lado Hegedič (Elan) 6,5 točke, 3. Pavel Erzar (Tapetništvo) 6,5 točke; ŽENSKE: 1. Lidija Gomboc (Elan) 3 točke, 2. Tončka Vovk (Veriga) 2 točki, 3. Stanka Pogačnik (Iskra Lipnica) 1 točka. EKIPNO: 1. Veriga Lesce 132 točk, 2. Elan Begunje 112 točk, 3. Združ. obrtnikov Rad. 24 točk, 4. Tapetništvo Rad. 21 točk itd.

Na tekmovanju v malem nogometu, ki ga je organiziralo in dobro izvedlo društvo nogometnih sodnikov Radovljica, je nastopilo 20 ekip ali 200 članov sindikata. Ekipe so bile razdeljene v šest predtekmovalnih skupin, katerih zmagovalci so se plasirali v dve polfinalni skupini. Zmagovalca polfinalnih skupin sta se v finalu pomerila za 1. in 2. mesto, drugo plasirana za 3. in 4. mesto in tretje plasirana za 5. in 6. mesto.

Rezultati finala: za 1. in 2. mesto: Elan I : Veriga II 6:2, za 3. in 4. mesto Veriga I : Plamen I 3:2, za 5. in 6. mesto Elan II : GG Bled 8:7.

Končni vrstni red: 1. Elan Begunje I 100 točk, 2. Veriga Lesce II 90 točk, 3. Veriga Lesce II 80 točk, 4. Plamen Kropa I 70 točk, 5. Elan Begunje II 60 točk, 6. GG Bled I 51 točk itd.

V tekmovanju OO ZS za celoletno uvrstitev na sindikalnih športnih igrah radovljiških sindikatov za leto 1980 je po sedmih športnih panogah trenutno naslednji vrstni red: 1. Elan Begunje 843 točk, 2. Veriga Lesce 810 točk, 3. LIP Bled 336 točk, 4. Iskra Otoče 322 točk, 5. Iskra Lipnica 311 točk, 6. GG Bled 225 točk, 7. Vezenine Bled 187 točk, 8. Združ. obrtnikov Rad. 171 točk, 9. Plamen Kropa 163 točk, 10. HTP Bled 97 točk itd.

Tekmovanja v okviru programa SŠI bodo nadaljevali po dopustih konec meseca avgusta z občinskim sindikalnim prvenstvom v plavanju, ki bo na ogrevanem kopališču v Radovljici.

V. Matjašič

OBVESTILO IGRALCEM TENISA

Upravni odbor rekreacijskega centra Kres obvešča, da so na rekreacijskem centru na Kresu končana dela na tenis igriščih in s tem dana možnost vsem ljubiteljem tenisa, da se udeležijo rekreacije na teh igriščih.

Da bi bilo igranje tenisa organizirano, sklicuje upravni odbor RC Kres v petek, 11. julija, ob 18. uri na Kresu sestanek vseh zainteresiranih igralcev, da se dogovorimo o načinu igranja in o organizaciji treningov.

ČLANI GRS MOJSTRANA IN RADOVLJICA TEKMOVALI V AVSTRIJI

Člani postaj gorske reševalne službe Mojstrana in Radovljica so se udeležili tradicionalnega smučarskega tekmovanja v smuku v Avstriji. Nastopilo je 94 ekip gorskih reševalnih služb iz Avstrije, Italije in Jugoslavije. Privlačnost tega vsakoletnega tekmovanja je predvsem v tem, da o zmagi ne odloča čas najboljše ekipe, temveč povprečni izmerjeni čas vseh sodelujočih ekip.

Ekipa Radovljica se je na tem tekmovanju zelo približala poprečnemu času in je zasedla odlično tretje mesto. Postaja GRS iz Mojstrane je sodelovala kar s tremi ekipami. Najboljša je bila druga ekipa, ki je zasedla prav tako zelo dobro šesto mesto, prva ekipa je zasedla 21. mesto, tretja ekipa pa 29. mesto.

J. R.

USPEŠNE PRIPRAVE JESENIŠKIH HOKEJISTOV NA NOVO SEZONO

Čeprav smo sredi poletja in dopustniških dni s tem seveda ni rečeno, da zimski športi mirujejo. To še posebej ne velja za hokej na ledu. Jeseniški hokejisti so že sredi maja začeli z obsežnimi pripravami na novo sezono. V juniju so si privoščili nekaj delovnega in aktivnega dopusta v Biogradu na moru, v juliju pa znova nadaljujejo s suhimi treningi. Igralci se teh treningov zelo resno in v velikem številu udeležujejo.

Prvo moštvo Jesenic bo v novi sezoni okrepljeno, saj so se iz Jugoslovanske ljudske armade vrnili trije igralci: Zvone Šuvak, Štefan Ščap in Miha Horvat. Vsi trije igralci so se takoj vključili v moštvo in že začeli redno trenirati.

Letošnja hokejska sezona na Jesenicah se bo začela 31. avgusta, ko bo prva uradna hokejska tekma v okviru pokala Karavank med Jesenicami in Kapfenbergom. Naj povemo, da bo letos pokal Karavank spremenjen, in sicer bo enotna liga petih moštev, treh avstrijskih ter ljubljanske Olimpije in Jesenic.

Po zaključku pokala Karavank se bo 27. septembra začelo že novo državno hokejsko prvenstvo.

J. R.

NAJBOLJ ČRNO LETO V NAŠI PLANINSKO-PLEZALNI ZGODOVINI

V deževnih dneh letošnjega meseca marca, ko so se med zavesami dežja še ob koncu meseca vrtinčili tudi roji snežink, in se je na spominskem pohodu na Porezen, tik pod vrhom na strmem snežišču smrtno ponesrečil mladi pohodnik Andrej Rupert iz vasi Petrovec pri Logatcu, sem vzel v roke žalostno kroniko planinsko plezalnih in alpinističnih smrtnih nesreč v naših gorah od leta 1815 dalje, do današnjih dni. Že letos so morali gorski reševalci pomagati številnim neprevidnim, neizkušenim in slabo opremljenim izletnikom, smučarjem, planincem in plezalcem na Pohorju, koroških in savinjsko-kamniških gorah, Storžiču, Karavankah in dolinah, stenah in vrhovih Julijskih Alp. Gorski reševalci so prinesli iz gora v prvih treh mesecih letošnjega leta že štiri smrtno ponesrečene smučarje in gornike, ki so prezirali številne nevarnosti in dobronamerna opozorila izkušenih ljubiteljev in obiskovalcev zasneženih in viharnih gora. Smrtne nesreče na Kokrškem sedlu, na Stolu, Žagarjevem grabnu pod Voglom in zadnja na Poreznu, so srhljivo opozorilo, da moramo biti v meglenih in zasneženih gorah vedno skrajno previdni, da nikoli in nikjer ne smemo podcenjevati številne velike nevarnosti.

Dr. Klement Jug

Snežni meteži, potuhnjene megle, vseuničujoči plazovi, padanje kamenja, zdrsi, vsemogoče ujme, tudi planinske rože, neumestno dirkanje in tekmovanje in lov za rekordi in neprevidnost, so vedno prisotni na planinski poti, na visokogorski smučarski turi ali pri plezalnoalpinističnem vzponu. Zato v gorah, še prav posebno globoko zasneženih in ledenih nikakor ne smemo nikoli in nikjer precenjevati svoje opreme, znanja in sposobnosti. Gore so v vseh časih planinskoalpinistične zgodovine zahtevale velik krvni davek. Poleg objektivnih nevarnosti smo v gorah vedno izpostavljeni tudi posledicam subjektivnih slabosti.

Na pokopališčih v dolinah pod gorami, v Lučah in Solčavi, v Bohinju in Trenti, v Ratečah, Kranjski gori in na Dovjem, nas številni spomeniki resno opozarjajo na velik krvni davek gora. Tam so pokopani številni domači lovci, pastirji, drvarji in oglarji, za njimi pa se iz leta v leto veča tudi število izletnikov, turistov, planincev, visokogorskih smučarjev, plezalcev in alpinistov, ki so se v gorah smrtno ponesrečili.

Od leta 1815 dalje, ko se je pri nas pripetila prva smrtna nesreča v Planici pod Jalovcem, so se v naslednjih letih smrtno ponesrečili v gorah le redki, zelo redki posamezniki, med njimi tudi ženske Ivana Stein, gorski vodniki Andrej Komac, Mota in slavni plezalci Karl Wagner, Viljem Lass, prof. Josip Cerk in drugi, do leta 1924 skupaj 25.

Pred 55. leti, leta 1924, pa kronika GRS zabeleži žalostno leto zavito v črni žalni trak, ko so gore terjale izredno velik in dragocen krvni davek. Osemnajst let po letu 1906, ko je tretja generacija naših planincev, Drenovci, vnesla v naše klasične oblike planinstva tudi smučarski in plezalni šport, jamarstvo in planinsko fotografijo in le tri leta po ustanovitvi turistovskega kluba Skala, so se v severni steni Triglava in v Triglavu smrtno ponesrečili štirje odlični gorniki, plezalci in alpinisti, ki so po prvi svetovni vojni predstavljali zdravo jedro in vrh našega planinstva.

15. aprila leta 1924, se je nad Kotom, pred Peklom, skoraj na pragu Staničeve koče smrtno ponesrečil mladi, veliko obetajoči preporodovec in skalaš Ante Lenarčič, abiturient humanistične gimnazije. Padajoče kamenje z Urbanove špice ga je usodno zadelo v čelo, soplezalci so ga skupaj z mojstranskimi reševalci, ki sta jih vodila Jane Rabič in ravnatelj cementarne Winzig, reševali skozi dolino Kot. Smrtnim ranam na glavi in notranjim krvavitvam je Lenarčič podlegel v Ljubljani.

Pet mesecev pozneje je severna stena Triglava zahtevala dvoje dragocenih življenj iz vrst mladih, prihajajočih in veliko obetajočih skalašev, ki sta med našimi prvimi plezalci kazala strmo pot v vrhunski, ekstremni alpinizem. Enajstega avgusta pred 55. leti, leta 1924, se je v Jugovem stebru, v zahodnem delu severne triglavske stene pri iskanju nove, zahtevne in skrajno težke in izpostavljene prvenstvene smeri smrtno ponesrečil samohodec dr. Klement Jug iz Solkana pri Gorici. S tragično smrtjo tega velikana našega vrhunskega plezalnega športa in ekstremnega alpinizma, je bil za dolga leta zavrt vzpon plezalnega športa in alpinizma. Poleg dr. Henrika Tuma je bil dr. Klement Jug gonilna sila in srce našega planinskoalpinističnega preporoda za triglavskimi prijatelji Piparji in Drenovci v vrstah skalašev. Ta moža sta odločno kazala pot in smer proti visoko postavljenim in tudi težko dosegljivim ciljem. Da bi bila žalost popolna, se je le 13 dni pozneje, 24. avgusta leta 1924, v severni steni smrtno ponesrečil tudi idealni plezalec in alpinist Vladimir Topolovec, ki je padel v večni grob Črnega grabna sredi severne stene.

Trije mladi perspektivni in veliko obetajoči plezalci so bili leta 1924 žrtev severne stene Triglava in Triglava samega. To je bilo tragično leto v naši planinskoplezalni zgodovini. Še preje, v noči med 26. in 27. julijem istega leta, pa se je na Kredarici v viharni noči smrtno ponesrečil eden izmed slavnih Luksov iz Mojstrane – Anton Hlebanja, brat prvega smučarskega tekaškega državnega prvaka iz leta 1921 in eden izmed najboljših mojstranških gorskih vodnikov in nosačev.

Bilanca tragičnih planinskih nesreč pred 55. leti pa nikakor ne bi bila popolna, če ne bi omenili tudi tragično smrt tolminskega rojaka dr. Julija Pavlička, 9. septembra 1924. Bil je ustanovitelj češkoslovenskega akademskega SPD na Jesenicah, 9. avgusta 1903, ki je s češkimi velikimi ljubitelji naših gora leta 1909 zgradil drugo češko kočo v Koritnici pod Mangartom.

Uroš Župančič

POTOVANJE PO JUGOSLAVIJI

POTOVANJE PO JUGOSLAVIJI

Na to potovanje smo se že dolgo pripravljali. Imeli smo delovne akcije v spominskem parku na Plavžu in na cesti Martuljek – Srednji vrh, s katerimi smo zaslužili dovolj denarja za pot. Šli smo z Jesenic, skozi Ljubljano, Zagreb in Sarajevo na Sutjesko, od tam na Durmitor, na Žabljak, iz Žabljaka pa v Budvo, Cetinje, na Lovčen, naprej skozi Boko Kotorsko do Dubrovnika, Splita, Šibenika, Biograda na moru, od tam pa čez Plitvička jezera nazaj domov.

PRVI DAN – SREDA, 25. JUNIJA

Ob štirih zjutraj smo se zbrali pred TVD Partizan na Jesenicah. Tam smo natovorili šotore in nahrbtnike, ki so bili zelo težki in se odpeljali z Jesenic skozi Ljubljano. Nekateri so zaspali, nekateri pa so gledali v rano jutro. Med potjo smo se kratkočasili z igricami ali branjem. Kmalu smo se peljali skozi glavno mesto Hrvatske – Zagreb. Med potjo smo se večkrat ustavili, da smo se razgibali. V Sarajevo smo prispeli pozno popoldne, kjer smo si med krajšim postankom ogledali mesto. Z gondolo smo se odpeljali na Trebevič, od koder je prekrasen razgled na mesto Sarajevo. Iz Sarajeva smo se odpeljali na Tjentište. Prišli smo v temi, in smo videli veličasten spomenik osvetljen z reflektorji. Bil je zares čudovit pogled. Hitro smo postavili šotore in utrujeni od celodnevne vožnje zaspali.

DRUGI DAN – ČETRTEK, 26. JUNIJA

Zjutraj smo si ogledali muzej bitke na Sutjeski in prisostvovali uri zgodovine, v kateri so nam prikazali dokumentarni film o bojih partizanov v teh krajih v času V. ofenzive. Nato smo si še enkrat ogledali spomenik na Sutjeski, vodič pa nam je veliko povedal o bitki na Sutjeski. S Sutjeske smo se ves dan vozili do Žabljaka. V Žabljaku smo odšli v avtocamp. Postavili smo šotore in se lotili kuhanja. Ni bilo preveč dobro, ker nam tudi ni šlo preveč dobro od rok. Kmalu zatem smo se odpravili spat.

TRETJI DAN – PETEK, 27. JUNIJA

Zjutraj smo se prebudili v slabem vremenu. Vseeno smo obiskali Črno jezero in Titovo pečino. Od tam je tovariš Tito izdal ukaz, da se morajo z ranjenci prebiti čez Sutjesko. Črno jezero leži v narodnem parku. Je eno redkih jezer, ki je še čisto. Ker je bilo še zgodaj, da bi se vrnili domov, smo se še nekaj časa sprehajali ob jezeru, nato pa se vrnili v camp. Tam smo spet preizkušali svoje kuharske umetnosti. Preostali čas smo prebili v šotorih pri kartah ali pri kakih drugih igrah.

ČETRTI DAN – SOBOTA, 28. JUNIJA

Vreme se je še poslabšalo. Dopoldan smo spet preživeli pri igricah. Popoldan, po kosilu, pa smo se odšli kopat v hotel Jezero. Veseli in sproščeni smo prišli nazaj v tabor, še vreme se je izboljšalo. Po večerji smo se malo prej odpravili spat kot ponavadi, saj nas je naslednji dan čakala tura na Bobotov kuk, ki je najvišji vrh v pogorju Durmitora, visok je 2.522 metrov.

PETI DAN – NEDELJA, 29. JUNIJA

Zjutraj so nas vodniki že ob štirih zbudili. Hitro smo se napravili in prezebaje čakali na ostale. Z avtobusom smo se odpeljali do začetka narodnega parka. Dalje smo se odpravili peš. Pot je vodila mimo Črnega jezera in se strmo vzpela navzgor. Po dveh urah hoje smo prišli do neke črnogorske planine, po imenu Katun, kjer smo si odpočili. Pot se je vlekla po plazovih in sedlih in kmalu smo prišli do Ledene pečine. To je jama, v kateri so ledeni kapniki skozi vse leto. Tam smo tudi natočili vodo. Pot se je še dalje vlekla po plazovih in še sonce nas je neusmiljeno žgalo. Kmalu smo prišli do sedla, kjer smo pustili nahrbtnike. Najprej je šlo kot za šalo. Hitro smo bili na vrhu in se razgledali po okolici. Toda imeli smo malo časa in vrnili smo se na sedlo. Navzdol smo se vozili po snežnih plazovih in si v dolini ogledali tudi Zmiljsko jezero. Hitro smo prišli do meje nacionalnega parka, kjer nas je čakal avtobus. Utrujeni smo se vrnili v tabor in zaspali.

ŠESTI DAN – PONEDELJEK, 30. JUNIJA

Zjutraj smo spali malo dlje kot ponavadi, saj smo bili vsi utrujeni od včerajšnje ture. Po zajtrku smo pospravili nahrbtnike in šotore ter se z avtobusom odpeljali mimo Skadarskega jezera v Budvo. Spotoma smo se še ustavili v Titogradu na tržnici, kjer smo nakupili sadja. V Budvi smo se ustavili v avtocampu Slovenska plaža. Postavili smo šotore in se odpravili na kopanje. Do večera smo se kopali. Vreme je bilo lepo in toplo, zato smo spali pod milim nebom.

SEDMI DAN – TOREK, 1. JULIJA

Zjutraj nas je že navsezgodaj prebudila jutranja zarja. Vstali smo, nekaj malega pojedli in se odpravili na kopanje. Mlajši smo proti poldnevu odšli v mesto. Tam smo si ogledali obzidje, saj je staro mesto zaradi potresa zaprto. Nazaj grede smo kupili trnke. Starejši so se norčevali iz nas, češ le kaj bomo ujeli. Mi pa smo se potihem jezili in odšli na pomol. Bomo že kaj ujeli, smo si mislili, potem pa se ne bodo več posmehovali. Žal pa smo dolgo časa namakali trnke v vodo in nič ujeli. Vrnili smo se v tabor in zaspali.

OSMI DAN – SREDA, 2. JULIJA

Zjutraj smo pospravili svoje stvari in se odpeljali v Cetinje. Šli smo v samostanski muzej, kjer smo slišali zgodovino Črne gore in njenih vladarjev. Videli smo obleko Petra Petroviča-Njegoša, pesnika in vladike Črne gore. Obleka je sešita iz zlatih in srebrnih niti in tehta 12 kilogramov. Poleg tega smo videli knjige, ki so napisane z roko. Pisali so jih duhovniki. Knjige so napisane tako lepo, da smo se čudili pisavi in izvrstno izdelanim risbam. Po ogledu samostana smo se odpravili na Lovčen. Na Lovčenu je v razkošnem mavzoleju pokopan Petar Petrovič-Njegoš. Do mavzoleja vodi 461 stopnic. Imeli pa smo tudi smolo. Vse naokoli so bile megle, tako da se ni videlo daleč. Z Lovčena smo se odpeljali skozi Boko Kotorsko do Dubrovnika. Tam smo si ogledali akvarij in staro mesto. Nato pa smo z avtobusom nadaljevali pot do Makarske, kjer smo se ustavili in našli primeren prostor za prenočišče.

DEVETI DAN – ČETRTEK, 3. JULIJA

Zjutraj smo zgodaj vstali in se odpeljali v Split, kjer smo si ogledali pristanišče in mesto. Naprej smo se odpeljali do Šibenika. Tudi v Šibeniku smo si ogledali mesto in pristanišče. Iz Šibenika smo se odpeljali v Biograd na moru v počitniški dom jeseniških železarjev. Tam sem srečal svoje starše in z njimi ostal na počitnicah. Ostali udeleženci tega potovanja so v Biogradu dva dni počivali in se kopali, tretjega dne pa so odpotovali čez Plitvička jezera domov.

Ob koncu se v imenu vseh udeležencev zahvaljujem tovarišu Valodiju, tovarišici Anči in vodnikom za skrbno in izvrstno organizacijo nepozabnega desetdnevnega potovanja po Jugoslaviji, tovarišu Zvonetu – šoferju pa za varno vožnjo.

Klemen Gričar
Mladinski odsek PD Jesenice